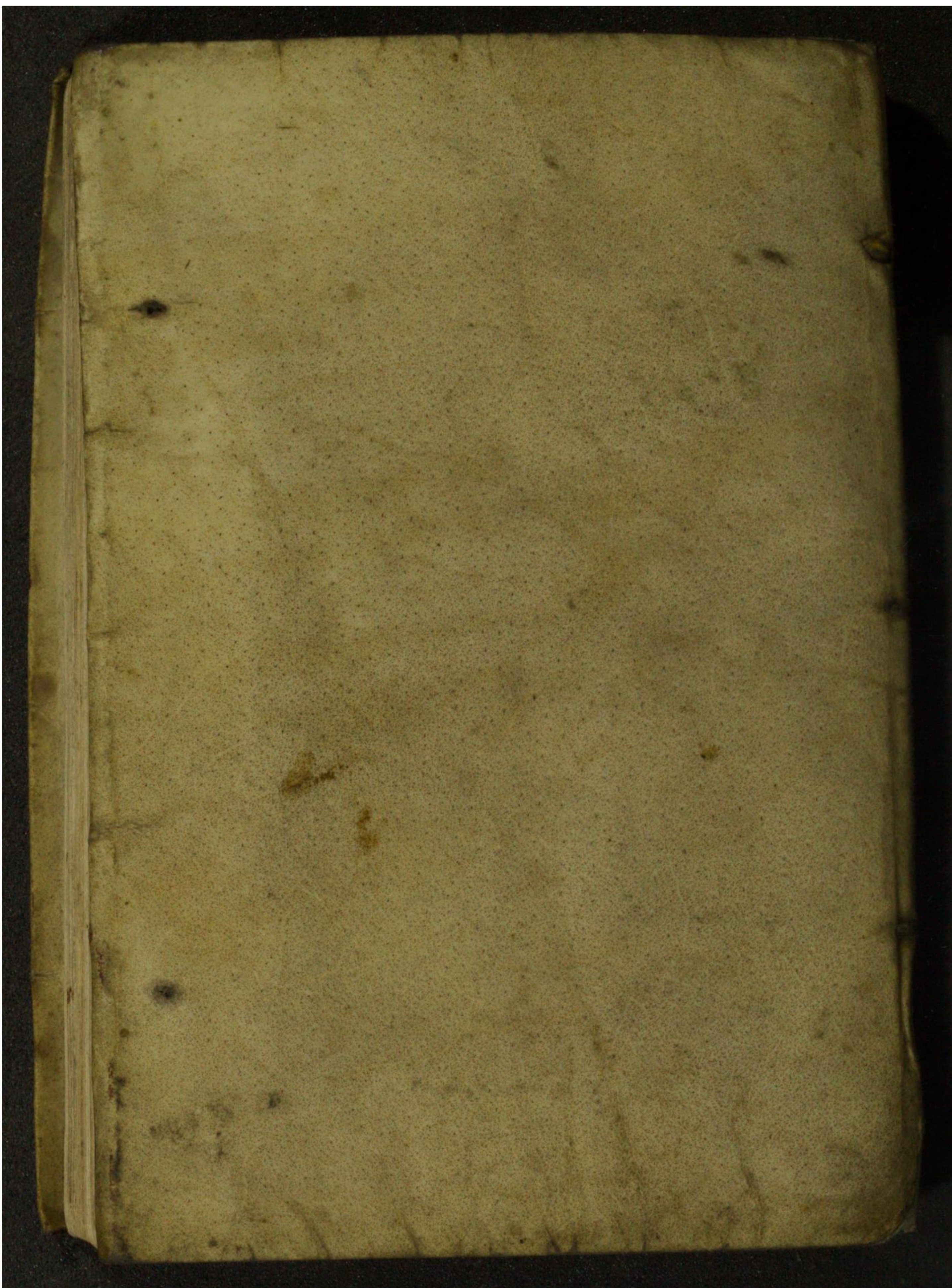

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

E.XII. f.
16

5526
A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

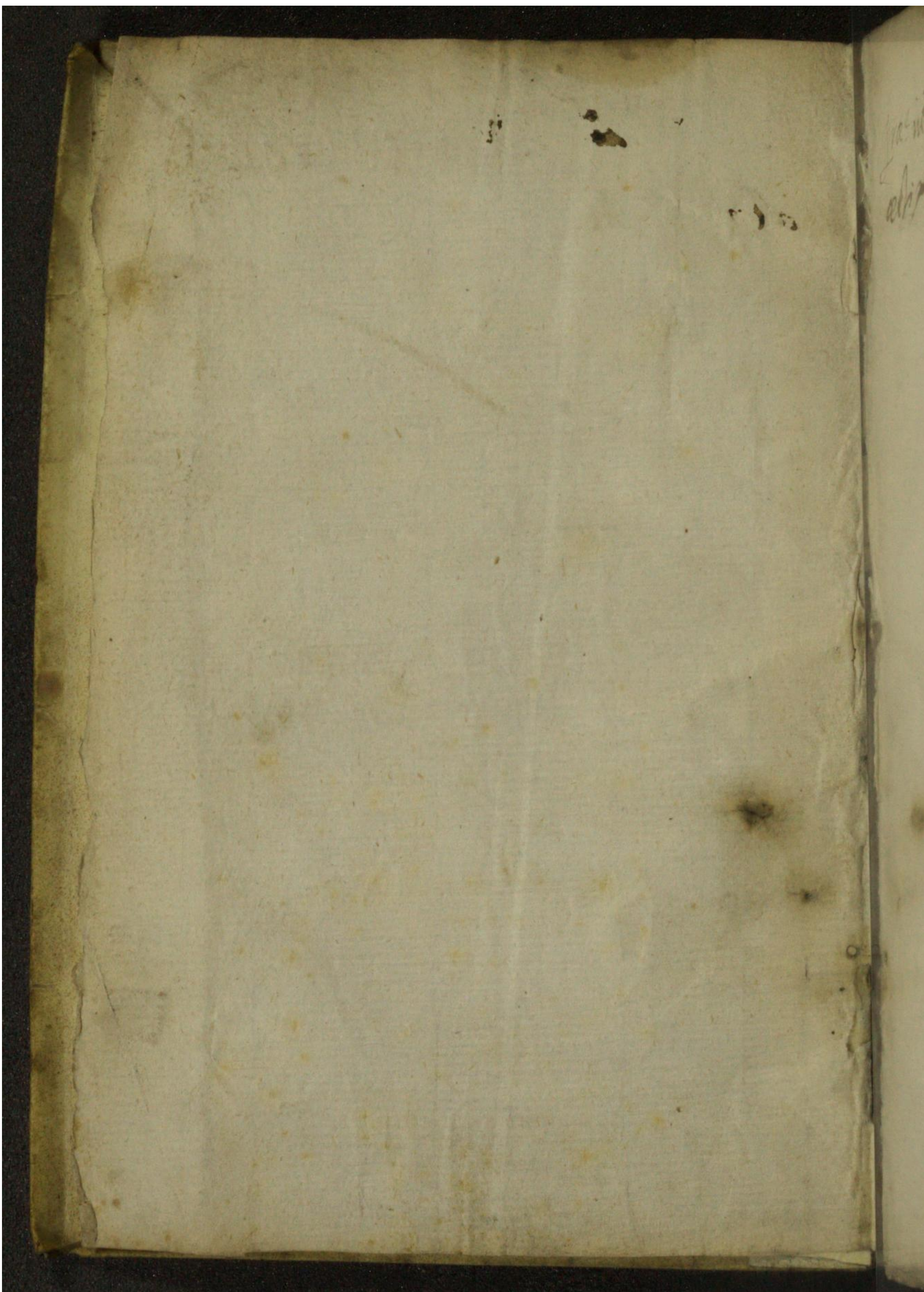
De Urinar Differentijs lib 1
Causis lib 2
Prognostica lib 3

B.27794

/s

174
15.7.09

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

pra — ebiio

prae^{t} no quali quali fuerit paricess

aeli patiur

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

LEONIS
ROGANI CAETANI
DE VRINIS
LIBRI III.

QVORVM.

PRIMVS	De Vrinarum differentijs est.
SECVNDVS	De Vrinarum causis.
TERTIVS	De Prouidentia ex urinis.

ROMAE
IN OFFICINA SALVIANA.
1560

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

HIPPOLYTVS SAL-
VIANVS LECTORI.

VANTVM non vtilis solùm, sed necessaria etiam sit medicis omnibus vrinarum cognitio, neminem latere arbitror. Humorum nanqꝫ in venis existentium, nullum vrina ipsa efficacius aut certius signum habetur. Num illi enim naturalem suam seruent temperiem, uel ab ea potiùs recesserint, quantusqꝫ & qualis recessus iste fuerit, vrinam ipsam consulentes, clarè dignoscimus. Vnde neqꝫ secundam tueri, neqꝫ aduersam corrigere valetudinem possumus,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

citra vrìnæ cognitionem. Quæ etsi exactè satis à Galeno tradatur, cum ipse tamen vrinis peculiarem librum non dicauerit, sed sparsim & concisè in varijs atq; plurimùm interse distantibus locis, de eis loquutus fuerit; factum est, vt vniuersam vrinarum notitiam ex eodem haurire, haud omnibus sit facile. Quapropter quamplures post Galenum, tum Græci, tum Arabes, tum Latini medici omnem hanc tractationem, in vnum & eundem librum, seu tractatum redigere conati sunt. Quibus vti certè plurimas (ceu de re medica bene merentibus) gratias referendas esse, non denegamus; sic (vt quod sentimus, fateamur ingenuè) eo-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

rum neminem, tantum negotium (vti par erat) absoluisse, asserere cogimur. Pleriqꝫ enim ipsorum, parciùs quàm conueniret devrinis pertractantes, mancam hanc nobis dereliquere pertractationem. Alij licet omnia complexi sint; indistinctè tamen, & adeo absqꝫ methodo scripsere, vt confusam atqꝫ valde obscuram eam reddiderint; & quod longè deterius est, eorum plurimi ridicula etiam ac falsa permulta commenti sunt. Ita vt nostræ quoqꝫ ætatis medicis scribendi de vrinis locus derelictus iure fuerit. Quod cum animaduertisset Leo Roganus medicus Caetanus, huic operi strenuè adeo se accīxit, ut longè plures, quàm qui vis alius

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

qui hactenus de vrinis ſcripſerit, numeros abſoluerit. Nec mirum; vir enim fuit non ſolùm perſpicaciſſimi ingenij, ſed diuini etiam Hyppocratis, ac nunquàm ſatis laudati Galeni, adeo ſtudioſus; ut in eorum abſtruſis ſenſibus excutiendis, atq; in lucis ueritatem proferendis, nemini ſecundus eſſe videretur. Cum igitur huic rei ſe totum dediſſet, vniuerſam vrinarum pertractationem tribus libellis complexus eſt; in quorum primo omnes vrinæ differentias patefacit, in ſecundo eiuſdem cauſas ſingulas perpendit, in tertio & vltimo, quid ex vrina qualibet præſagiendum ſit, explicat. Quæ omnia ſic methodo conſcripſit, ut nihil ferè, aut

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

uelut ſuperfluum, reſecari; aut vti omiſſum, addi; aut ceu obſcurum, declarari poſſevideamus. Negotio autem confecto, cum non ſolùm nobis ipſis, nos natos eſſe intellige ret; Hos libros ſuos imprimi, ac in ſtudioſorum vtilitatem foras dari ſiuit. Verùm anno M.D.LVI. Neapoli primùm impreſſi, id nacti ſunt infortunij, ut attritis, atq; vetuſtate conſumptis adeo imprimerentur characteribus, vt legi non poſſint. Quamobrem etſi non ſua, ſed impreſſoris culpa, iure tamen toto hoc quinquennio (non ſine maxima laudis authoris, atq; ſtudioſorum medicinæ iactura) paucis noti, ac ueluti abiecti & neglecti latuere. Nec potuit huic rei

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

opem ferre Roganus; quippe qui paulò post hanc primã editionem, fortuita occubuit morte. Neapoli nanq; (vbi medicam exercebat artem) ægros de more visitãs, propè ædes, quæ edificabantur, præteriens, ab ingenti lapide ex alto ædium cacumine fortuitò ruente, statim (proh dolor) interficitur. Quapropter cum retroactis diebus hosce libellos, qui sorte quadam ad manus nostras peruenerant, attentè (non sine tamen molestia ob deprauatam impressionem) perlegeremus, videntes quantum vir iste doctissimus, in hac necessaria adeo medicinæ parte præstiterit, eius honori ac multorum medicorum utilitati consulere volentes,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

eoſdem non ſolùm concinnis & ele
gantibus (ut uides) characteribus;
ſed quàm emendatiſſimos etiam
rurſus imprimi curauimus. Quod
(niſi me mea fallat opinio) & tyro
nibus & veteranis medicis vtilitatẽ
non contemnendam afferet. Sicuti
enim illi facillimè ac breui tempo-
re omnem vrinarum cognitionem
ex hiſce libris addiſcent; ſic iſti quã
plurima ſcitu & animaduerſione di
gna, quæ apud Galenum aliàs lege
rint, miro ordine ac modico nego
tio in memoriam reuocabunt.
Neq; enim paruifaciendi ſunt, qui
ea omnia, quæ Galenus de eadem
re, diuerſis in locis nobis conſcri-
pſit, in vnum & eundem librum
colligunt; ſi prudenter colligant,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

diligenterquè distribuant; Vti utrunquè à Rogano nostro per bellè obseruatum esse videmus. Ad hocaccedit, quòd multa, quæ apud Hyppocratem & Galenum obscuriuscula leguntur, perspicua & apperta ita reddidit, ut neminem amplius latere possint. Postremò ut cumulatius suum esset beneficium, annilia quædam, falsaqꝫ nonnulla, à scriptoribus quibusdam non vulgaribus in vrinarum pertractatione conficta, ita escussit, atqꝫ limauit; ut prorsus ab vrinarum contemplatione explodenda esse, demonstrauerit. Vnde non solùm quæ vera sunt, ceu perdiscenda, edocuit; sed etiam, quæ à ratione abhorrent, veluti fugien-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

da, patefecit. Accipe igitur candide lector hilari fronte hosce viri huius conatus: boniqꝫ (ut ingenuum virum decet) omnia consulens; an tantum, quantum nobis visum est, hac in re præstiterit, existimato. Quòd si eadem tibi, quæ nobis, sententia fuerit; illum uelu ti rei huius authorem laudato; Nos verò, qui hos tres libros eius, elegantiùs excusos, atqꝫ accuratiùs emendatos exhibemus, non negligito. Vale.

Romæ idibus Octobris Anno
Redemptionis nostræ.
M. D. LX.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

LEO ROGANVS D. IO.

BAPTISTAE CARAFAE MONTIS CALVI COMITI ILLVS. S. P. D.

ENANDRI ſentẽtia Ἀργὸς δ' ὑγιαίνων τοῦ πυρέττ οντος πολὺ ἔστ' ἀθλιώτερος, δι πλᾶ ὅια γονῦ ἐστι' ἐμάτην, paruum hoc opuſculum ex Hyppocratis & Galeni monimentis rei medicæ ſtudioſis non inutile peperit. Sed illud qualecunqꝫ ſit, ob beneficiorum memoriam, quibus me ornare non deſinis, ac tuarum virtutum ſplendorem in tuo nomine apparere volui. Quì enim magis poteram perpetuæ meæ in te fidei ac obſeruan-

tiæ non obſcurum teſtimonium relinquere, quàm primos hos meos labores ad te mittens? Eo igitur obſecro animo accipias, quo à me tibi officij cauſa offeruntur. Vale Mœcenas optime, & libellum hunc vnà cum auctore tuendum conſeruandumq; ſuſcipias.

Neapoli. xii. Calen. Octobris.
M. D. LVI.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Annotatio capitum, eorum, quæ in libro de differentijs vrinarum continentur.

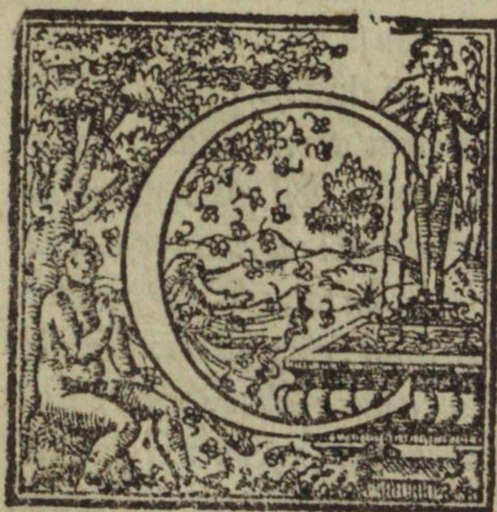
Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

LEONIS ROGANI MEDICI CAETANI DE VRINIS.

LIBER PRIMVS.

VRINARVM DIFFERENTIAS EXPLICANS.

De tribus concoctionibus, ac de vniuscuiusq; excrementis. Caput Primum.

VM DE Pulsibus ex Galeni monimētis pro mea uirili iā transegerim, mihi uideor non inutile uidere, si de urinis etiam agerem. Sunt enim pulsus & urinæ maxima quædā indicia, à quibus medicis, ubi primùm ad ægros accedunt, consulit Galenus accuratam considerationem inchoare. Principiò uerò Lib.1. ad Glauc.c.2.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

(ut quàm maximè fieri poteſt naturam urinæ uniuerſam, ac propriam definiamus) de ijs quæ in animalis corpore concoctionibus fiunt, ac ſingulis excrementis agendum eſt. Tres ſunt naturæ primæ facultates, Generatrix, Auctrix, & Nutrix. Generatrix ea eſt, quæ noſtri corporis partes effingit, formatq́ue, haud ſimplex exiſtens, ſed ex commutatrice, & formatrice compoſita. Viget præcipuè hæc facultas, dum utero continemur. Auctrix nobis in lucem prodeuntibus ad cõſtantem usq; ætatem iam genitas partes in omnem dimenſionem extendit: id uerò cum absq; nutrimento fieri non poßit, per id tempus, ſicut per reliquum omne nutrix facultas ſuam præſtat operam, quæ cõmuni genere nempè commutationis, cum generatione cõuenit. Quãquam in generatione, quod non eſt, poſtea factũ eſt; In nutritione uerò quod affluit, ab eo q iam factum eſt, ſimile efficitur. Quamobrem nutritio nõ aliud eſt, quàm ad id quod nutritur eius quod nutrit aßimilatio: hanc uerò præcedunt agglutinatio & appoſitio. Poſt quàm enim is ſuccus qui omnem animalis particulã nutriturus eſt, à uaſis excedit, primùm in eã ipſam totus diſpergitur, mox apponitur, deinde agglutinatur, & poſtremò aßimilatur. Verùm omnem hanc naturæ admirabilem operã, (cum nulla fieri poßit aßimilatio, niſi inter id quod aßimilat, & quod aßimilatur, communio quædam, ſocietas nempe & cognatio intercedat) uaria neceſſe eſt præcedat multiplexq́; commutatio, quæ communionem hanc

Lib. 1. de facult. natur. c. 5. 6. & 7.

efficiat. Non enim ex quibuscunq; nutrimur; neq; ex quibus nutrimur, ex ijs utiq; protinus, nisi multis modis commutationem perpeßis. Hæc autem commutatio cō coctio proprie est, illo euariās ab ea cōmutatione, quæ nutritionis genus est, quòd nō secundum substantiam fit, sed secundum qualitatem. Nutritio etenim eius quod nutrit, in nutriti substantiam commutatio est; cōcoctio in propriam & familiarem qualitatem eius quod nutritur. Isthæc concoctio uaria ac multiplex in uniuersum triplex est; ac unaquæq; uaria ac multa obtinet excrementa. Prima ea est, quæ in uētriculo maximè perficitur, in quo commutatus cibus in cādidum quidpiam uertitur, quod ptisanæ succum similitudine refert, græcè χυλωσις dicitur. Habet hæc propria excremēta, tùm pituitosum illud, quod non solùm in uentriculo, sed in intestinis etiam reperitur; tùm feces, quæ quotidie per aluum deijciuntur. Secunda cōcoctio (de qua longiorem tractationem postulat, quod nobis proponitur) ea est quæ in iecore fit, græcè αἱμάτωσις dicitur. Qui in uentriculo cōfectus est succus permanat ad iecur per quasdam à medio intestino, usq; ad portas iecoris (sic.n. appellant) ductas & directas uias, quæ pertinēt ad iecur, eiq; adhærēt. Hæ autem uiæ, uenulæ quædā sunt, quæ non solùm ex uentriculo deducunt, sed simul attrahunt, atq; iecori præparāt. Iecur autē postquàm præparatum accepit alimentum, & ueluti rudem quādam effigiem obscuramq; sanguinis speciem referens, inducit.

Lib. 4. de vsu par. ca. 1. 2. & 3.

ei postremum ad exacti sanguinis generationem, ornatum. Quoniam uerò in uentriculo quæ ita praua erãt, ut in tritico lapides & terra, siluestriumq; leguminum semina, secreta fuerunt; quod minus prauum est, instar paleæ & surfuris, in ipso iecore secernitur. Sed ut rem hanc magis assequare, nuper ex uuis expressum inspice uinum; seruet hoc, & à calore quem habet cõmutatur; duoq; necessariò in eo proueniunt excrementa, quorum alterum supernatat, subsidet alterum, hoc graue & terreum, leue illud & aereum. In eundẽ modum succus, quem excipit iecur, duplici secreto excremento flaua atraq; bile, reliquus in sanguinem uertitur; qui in cauã uenam dilapsus, in totum corpus distribuitur per uenas admodum multas in omnes partes corporis pertinentes. Sanguinem uerò consentaneum est intelligere non sincerissimum, sed ex quatuor cõstantem succis; nam utraq; bilis tanta secernitur, quanta si non secerneretur, nocumento potius, quàm emolumento esset. Vnde ne à uini exemplo discedamus. Quẽadmodum in uino, itemq; in omni alio succo, quatuor sunt diuersæ partes: crassa una, quæ dum temporis spacio secernitur serturq; deorsum, fex est; altera tenuis, quæ dum uinum seruet, supernatat; tertia aquea, quæ toti uino permista est; quarta, quæ re uera uinum est. Ita in sanguine, utraq; est bilis, altera tenuiori uini parti, altera craßiori adsimilis; est pituita, quæ partem aqueam toti uino permistam refert; ac postremò sanguis is, qui re uera sanguis est.

Lib.4.de simp.med. facult.ca.3.

Lib.2.de facult. nat. cap. vltim.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Bilis igitur flaua & atra, quibus ſanguis expurgatur, excrementa ſunt; quæ excipiunt ad talem uſum à natura fabricata inſtrumenta. Quæ uerò ſimul cum ſanguine fertur ſucci ſunt, qui ſi à naturali ſtatu labantur in uarias utriusq; bilis differentias, quæ præternaturã ſunt, degenerabunt. Pituita uerò non ſimiliter ſe habet, ea enim ſemper ſuccus, nunquam excrementum eſt. Quare nullum ſolers natura fabricauit inſtrumentum ad pituitam ſuſcipiendam. Nam cum pituita frigida & humida ſit, ac uelut ex dimidio coctum alimẽtum, deſiderat talis ſuccus non utiquè uacuari, ſed in corpore manens cõmutari. Quòd ſi excrementum illud quod per nares excernitur obijcias, contenderim ego non Pituitam dici, ſed narium humorem & deſtillationem, atq; id ipſum in cerebro ortum habere. Queadmodum & aliud eſſe diximus pituitoſum excrementum, quod in uẽtriculo & inteſtinis generatur. Nequè quiſpiã ex Galeno ſibi perſuadeat pituitam, quæ ſuccus eſt, in uentriculo generari, dum inquit. Lib. de atra bile cap. 8. » Porrò à nobis demonſtratũ » eſt, pituitoſum humorem ex pituitoſis cibis, in prima, » hoc eſt uentriculi concoctione fieri. His enim uerbis annotat Galenus primam generationem, ac ut quis dixerit gignendæ pituitæ occaſionem. Nam pituita non aliunde prouenit, quàm ex quibuſdam cibis, qui cùm in uẽtriculo concoquuntur, eam chili partem procreant, quæ cum non poßit à iecoris ui in ſanguinem omninò permutari, in humorem quendam uertitur, qui ſanguinem ex

dimidio coctum æmulatur. Quamobrem pituita perinde ac reliqui humores generatur in iecore: in uentriculo autem, quòd inde pituita suæ generationis initium ducat. Non sic utraq; bilis quæ uelut in iecore generatur, ita eius gignendæ non uentriculus sed iecur occasio est. Concludamus igitur bilem & flauam, & atram secundæ concoctionis excrementa quædam esse, eam uerò pituitam, quæ non digna est succi nomine, primæ cõcoctionis, sicut & alui feces. Superest in secunda concoctione aliud excrementum, humiditas nempe aquea, quæ urinæ materia est. Venæ illæ quæ inter uentriculum & iecur positæ sunt, quæ ad portam terminantur; adhæc uniuersæ iecoris, quæ ad cauam uænam, ita tenues & angustæ sunt, ut per eas non facilè meare possit, nisi quod admodum tenue est, & apprimè liquatum. Quare cum chilo permistum aliquid esse opus erat, quo facilè per has uias daretur transitus. Hunc usum commodè explet qua in potum utimur aqua; siquidem nulla animalis pars ex ea nutritur, sed nutrimẽtum distribuit, adeo ut eam Hippocrates ὄχημα τροφῆς ab hoc dixerit usu. Cæterum postquàm hæc humiditas suo functa est munere, nihil opus erat eã in corpore manere, alienum onus uenis futurum. Quamobrem ad eam expurgandam, ut ferè purus sanguis totum permeet corpus, renes natura fabricata est, qui insita quadam ui aqueam trahentes humiditatem, non sinceram quidem sed sanguine non nihilo perfusam, quicquid utile est sibi ipsis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

apponentes, ac reliquum in uesicam per ureteras excernentes, aqueam humiditatem à sanguine secernunt. Hanc uerò non amplius sanguine perfusam, quemadmodum renes, uesica ad se allicit non ut sibi alimẽtum comparet (etenim aliunde nutritur) sed tanquàm excremẽtum rectis attrahit fibris, uelut obliquis maximè detinet, donec supra modum repleta pondere grauetur; quo tẽpore laxato musculo ad eius osculum posito, trãsuersis fibris præcipuè ad excretionem mouetur. Excrementum autem hoc urina est, quæ alui fecibus respõdet, atq; hactenus de secunda concoctione, & ijs quæ in ea proueniunt excrementis. Nouißima concoctio est, quæ in singulis obitur corporis partibus pro earum conficiendo alimento. Habet autem hæc propria excremẽta, tum quæ uaporis specie sine sensu per cutis spiracula effluunt; tùm quæ paulò craßiora sordium instar cuti extrinsecus adhærent; adhæc sudores & qui secundum naturam & qui præternaturam sunt. Hæc sunt animalis corporis uariæ concoctiones. Hæc sunt uaria excrementa. Sed cùm nobis præpositum sit de urinis agere, illud admonere non prætermittemus, quòd quàmuis Galenus seorsum de urinis non egerit, sicut de pulsibus, nihil tamen (mea sententia) quod ad eam notitiam spectet ab eo prætermissum uidetur; ut facere non poßim quin Actuarium non admirer, qui urinarum accuratam contemplationem in Galeno desiderari ait. Conabimur nos ostendere quæcunq; Actuarius in medium affert;

5. de vsu part. c. 7.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

omnia ex Galeno accepta esse, paucis quibusdam exceptis, quæ ueluti monstra quædam ab Actuario adiecta sunt. Sed age iam rem ipsam aggrediamur.

Partes tractationis de vrinis. Caput Secundum.

VRinarum tractationem eadem instituemus uia, qua Galenus & eam, quæ pulsuum est. Diuisit ille pulsuum notitiam in differentiam, dignotionem, causas, & prouidentiam. Sed urinarum dignotionem exponere necessarium minimè uidetur, quòd facilè unusquisq; urinarum expositis differentijs, eas dignoscat, neq; perinde ac in pulsibus laborandum sit ad unā, uel alteram partem dignoscendam, uel ad aspectum commodè adhibendum. Quare nos prætermissa urinarum dignotione, de differentijs, causis, & prouidentia agemus. Quod si quis mihi Actuarium obijciat, qui de urinis omnes has quatuor partes absoluere uidetur. Dicemus Actuarium non urinarum dignotionem instituisse, ueluti Galenus eam, quæ pulsuum est; nam haud nititur Actuarius urinarum dignoscēdi modum ac formā tradere, sed ex urinis affectiões uarias iudicare; ut iure interpres qđ græca habet inscriptio περὶ τῆς διαγνώσεως τῶν οὔρων; non de urinarum dignotione reddiderit, sed de urinarum iudicijs. Actuarius διαγνώσεως uocem usurpat præsentium, προγνώσεως futurorum, Galenus,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

ſicut initio librorum de præſagitione annotat πϱογνώσεως nomine, tùm præſentia, tùm præterita, tùm futura ſignificari uult. Quare nos de prouidentia agentes, ex urinis quas nam dignoſcere eſt affectiones exponemus, hoc enim commodius inſpectis cauſis effici poteſt. Quod ſi feciſſet Actuarius, non coactus fuiſſet ſæpiſsimè eadem repetere.

Ex quibus vrinarum differentiæ ſumēdæ ſunt. Caput Tertium.

Differentiæ aliæ ex rei diuiſæ ſubſtātia ſumuntur: Aliæ ab accidente aliquo; quod ut uarium eſt, ac rei diuiſæ ſubſtantiæ magis minusq; proximū, uarias producit differentias, easq; magis, uel minus longè ab ijs, quæ à ſubſtantia deſumuntur, poſitas. Atqui quemadmodum decet artificem differentias à ſubſtantia acceptas tradere, ita non omnes, quæ ab accidente ſumuntur; ſed quæ tractationi quam inſtituit, non inutiles ſunt; atq; eas ſeorſum, neq; cum ijs, quæ à ſubſtantia ſumuntur, confuſas. Quod apprimè obſeruaſſe uiſus eſt Hyppocrates febrium differentias tradens. primò à ſubſtantia deſumptas differentias omnes apponēs, dum inquit. Febrium hæ quidem manui mordaces ſunt, „ aliæ mites, aliæ non mordaces quidem, ſed inſurgentes, „ aliæ acutæ quidem, ſed quæ ab ipſa manu deuincantur, „ aliæ confeſtim perurentes, aliæ ſemper debiles, ſiccæ, „

Initio libr. 1. de diffe. febrium.

diae salsae, aliae pemphigodees, aspectu graues; aliae ad minimum humidae. Deinceps ab accidente acceptas seorsum, quas non inutiles dignorat. Aliae impensè rubrae, aliae ualde palidae, aliae liuidae, & aliae istius modi. Obseruauit hoc firmißimè Galenus in omnium rerum, quae in arte medica ex usu esse comperit, tradendis differentijs. Quicquid calumniator ille Ioannes Argenterius ignauia atq; socordia in eum inuectus est. Quem medicinae studiosi iuuenes fugiant obsecro, ueluti hominem ad rem medicam euertendam natum. Sed ad rem nostram, imitabimur nos in urinarum tradendis differentijs sapientißimum Galenum, quod ut commodè fiat, urinae explicemus substantiam. Vrina humorum, qui in uasis continentur, serum est; quòd si loco humorum, sanguinis dixeris, eadem erit oratio. Humorum autem uel sanguinis serum, graecè ὀῤῥὸς propriè appellatum, quod singulis diebus excernimus intelligere debemus. Etenim plura sunt excrementa humorum, qui in uasis continentur; aliud quidem craßißimum & paucißimum; aliud uerò, tùm tenuißimum, tùm copiosißimum; uelut & aliud quod tenuitate & copia inter haec medium est. Bilosum excrementum hoc, melancholicum illud, serosum quod medium apposuimus. Quod enim in uenis & arterijs (Galenus ait) excrementum coaceruatur eiusmodi planè est quale in lacte concreto serum; quod, uel eodem auctore, lactis pars aquea est, nempe frigida & humida. Seorsum hoc excremētum propria

Argenter⁹ calumniator

Com. 1. in lib. 3. Epid.

Vrina q[uid]

Lib. 5. de usu parti. cap. 6.

Lib. 1. de tuen. sanit.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

ſubſtantiæ ratione, ut exponit innominatus ille auctor, quem nõ præter rationem Galenum fuiſſe arbitrati ſunt priores medici, in duo diuiditur; in χυμα, καὶ παραφιστάμενον, hoc eſt liquorem, & quod liquori inhæret. Propria quidem ſubſtantiæ ratione, cùm urina ſit ſerum, liquoris neceſſariò particeps eſt, cùm uerò humorum ſerum ſit, eorum quidpiam continet, ut eius quod liquori inhæret fiat hac ratione particeps. Vnde quæcunq; liquori inhærent aliunde generationem ſuſcipientia, ſicut ramenta, ſquamæ, pili, arenulæ, & reliqua huius generis quàm plura, non propria ſubſtantiæ ratione urinæ inſunt; quare ex illis differẽtias ducimus, tanquàm ex accidente. Sed de hoc infra dicemus, nunc liquorem tractemus. In liquore colorem, & ſubſtantiam conſiderare neceſſe eſt: ut tria ſint in uniuerſum inſpicienda, ex quibus maximè urinarum differentiæ à ſubſtantia acceptæ prodeant, liquoris ſubſtantia, color, quæ liquori inhærent. Quod Galenus indicare atq; innuere uiſus eſt libr. 4. de tuenda ualetudine, inquiens. Aeſtimare præterea urinæ tùm conſiſtentiam, tùm colorem: oportebit, ſed nec quæ in ea pendent, aut ſidunt, prætermittere conueniet, ſed omnia perpendere.

De differentijs à ſubſtantia liquoris deſumptis. Cap. Quartum.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Lib. 1. de cris. c. 12.

EX liquoris substantia tres sunt primæ differentiæ. Nam urinæ aliæ sunt crassæ, aliæ sunt tenues, aliæ sunt modicæ. Tenues, quæ non adhuc in liquorem uersæ sunt, ut potè substantiam, qualis suapte natura liquoris est. non adeptæ. Crassæ, quæ supra modum in liquorem uersæ, turbidæ apparent. Modicæ, secundum naturam habentes, iustam assequutæ sunt liquoris faciem. Sed hoc loco, ne temerè differentiarũ multitudinem faciamus, diligens lector sedulò animaduertat, tenuem urinam perspicuam esse, crassam cõtra turbidam; quod tenuitas in causa est, ut perspicua appareat urina; quemadmodum craßities, ut turbida. Vnde nihil opus erit præter id genus quod substãtiæ est aliud inducere ex quo perspicuam & turbidam urinam ducamus. Huic rei testimonio sunt, quæ Galenus libro primo de crisibus in medium affert; ubi optimè concoctam urinam substantia moderatam constituens, ut id cõ probaret adijcit. Nam quæ hac ipsa craßior est, uel tenuior, coctionem imperfectam significat. Si quidẽ altera non dùm in liquorem conuersa est, altera uerò adhuc cõturbatur. Et commentario. 72. sectionis quartæ aphorismorum, Galenus aqueas urinas albas & perspicuas esse habet, sæpißimè uerò albas & tenues posuit, non constituens differentiam inter perspicuum & tenue, sed alterum loco alterius usurpat. Et paulò infra phreniticis quibusdam urinas perspicuas fieri ait, sed nõ albas, quas substãtia tenues colore biliosas esse asserit.

Hoc uerò idem confirmari potest ex tenuium crassarumue urinarum differentijs, quas consentaneum est in medium afferre. Modicæ urinæ secundum naturam habentes, diuisionem non amplius suscipiunt. Sed quæ tenues sunt, uel mictæ tenues, tenues manēt; uel paulò post conturbantur. Crassæ similiter, uel similes permanent, uel non, quòd paulò post resideant. Neq; sibi ipsi Galenus aduersatur, quòd quàmuis tenuium urinarum duas cōstituerit differētias, deinde turbidarum tres fecerit; nā quæ tenues sunt, deinde turbantur, nō ineptè quis poterit inter turbidas recensere. Adeo ut turbidarum urinarum tres extent primæ differentiæ. Quæ redduntur tenues, deinde turbantur. Quæ redduntur turbidæ, deinde resident. Et quæ turbidæ redditæ non residentes turbidæ manent; has uerò Hyppocrates quales iumentorum sunt, appellare consueuit, uel ut alij dicunt, subiugales. Adhæc tùm tenues urinæ quæ deinceps turbantur, itemq; turbidæ quæ resident, uel paulò post aut turbantur, aut resident, aut longo post tempore. Quòd si tenues urinas à turbidarum differentijs seiunxerinus, duæ erunt turbidarum urinarum differentiæ primæ, sicut Galenus commentario. 70. quartæ sectionis Aphorismorum, turbidarum urinarum differentias fecit, ac nonnullis alijs in locis. Nempe quæ, uel turbidæ permanent, uel resident, idq; paulò post, uel longo post tempore. Atq; hæ sint in uniuersum differentiæ ex liquoris substantia acceptæ.

De differentijs ex liquoris colore. Caput Quintum.

Diff a liquoris colore.

SVperest in liquore color. Cùm uerò multiformis, ac infinita sit colorum multitudo, Nos eos attingemus, qui magis ad rem propositam conduxerint. Actuarius urinarum colores ad nouem differētias deducit. Vrinarum (inquit) ut interpres reddit, aliæ sunt albæ, aliæ spiceæ, aliæ aureæ, aliæ croceæ, aliæ rubeæ, aliæ uineæ, aliæ passeæ, aliæ uenetæ, aliæ nigræ. Sed cum hi omnes colores secundum maioris minorisq; rationem uarias differentias suscipiant, ne uarietate ista cōtingat ambire urinarum notitiam, eos omnes, uel impensè tales, uel remissè dicemus. Et quemadmodum Galenus obseruat, qui impensè sunt, simpliciter proferemus, qui remissè non simpliciter, sed illa adiecta præpositione, quæ nonnunquàm diminuendi potestatem habet, græcis ὑπὸ, qui nostris sub dicitur. Vrinæ igitur aliæ sunt albæ, aliæ subalbæ. Albas urinas Actuarius eas constituit, quæ cristalleæ sunt, niueæ, & aqueæ; subalbas, quæ lacteæ sunt, glaucæ & charopæ. Quò enim (ait ipse) à lacteis glaucæ discedunt, eò charopæ à glaucis; ac ne in his uocibus hæsitemus, colorem glaucum perspicuum esse dicit, ueluti cornu, charopū uerò similem facit pilis subalbis chameli, uel ungui lapillo; Lapillus uerò hic unguis dictus, quòd humano un-

Lib. de dif. vrin. cap. 8.

Colo nobis

Albæ

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

qui adsimilis sit, eam arbitror esse gemmam, quam ala bastritem uulgò uocant. Sed glaucum & charopum colorẽ, qui propriè oculorum sunt, ad urinas transferre non ualdè mihi arridet, quod hactenus à nemine factum sit. Quòd uerò glaucus & charopus oculorum colores propriè notẽt, & quomodo alter ab altero differat ex Galeno epidemion uolumine tertio facilè quisq; uidere poterit; ut interim Aristotelem, reliquosq; bonos auctores missos faciamus, qui de hac re non minus abundè, quàm doctè tractauerunt. Galenus uerò ne his uocibus difficultatem inijceret, urinas quæ remissè albæ sunt, eas esse dicit, quæ mistam formam habere uidẽtur uini tenuis atq; albi. Quemadmodum si exterius in aquam puram aliquid ochræ iniectum sit. Ochra.n. terræ species est, quæ colore tingitur, qui ὠχρὸσ dicitur, utcunq; uelis alterum ab altero denominari, uelu ti Galenus adnotat prognosticorum commentario secundo. Cùm igitur ochræ parum aquæ puræ admistum est, non dicetur τὸ χρομὰ ὠχρὸν quòd potius aquæ color superet, quam is qui ochræ est: neq; aquæ color exactè seruatur, sed remissè albus. Quòd si ochra sic per fusa fuerit aqua, ut aquæ color superetur ab eo, qui est ochræ color, apparebi ὑπώχρὸσ uelut ὤχρόσ, cum talis apparet color qualis est ochræ. Interpres Actuarij suspiceas ac spiceas reddit urinas. Leonicenus subpallidas & pallidas: sed modo res ipsa pspecta fuerit, non admodum sollicitus essem de nominibus. Adhæc Com 3.

τὰ οὖρα πυῤῥα, nonnunquàm ξανθὰ, hoc est rufas & flauas, sicut Leonicenus interpretatus est, conspicimus. Hi uerò colores, ut diligentissime Galenus annotat inter se differunt, quòd color rufus ad album magis accedit, flauus ad splendidum. Vnde eò rufum albidius est flauo, quò pallidum rufo, atq; eò flauum minus album est rufo, quò rubicundum flauo. Quamobrem & si ab albo colore ad reliquos progrediamur, qui plus uel minus ab ipso discedunt, post pallidum colorem constituemus rufum, à rufo flauum. Attamen qui pallidus color est, quòd proximus rufo sit, subrufus dici poterit; non item rufus subflauus, nam hi duo colores propriam quandam habent circumscriptionem secundum quã alter ab altero differt, uergit enim alter ad splendorem, alter ad candorem. Actuarius subrufam ac rufam urinam in impuro ac puro auro experitur, ut hinc interpres subaureas urinas & aureas reddiderit, sed aureis fuluas adyciens minus rectè facit, quòd fuluus color idẽ sit cum flauo, quem ipse croceum appellat, atq; ea arbitror ratione, quòd colorem hunc Actuarius similem faciat croco, sicut subflauum, quem subcroceum reddit, cartamo. Qua in re nos admonet, non croci & cartami florum coloribus attendendum esse, sed aquæ cui croci & cartami attriti flores admixti fuerint. Nos uerò colorem flauum in pulchrarum mulierum capillis experiri poterimus, ac non minus etiam in maturis frugibus, in quibus hic elucet color. Vrinæ uerò rubræ, quales

Rubræ

nam

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

nam sint, dignoscendi ex multis suppetit copia; sed harum urinarum tres reperio Galenum Hippocrati subscribentem fecisse differentias, alias enim urinas subrubras constituit, alias rubras, alias impensè rubras. Deinceps eæ sunt quas Actuarius τὰ οὖρα οἰνωπὰ hoc est uineas appellauit; quæ à uino quàm rubro nomen acceperunt. Veluti τὰ οὖρα κιρρὰ; urinas passeas interpres reddidit; quod eas Actuarius passo similes fecerit. Hic autem color, ut Aristoteles auctor est, non multum à nigro distat. quod significauit Actuarius has urinas cõferens cum colore fructus cerasorum, qui ad nigredinẽ inclinat. Sed quod colorem in urinis apparentem, quẽ φαιὸν dixit Actuarius, interpres uenetum, uel cœruleum reddiderit, absurdißimum est; nã qui color græcis cyaneus dicitur, is nostris est cœruleus, uel uenetus. Actuarius autem de colore hoc supra egit, quem passeum interpretatus est. Ad hæc exponens Actuarius colorem hunc, inquit quòd gignitur ex colore albo & nigro æqua ratione permistis, ut si cerussam, uel absolutißimam calcem atramento, uel cuipiã alteri nigro succo æquis ponderibus permisceamus. Hic autem color apertè is est, qui à nostris fuscus dicitur, quem ab aquæ colore aquilum ueteres uocarunt. Deinceps interponit Actuarius colores quosdam in urinis apparentes, quorum supra non meminit. Vrinæ enim ait, nonnunquã uirides, nonnunquàm liuidæ ac plumbeæ, nonnunquàm oleagineæ apparent, Nos uerò de oleagineis seorsum

Porrhetici | cõm.1.&.2.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

dicemus, quòd non propriè ad coloris liquorem specta-re uideantur. Viridis color, qui græcè χλωρὸν dici-tur, quanquàm more græcorum asiaticorum, ut Gale-nus auctor est χλωρὸν pro ὠχρὸν usurpari cōsueue-rit, facilè dignosci poterit ex uirētium herbarū colore. Liuidus uerò color is est, qui plumbi colorem refert, ut non ab re eum similiter colorē plumbeum dicere pos-sis; hic uerò non multum differt à fusco, quàmuis liui-dus color deformis sit, ut ij omnes q exāgues facti sunt, uel ictibus cœsi, liuidi appareāt; fuscus uerò color est non insuauis, & qui in pulchris mulieribus non nihil ha-bet leporis. Postremò in urinis nonnunquàm apparet niger color, qui omnibus perspectissimus est. Sed in hac nostra tractatione nos innominatum auctorem, ac Galenum etiam imitati, pauciores recipiemus in urinis colores; nēpe sex duntaxat. Album, Pallidum, Ru-fum, Flauum, Rubrum, & Nigrum. Sed hæc redden-tur clara magis, cùm de causis agemus. Satis fuerit mo-do nouisse qbus rebus hæc fuerint imposita nomina. Nā in disputationibus (uel Aristotele auctore) ij qui uerbo-rum uim ignorant, facilè & quum ipsi disputant, & quum alios disputātes audiunt falluntur atq; capiuntur.

Lib. de ra-tiōe uictus cōmen. 2.

Elench. lib. 1.

De differentijs à complexione substantiæ cum colore. Caput Sextum.

Postquàm ex liquoris tùm substantia, tùm colore, omnes urinarum transegimus differentias. Reliquum est modo à colore acceptas differentias, cum ijs, quæ à substantia, coniungamus. Vrina substãtia moderata, necesse est ut eadem sit colore moderata ac secundum naturam; nam sicut demonstrabimus, cùm de causis tractabitur, ab eadem causa urinæ in substantia & colore mediocritatem assequuntur. Quæ uerò uel crassæ sunt, uel tenues, aut albæ, aut pallidæ, aut rufæ, aut flauæ, aut rubræ, aut nigræ esse poterunt. Vt in uniuersum tresdecim sint urinarum differentiæ ex liquoris tùm substantia, tùm colore acceptæ. Vna quidem & substantia & colore secundum naturam se habens. Duodecim uerò præternaturam. Quas hac tabella damus. Vrina dif 13

1	Tenues	Albæ	2	Tenues	Pallidæ.
3	Tenues	Rufæ	4	Tenues	Flauæ
5	Tenues	Rubræ	6	Tenues	Nigræ
7	Crassæ	Albæ	8	Crassæ	Pallidæ
9	Crassæ	Rufæ	10	Crassæ	Flauæ
11	Crassæ	Rubæ	12	Crassæ	Nigræ

Sed in hoc loco accuratè animaduertere debemus ea quæ Innominatus auctor rationabiliter in medium afferre uidetur. Contendit ipse ex his duodecim differentijs aliquas ut in unum coniungantur fieri haudquaquã

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

posse. Quoniam uerò rem hanc in causas transfert nos leuiter eam attingemus. Tenuis urina cum rubro uel nigro colore nunquàm incidere poterit, quòd tenuitas à concoctricis facultatis defectu proueniat. Rubedo ab eiusdem facultatis robore. Nigredo uerò, uel fiat ex humoris melancholici expurgatione, uel ex immodico calore, uel frigore, craßitiem quandam necesse est sibi adsciscat. Similiter craßities interuenire nõ potest cum colore pallido, uel ruso, uel flauo, quòd ex contrarijs causis hi colores & craßities generationem obtineant. Quare ex huius auctoris sententia ex liquoris colore ac substantia acceptæ differentiæ septem sunt, quinq; illis prætermißis quæ unà consistere nequeunt. Veluti tenuis est & rubra. Tenuis & nigra. Crassa & pallida. Crassa & rufa. Crassa & flaua. Persuasisset mihi ista hæc, nisi legerem in Hyppocrate & Galeno urinas tenues & nigras, crassas & rufas, uel pallidas, uel flauas. Cœterum neq; innominatus auctor falsum dicit, neq; Hyppocratẽ & Galenum exercitatißimos medicos condemnare fas erit. Nam quando cum rubro uel nigro colore tenues urinas cõiungunt: tenues intelligere oportet non conferentes ad moderatas, sed ad crassas, ut tenuiores, si exactè loqueremur dicendæ essent. Similiter quando urinas crassas, uel pallidas, uel rufas, uel flauas dicunt: non ad moderatas crassæ cõferendæ sunt, sed ad tenues, craßioresq; aptius quàm crassæ dicerentur. Sed ne quis putet nos hæc somniasse. Galenum au-

ol... nõ possunt consistere

Resp:

diat, qui locum illum exponens, qui extat libro de ra- Cōmen. 4.
tione uictus acutorum morborum. Nempe craßiores pallidioresq; meliores, tenuiores uerò & nigriores, per nitiosæ magis. Inquit: craßiores urinas dictas fuisse non naturalibus, sed tenuibus comparatas. Similiter tenues dictas fuisse non exactè, nam quæ exactæ tenues aqueæ sunt, quare albæ non nigræ. Cùm igitur tenues urinas cum rubro uel nigro colore coniungimus, itemq; crassas cum pallido uel ruso uel flauo, tenuitatem & craßitiem intelligere oportet, in quantum his coloribus cōuenire possunt. Quemadmodum (ut Galenus annotat li- Cōmen. 8.
bro primo Epidemion) cùm dixit Hyppocrates urinas tenues & boni coloris, non exactè tenues intelligere debemus, sed in quantum fieri potest, ut urinarum tenuitati coloris bonitas conueniat, in tātum audire debemus Hyppocratem urinas boni coloris & tenues dixisse. In hunc igitur modum ex substantia & colore duodecim erunt differentiæ, præter eā quæ secundum naturā est.

De generatione alterius urinæ partis, quā græci dicūt παρυφιστάμενον, nos cōtenta. Ca. Septimū.

Reliqua est altera urinæ pars quam græci dicunt Contenta
παρυφιστάμενον. Nos cōtēta interpretamur. Sed priusq; ab hac parte differentias ducamus,

generatio

de eius generatione paucis agendum est, In secunda cõcoctione, cùm cõmutatrix facultas ex succo qui ex uentriculo in iecur dilapsus est, sanguinẽ diligentißimè procreat, consonum est aliquid superesse, quod effugiat cõmutatricis facultatis operam. Neq; quispiam pituitosum humorem intelligat, nam hic sicut & alij humores sub sanguine comprehensi sunt, cuius generationi studet commutatrix facultas, alimentum enim ex dimidio coctum pituitæ humor dicitur, non quod in secunda concoctione naturæ effugerit operam, sed potius primæ cõcoctionis occasione. in qua quædam succi pars ita disposita est, ut in secunda concoctione, uel firmißimè natura operante in omnino coctum alimentum uerti nõ posfit. Quem in modum pituitæ humorẽ ex pituitosis edulijs in prima cõcoctione generari Galenum libro de atra bile dixisse, supra annotauimus, Non igitur pituitæ humor is est, qui naturæ effugit operam, sed aliud quidpiam, quod tanquam excrementum simul cum urinæ liquore ex renibus & uesica profunditur. Hoc autem excremẽtum quod propriè crudum est, Galenus libro primo de alimentorum facultatibus crassum & frigidum appellauit, ut inter ipsum & pituitæ humorem differẽtiam constitueret, qui licet crudus est & frigidus, non tamen crassus, ut qui multam habet humiditatem & spiritum aereum. Differt etiam ab eo excremento pituitoso, quod in uentriculo & in intestinis coaceruatur, ac per aluum excernitur, uelut hoc quod in partibus, quæ

ad secundam concoctionem spectant, generatur, per uasa reddendæ urinæ idonea, ut hoc quemadmodum urina secundæ concoctionis excrementum sit, illud uerò quẽadmodum alui feces, primæ dici habeat. Sed huius excrementi naturam admirabili quadam breuitate Prognosticorum cõmentario primo Galenus exposuit. Cùm enim causam tradiderit ob quam candidum pus efficitur, subijcit ex eadẽ causa, quod in urinis residet, candidum fieri sedimentum. Demonstrat autem hoc, quòd sedimentum generationem obtineat puri proportione respõdentem inter ipsum scilicet & naturales humores iniectum. Est enim (ait) sedimentum in urinis quicquid alimenti in sanguinis generatione naturæ refugit confectionem, neque ut sanguis permutatum, neq; ut pus causæ præternaturam particeps, ut iure medium consti tuatur inter pus & naturales humores. Sed in hoc loco, ut rem istam omnibus perspicuã exploratissimamq; reddamus, disputemus opus est, an per morbos & præcipuè febres putridas, quod in urinis residet, eandem obtineat naturam cum eo sedimento, quod nobis rectè ualentibus quotidie in urinis apparet. Huic rei nõ anceps minus, quàm obscurus Drusianus quas non offudit tenebras? Nitemur autem nos pro nostra uirili de Galeni lumine clarissimum in tantis tenebris accẽdere lumen; fiet autem initium in hunc modum πέψις (Nos concoctionem, non digestionem appellamus, non ut latinè loqui uideamur, sed ne ex homonymia quis fallatur, nam di-

sedimentum

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

gestionis nomen, tùm pro dissolutione, tùm pro distributione usurpari solet) arctius à Galeno accipi consueuit, quàm eam Aristoteles Metheorologicorum uolumine quarto expendere uisus est. Philosophus enim tradens rerum naturalium scientiã, in eo libro primarum quatuor qualitatum natura constantes actiones edocet. Inter eas uerò secundæ à generatione & obitu cõcoctio & cruditas sunt. Quare postquàm concoctionem finiuit, perfectionem à proprio & naturali calore ex cõtrarijs qualitatibus, quæ patiendi uim habent, tanquam generalem quãdam actionem in maturitatem elixationem, & assationem diuisit. Galenus uerò non Philosophi sed medici personam agens, quæ solum in hominis corpore fit, concoctionem intuitus est, eamq; commutationem ac deductionem quandam esse constituit, eius quod concoquitur, in concoquentis substantiam. Verùm hæc nõ simplex & una est (quod non aliunde prouenit quàm ex natura eorum quæ in hominis corpore commutãtur) sed alia, quam ubiq; locorum nomine generis appellat; alia quam propriè πεπασμὸν, nos maturitatẽ dicimus. Hæc eorum est quæ præternaturã sunt, illa eorum quæ secundum naturam. Vtraq; πέψις hoc est concoctio dicitur; sed ut prædictum est. alia proprio nomine carẽs, quod generis est, retinet; alia speciatim πεπασμὸς dicitur. Quamobrem Hyppocrates Epidemion li- Cõmen. 2.
bro primo medicis consulens morborum πεπασμοὺς (interpres concoctiones reddit, aut si uerbum è uerbo

exprimas maturitates) considerandas esse, uel si mauis, faciendas; Galenus quidnam πεπασμός τοῦ νοσήματος hoc est morbi maturitas sit explicãs, inquit. Morbi maturitas eorum quæ præternaturã sunt, concoctio est. Deinceps concoctionis nomen, quo in finienda morbi maturitate usus fuerat, finiens. Concoctio (ait) deductio quædam est eius quod concoquitur in concoquentis substantiam. Quæ ratio uniuersalißima est; nã eorum, quæ præternaturam sunt, deductio hæc morbi est maturitas; eorum uerò, quæ sunt secundum naturã, quod nomine generis cõcoctio dicitur. Quòd uerò quæ præternaturam sunt, concoqui poßint. Galenus auctor est Commẽtario quarti libri de ratione uictus acutorum morborum, ut interim alios locos prætermittamus. Sed præternaturam ea intelligere oportet, quæ non prorsus aliena sunt. Isthæc enim non commutatrici, sed expultrici facultati operam facessunt. Quæ igitur præternaturam non prorsus aliena sunt, aggreditur facultas commutatrix, eamq; præstat operam, quam illa perpeti idonea sunt. Cùm uerò non alere ualeant, tandem ex corpore necesse est propellantur. Medicus in ijs quæ secundum naturam sunt, concoctionem procurare habet; In ijs quæ sunt præter naturam, expulsionem. Sed cum naturæ æmulus sit, quæ prorsus aliena sunt, confestim expellere debet, quod in illis concoquendis conatus omnis irritus est; in ijs uerò, quæ non omnino sunt aliena, non nisi postquàm maturata fuerint. Non parum autẽ

conducit, medicum naturæ imitatorem esse; nam quo tempore maturatus est morbus, trahenti pharmaco cedens, non laboriosam reddit purgationem, sed facilem, uelut etiam ex usu euenit in illis succis, qui non firmati sunt, sed unam uel alteram partem magno impetu petunt. Quæ omnia Hyppocrates diuino illo oraculo comprehendere uisus est, quo habet. Quæ maturata sunt medicari, & mouere non cruda, neq; in principijs, nisi turgeant, plurima uerò non turgent. In febribus igitur (ut aliquando perorem) quæ ex putridis humoribus accenduntur, attentißimè medicus concoctionem inspicere habet; & quo ad fieri potest iuuare. Eam (inquã) quæ omnino in principijs abest, incremẽto apparet, fit maximè in summo uigore, in declinatione absolutißimè confecta est. Eam (inquam) quæ tempora aptè distinguit, quæ non eorum est, quæ secundum naturam sunt, atq; generis nomine πέψις dicitur, sed quæ propriè πεπασμός eorum quæ præternaturam sunt, concoctio est. Quare quod subsidet in urinis per febres putridas, non illud excrementum est, quod prouenit in cõcoctione eorum quæ secundum naturam, atq; in sanguinem conuersa toti corpori alimentum præbent; sed eorum, quæ præternaturam sunt, quæ maturantur, non propriè concoquuntur. Nisi (quod non prætermisit Galenus) illæ febres fuerint, quæ ex crudorum humorum copia fiunt; his enim propria debetur cõcoctio, qua cõparata, nihil opus est, expellat natura, uel medicus na

Aphorism. 22. pri. secti.

Lib. 1. d' alimẽt facult.

turæ ministrans pharmacum propinet. Nequè nos infi-cias ibimus, per febres putridas in urinis nonunquàm re sidere, quod & rectè ualentibus, qui propter desidiam in ocio uiuunt, & crapulis indulgent; atq; maximè his temporibus, quibus medicos ægros non tenui uictu ale-re comperimus, sed pleno uel saltem modico; non ita priscis tẽporibus, quibus medici in morbis acutis, ægris uel tenuem uictum uel tenuißimum, uel summè tenuißi mum instituebant. Quare poterant illi in urinis ex se-dimento concoctionis forma indicata morbi summum ui-gorem definire, iudicium præuidere, ac sæpißimè salu tem uel mortem præsagire. Nostris uerò medicis non idem accidit, quòd sedimentum in urinis apparens, ut plurimum non ex causa morbi proueniat, sed ex crudi-tate, quæ ob plenam institutam uictus rationem euenit. Hinc præsagitiones magna ex parte abolet, & quæ-cunq; decent generosum medicum arte Hyppocratica dignum. Ita enim corrupta est medicina, ita penè alia facta, ut uix eam si reuiuiscerent Hyppocrates & Ga-lenus cognoscerent. Quòd si in ea instauranda maxi-mopere nituntur uiri quidam ueteris medicinæ apprimè docti, inter quos insignis extat eruditißimus Donatus Antonius ab altomari, qui iam multorum morborum cu rationem in rationabilem uiam ac methodum redegit, ueluti luculentißimis de hac re æditis commentarijs, unicuiquè planum esse poterit, atquè in alijs morbis idẽ præstare non cessat. Quod opus ita rei medicæ instau-

randæ conducere mihi uidetur, ut & si mente concipiã uerbis tamen explicare haud ualeam: ſed tamẽ quis bar barorum pertinaciæ reſiſteret? ſed habeat ſuos quæq; ætas Theſſalos, nos ad propoſitam conuertamur oratio nem. Ex ijs quæ hactenus expoſita ſunt, planum face= re poterimus, quòd & ſi ſedimentum in febribus putri= dis aliud ſit, ab eo quod apparet dum rectè ualemus; il= lud tamen non ſecernitur ex eo putreſcente humore, qui unam uel alteram committit acceßionem, ſed ex eo qui uniuerſi morbi cauſa eſt, qui in uaſis continetur; nam (ut omittamus quæ Druſianus in medium affert, ac ut falsò arbitratus eſt aduerſus Galenum) ex ſedimẽto nos iudicium facimus totius morbi, non unius uel alterius ac ceßionis, morbiq́; totius tempora ex cruditate & con= coctione, ut Galenus auctor eſt, deſumimus, non parti cul arium acceßionum. Sed illud non prætermictamus. quod ſi animaduertiſſet Druſianus, iſthæc res ei non la boris plena extitiſſet; febres aliquas eſſe, quæ ab ini= tio ad finem usq́; una conſtant acceßione; quas græci ſy nochos dicunt. Hæ febres ſunt, quæ ſine circuitu fati= gant; quòd in his nullus peculiaris locus affectus eſt, ue lut in ijs omnibus, quæ circuitibus quibuſdam repetunt; uerùm ſucci in uaſis omnibus, uel in ijs qui maximè prin cipes ſunt (ſi forte quadam febris putrida fuerit) ob pu tredinem feruentes, febrem accendunt, quæ ab initio ad finem usq́; una conſtat acceßione. In his igitur febribus, quod in urinis reſidet, neceſſe eſt ſecernatur ex illis hu=

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

moribus, qui putrescentes eas procreant; atq; hoc est illud sedimentum, quod puri proportione respondet; nã uelut abundè Galenus demonstrat. Putredo *quæ in uasis fit, ex qua scilicet prædictæ febres accenduntur, similis putredini, quæ fit in inflammationibus, triplex existit; uel natura euincente, uel euicta, uel partim quidem euincente partim euicta.* Ac *quemadmodum natura euincente, in inflammationibus pus, gignitur optimum candidum planum æquale & quàm minimè fœtidum; uicta, quod huic maximè contrarium est; partim euincente partim euicta, uarium ac multiplex.* Ita *in febribus, quæ ex ea humorum putredine generantur, quæ in uasis fit, uel optimum apparet, quod in urinis subsidet, uel maximè prauum, uel medium inter hæc, quod multas obtinet species.* Quodcunquè *igitur rectè ualentibus in urinis residet, haudquaquam puri proportione respondet; quamuis ob eandem rationem ob quam pus candidum sit, & hoc etiam candidum fiat; quæ non alia est, quàm ea, ob quam candidum redditur semen, sicut infra ostendemus.* In *febribus uerò putridis, quæ circuitibus fatigãt, quod in urinis residet, & si puri nõ nihilo adsimile uideatur, quòd in humoribus qui preter naturam sunt, opus est, natura superet, uel superetur, uel partim quidẽ superet partim uerò superetur; nihilominus humores illi haud putredine corripiuntur, nisi cùm unam uel alterã efficiunt accessionem; quo tempore, nihil secernitur, quod in urinis resideat; nec si secer*

Lib. 1. dĩ differ. febriũ.

neretur, ritè uel perperam obitæ concoctionis, quæ in toto morbo expenditur, indicandi potestatem haberet. Quòd si Galenus libro tertio de præsagitione ex pulsibus, prædicens naturam per accessionis uigorem fuliginis plenum excrementum tùm expiratione tùm arteriarum cõtractione expellere, quod uerò instar cineris est, quia crassum est nõ similiter expellere, sed per insignes quosdam meatus; deinde subijciat, hoc in partibus inflammatis pus est, in ipsis uasis quod in urinis residet; extimare debemus Galenum ad eum respexisse uigorẽ, qui est simul & accessionis & totius morbi, ut in ijs febribus quæ una accessione finiuntur. Hoc autẽ planum fieri potest ex eodem Galeno, qui libro secundo de differentijs febrium agens de succis, qui putrescentes particulares edunt accessiones; per uigorem & declinationem (inquit) tota substantia feruentium humorum ex putredine extenuatuorum in ambientem ab ipso calore dispergitur; uel nullo prorsus remanente excremento, ut in humoribus tenuioribus; uel omnino exiguo, ut in crassioribus; quod non excernitur, sed una cum praua qualitate, quæ in parte relinquitur, reditus alterius accessionis in causa est; atquè ob hanc etiam causam accidit in quotidiana febre integritatis, quod uocãt tempus, admodum obscurum esse; non item in tertiana; Nam cum tertiana febris ex tenui accendatur humore, quicquid eius per accessionem feruet, expurgatur omninò; non ita in quotidiana febre, quæ ex crasso humore fit;

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

sed quocunq; modo res se habuerit, planum factum esse arbitror, sedimentum quod rectè ualentibus in urinis apparet, de quo Galenus prognosticorum commẽtario primo dixit, aliud esse ab eo, quod in febribus putridis conspicimus; quãdo scilicet febres ex crudis humoribus originem non obtinuerint. Quamobrem sedimẽtum quod in urinis rectè ualentibus prouenit, uel ijs qui ex crudorum humorum copia febribus detinentur, secundæ concoctionis excrementum constituimus; quod in alijs febribus, quæ minimè ex crudis humoribus accensæ sunt, tertiæ, Vtrunq; uerò generis uenosi. In uenis enim nõ solùm est facultas commutatrix, quæ à iecore recepta gignendo sanguini operam præstat, sed ea etiam quæ sanguinem in propriam & familiarem qualitatem uertit, quæ uenis insita est non ex iecore proueniens. Rem hanc perpulchrè declarat Galenus libro sexto de Hyppocratis & Platonis decretis. Quem locum miror Andream Vesalium sic oscitanter legisse, ut existimarit Galenum mutasse sentẽtiam. Venæ enim facultate, quam à iecore susceperunt, sanguinem gignunt, in coloremq; rubrum conuertunt; facultate uerò sibi ipsis insita albescente sanguine proprium præparant alimentum. Sedimẽtum igitur in urinis, & si nõnunquã tertiæ cõcoctionis excrementum sit, ac eius nota, eius tamẽ, quæ in uenoso obitur genere; nam quæ in alijs partibus, ex alijs indicatur. Quòd si quispiam contẽderit urinam esse secundæ concoctionis excrementum, eiusq; notam: Nos

Cap. 8.

Lib. 3. de humani corporis fabrica cap. 5.

libenter id admittemus; uerùm fatebimur, quod in urinis continetur, nonnunquàm secundæ, nonnunquàm tertiæ concoctionis excrementum esse, semper tamen eius quæ est uenosi generis. Actuarius libro de differentijs urinarum, quatuor recenset cõcoctiones, nam quæ Galeno secunda est, duplicem facit, unam in iecoris cauis, alteram in gibbis. Primæ concoctionis excrementa constituit, tùm quæ uomuntur, tùm quæ per aluum deijciuntur. Secundæ utranquè bilem. Tertiæ urinam & quæ in ea continentur. Postremæ tùm quæ latenter trã spiratione expelluntur, tùm quæ in cutis superficie, tam tenuia quàm crassa efflorescunt. Libro autem primo de causis urinarum, tres concludens concoctiones, non diuidens (mea sententia) secundã ut prius fecerat, primæ concoctionis excrementa censet, tam quæ expuuntur, quàm quæ per aluum deijciuntur, quo in loco uerbum illud expuuntur, uomuntur legerem, an uerò in græco uel latino menda fuerit, diuinare non ualeo. Deinceps subijcit, eius uerò concoctionis, quæ in cauis hepatis fit, excremẽta sunt tam utraquè bilis, quàm urina; sed deprauatus est hic locus, ac ita restituendus est. Eius uerò concoctionis. quae in cauis gibbisq; hepatis fit, excrementa sunt tam utraq; bilis, quàm urina; duas enim concoctiones more Galeni Actuarius unam facere uidetur. Cùm uerò tertiam habet, superesse concoctionẽ, quæ in uenoso genere perficitur; non intelligere debemus concoctionem secundum, quam ipse fecit tertiam,

Cap.5.

Cap.2.

nam huius excrementa urinam constituit, & quæ in urinis continentur, sed tertiam quam ipse fecit quartam; nam subdit tertiæ concoctionis propria ratione excrementa, tam contenta quæ in urinis apparent, sunt, quàm tenuiores sudores, & quæ per cutim insensibiliter transpirant. Nequè quispiam Actuarium sibi ipsi aduersari credat, quod supra posuerit contenta, quæ in urinis apparent secundæ concoctionis excrementa, libro scilicet de urinarum differentijs; libro autem primo de causis, tertiæ (secundam & tertiam concoctionem diximus Galeni consuetudinem obseruantes) nam sunt contenta & secundæ & tertiæ concoctionis excrementa. Secundæ, quæ in rectè ualentibus, uel in febribus excrudis humoribus genitis, in urinis apparent; Tertiæ, quæ in alijs putridis febribus in urinis proueniunt. Quod uisus est significare Actuarius suæ methodi medendi libro primo. Vbi urinam firmissimum nuncium eorum, quæ in uenis continentur, arbitratus est; quòd in ea alter sit humor, qui cum sanguine diutius conuersatus est, qui urinæ liquor est; adhæc & alter (qui in urina aduenit, cùm diutius contactus fuerit) quam liquor, post ipsam scilicet insequentem sanguinis mutationem, qui humoris est, qui liquori inhæret. Atq; de contentorum tùm natura, tùm generatione hactenus; reliquum est modo differentias, uelut à liquore factum est, ab ipsis deducere.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

De differẽtijs ex cõtentis acceptis. Caput. Octauum.

A Contentis differentias ducimus, uel à contentorum ſitu, uel colore, uel ſubſtantia, uel tempore. A ſitu tres ſunt primæ differentiæ, nã quod continetur in urinæ liquore, uel in ſuperficie, uel in medio, uel in inferiori parte conſiſtit, νεφὲλη ἐναιώρημα ὑπόστασις græcè dicuntur; nubeculam, ſuſpenſum, & ſedimentum, uerbum ex uerbo exprimentes, dicimus. Sed ne ex amphibologia decipiamur, aduertẽdum eſt, νεφὲλη nomen ab Hyppocrate uſurpari tùm pro nubecula, tùm pro ſuſpenſo. Quod Galenus oſtendit in illa oratione. Nubecula quæ inuehitur in urina, ſi candida eſt, eſt bona, ſi nigra, uitioſa eſt; ex uoce illa ἐπιφέρεται qua propriè quod ſuſpenſum dictum eſt, ſignificatur. Similiter ut idem Galenus auctor eſt, Hyppocrates ſuſpenſi nomine (meminit enim ſæpiſsimè Hyppocrates & nubeculæ & ſuſpẽſi) uel quemadmodum nubeculæ nomine generatim uſus eſt, ut complectatur quod Galeno nubecula eſt & ſuſpenſum; uel ſpeciatim, ut ſuſpenſum ſolum ſignificet, quem inmodum Hyppocrates ſuſpenſum nubeculæ nomine intelligat, non item contra, nubeculam nomine ſuſpenſi. Tres igitur ex cõtentorum ſitu comodè ducimus differẽtias. nubeculam, ſuſpenſum, & ſedimentum. Deinceps illæ differentiæ

Prognoſticorũ cõ. 2.

ſunt, quæ omnibus his communes exiſtunt. Hæ autem ex colore, ſubſtantia, & tempore ducuntur. Ex colore tres nos facilioris doctrinæ gratia, & ſi multò plures fieri poßint, conſtituimus differentias. Nempe ſedimentum, uel ſuſpenſum, uel nubecula, uel albo, uel rubro, uel nigro colore tinguntur. Hi enim tres colores magna ex parte in contentis apparent, neq́; alij tantum ab his abſunt, ut ad hos facilè non deduxeris. A ſubſtãtia plana & nõ plana dicimus cõtenta. A tẽpore æqualia, uel inæqualia, tùm nubeculam, tùm ſuſpenſum tùm ſedimentum. Vnde ſi differentias ex contentis acceptas ad inuicem coniunxeris, eas ſex ſupra triginta effeceris. 36

Nam eſto, quòd in urina continetur ſedimentum ſit. Hoc uel album, uel rubrum, uel nigrum eſſe poterit: atquè uni niquodq́; planum, uel non planum, quem in modum ſex conſtabunt differentiæ, quas ſingulas ſi per æquale, & inæquale diuiſeris duodecim prodibunt. Sicut ex hac tabella planum fieri poterit.

Sedimentum	Album	Planum	Aequale.
Sedimentum	Album	Planum	Inæquale.
Sedimentum	Album	non Planum	Aequale.
Sedimentum	Album	non Planum	Inæquale.
Sedimentum	Rubrum	Planum	Aequale.
Sedimentum	Rubrum	Planum	Inæquale.
Sedimentum	Rubrum	non Planum	Aequale.
Sedimentum	Rubrum	non Planum	Inæquale.

Sedimentum	Nigrum	Planum	Aequale.
Sedimentum	Nigrum	Planum	Inæquale.
Sedimentum	Nigrum	non Planum	Aequale.
Sedimentum	Nigrum	non Planum	Inæquale.

Simili modo facere poteris duodecim alias differentias, si quod in urinis apparet suspensum fuerit. Itemq; duodecim alias, si nubecula; ut in uniuersum extẽt differentiæ sex supra triginta: Sed ne imposturam faciamus, uocum quibus differentiæ notatæ sunt, significationes apponamus. Album, rubrum, & nigrum colores, quos nam dicamus perspectißimum est. Planum, uel læue, illud est, quod partium continuationem obseruat; ueluti quod oppositum est, minimè continuum, sed diuulsum dicitur. Aequale, & inæquale duas habet significationes, quarum altera eadem est cum ea, quæ est plani & non plani. Planum enim æquale est, non planum inæquale. Altera significatio ea est, quæ tempus notat, ut idem sit æquale, ꝙ perpetuò omniq; tempore tale est. Inæquale quod nõ perpetuò. Aequale igitur & inæquale communiorem obtinent significationẽ, quàm planum & non planum; unde fieri potest, quod planum est, æquale non sit; nam cùm continuum sit, erit ea ratione æquale; cùm non idem fortaßis per omne tempus, hac ratione inæquale dicendum est. Quare inquit Galenus subsidentias contemplari oportet non modo si albæ fuerint & læues, sed si omnino æquales, mox explicans

Lib.1. de crif. c.12.

quare adiectum ſit omnino, ſubdit; & quia in nulla par te diuulſæ (ita enim planè æqualitatem obtinent, ſed nō omnem) & quia omni tempore tales ſunt; his enim duo bus omnino æquales ſubſidentiæ ſunt. Sunt igitur pla-num & non planum differentiæ à ſubſtantia acceptæ, æquale & inæquale à tempore, quòd ueluti planum ſub ſtantiæ continuationem ſignificat, ita æquale continua-tionem temporis: eſt uerò non planum plano, ſicut in-æquale æquali oppoſitum.

Complexiones differentiarum ex liquore & contentis. Caput Nonum.

Reliquum eſſet, acceptas ex contentis differen-tias, cum ijs, quæ ex liquore, cōiungere; quod ueluti laborioſum eſt ijs, qui nulla inſiſtunt uia; ita facile ijs qui methodo progrediuntur. Cùm ex liquo re acceptæ differentiæ in uniuerſum decem & octo ſint, earum quælibet per duodecim differentias ex contentis acceptas triſariam uariari poterit, ueluti hac tabella effingimus.

	Album	Planum	Aequale.
Vrina tenuis, alba.	Album	Planum	Inæquale.
Sedimentum, uel	Album	non Planum	Aequale.
	Album	non Planum	Inæquale.

Itemq; quatuor aliæ differentiæ fient in ſedimento nigro, & in rubro, ut duodecim ſint omnes. Similiter duodecim aliæ differentiæ prodibunt ea contenti ſpecie eodem modo uariata, quo ſuſpenſum eſt. Itemq; aliæ duodecim ea quæ nubecula dicitur. Quem in modum ab una differentia ex liquoris colore & ſubſtantia, ſi cõiungatur cum ijs, quæ ex contentis ducuntur, ſex ſupra triginta efficies. Atquè cum idem accidere poßit in ſingulis differentijs, quæ ex liquoris colore & ſubſtantia acceptæ decem & octo ſunt, ſi rectè computaueris, in uniuerſum complexiones effeceris quadraginta octo ſupra ſexcentas, præter eam quæ ſecundum naturam eſt; quæ colore ſubruſa uel ſubflaua, ſubſtantia mediocris, ſedimentum habet album planum & æquale, Quòd ſi ſimplices differentias plures feceris, tùm ex liquoris, tùm ex contentorum colore; uel aliquas alias introduxeris, cõſonum erit multò plures fieri complexiones, atq; eadem uia qua nos uſi ſumus, Nequè quiſpiam ex differentiarum multitudine, quæ in urinis poſita eſt, deſperatam credat urinarum notitiam; quòd eadem ſit in omnibus comparãdis uia. Adhæc ex poſitis complexionibus non omnes uerè exiſtere poſſunt. Quapropter innominatus Auctor paucas appoſuit; ſed hoc non magno negotio, perſpectis cauſis diſces. Cæterum hoc loco adnotemus, ne lectori demus tanquam anſam ad repræhendendum, nos prætermiſiſſe ab odore differentias; quòd facilè eſſet conſtituere urinas, quæ ſecundum naturam

sunt, quàm minimè fœtidas esse; reliquas omnes fœtidas ac plus uel minus, ut maior uel minor est lapsus ab illis, quæ secundum naturam sunt. Similiter prætermisimus differentias acceptas à quantitate, tùm liquoris, tùm eius quod liquori inhæret; quòd magna ex parte liquoris quantitas potus quantitati respondeat, ueluti quantitas contentorum quantitati ciborum.

De urinis pinguibus & Syntecticis. Caput Decimum.

ILlæ supersunt differentiæ, quæ non ex rei diuisæ substantia, sed ex accidente aliquo desumuntur. Ex his uerò nos eas potißimùm in medium deducimus, quæ maximopere rei medicæ conferre uidentur. Non enim artificis est differentias quomodocunquè ab accidentibus acceptas tradere. Sed utiles duntaxat. Euenit non nunquàm in hominis corpore aliquam fieri colliquationem, quo tempore, cùm quod colliquatum est, simul cum urinis excernitur, urinæ ipsæ uelut oleum apparent. Innominatus Auctor, ex quo Aetius Actuarius & Arabes omnes (mea sententia) transcripserunt, has urinas oleagineas nuncupauit. Diuidit autem huiusmodi urinas in tres differentias, Alia enim est Elæochroa. Alia Elæophanes. Alia quæ generis retinet nomen Elæodes. Prima. inquit innominatus Auctor (à quo parum diuersi sunt Actuarius & Aetius) ea est quæ olei colorem reti=

Dift. ex accidente

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

net. Secunda, quæ aliquid magis simile oleo habet, quod supra urinam insidet. Tertia, quæ tota sui substantia & undequaq; est ueluti oleum. Actuarius & Aetius non nunquam urinas (aiunt) colore oleo similes esse, ita ut ambigat quis oleagineæ an aqueæ fuerint; nonnunquã magis oleo similes redduntur, ut notabiliorem olei misturam (Aetius inquit) habere uideantur; quemadmodum & aliæ urinæ sunt, quæ totæ per totum, tum in colore, tum in substantiæ compage uelut oleum sunt. Galenus oleagineas alias constituit urinas colore & substãtia oleo similes, minimè tamen pingues, quæ pallidæ sunt ac magis uel minus, uelut oleum, quòd non exactè, neq; unam substantiam, neq; colorem habet; de his iam dictum est, cum differentias ex liquoris colore acceptas transegimus. Rursus oleagineas urinas pingues apposuit, has uerò tantùm abest, ut in illas differẽtias; quas innominatus auctor posuit, diuiserit, ut contrarium potius ex eo desumere ualeamus. Ipse enim apertißimè fatetur pingues urinas omnes, pingue quod supernatat, habere; quòd nunquam uiderit urinam totam pinguem, neq; uel in medio pingue peruehi uel subsidere. Cuius rationem affert, pingue scilicet eam obtinere naturam, ut cœteris liquoribus superfundatur. Confirmat etiam rem hanc ex Hyppocratis auctoritate, qui Prognosticorum libro, ubi de omnibus urinis in morbis acutis contingentibus, transigere uidetur, non alterius pinguis urinæ meminit, quàm eius in qua pingue supernatat, cùm

Com. 3. in tertiũ Epidimion.

Cõment. 2.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

inquit; si pingue desuper natans araneorum speciē referat, damnandum est. Indicat enim consumptionem. Quamobrem nos ex Galeno ita urinarm faciemus diuisionem ex colliquatione. Vrinæ aliæ sunt pingues, aliæ sunt syntecticæ, quemadmodum etiā & deiectiones pingues & syntecticæ existunt; uel si mauis pingues & uiscosæ. Hæ sunt primæ urinarum ex colliquatione prodeuntium differentiæ, quæ pro maioris & minoris ratiōe in quamplures alias diuidi poterunt, Nos autem ad artis usum non ineptè in tres diuidemus, Pingues enim uel syntecticæ urinæ, aliæ sunt tales parùm, aliæ modicæ, aliæ ad summum. Quomodo autē pingues urinæ à syntecticis differunt. Ac quæ nam extet utriusq; uis & potestas, de causis & prouidentia agentes, explicabimus.

De Sedimentorū uarijs generibus quæ præternaturam sunt. Cap. Vndecimum.

Sed. la praeter nā

RVrsus ex colliquatione uaria in urinis fiunt Sedimentorum genera, omnia tamen præternaturā, Hæc autem auctores græci appositis quibusdam nominibus, ex eorum quæ extrinsecus posita sunt similitudine, explicarunt. Principiò illud in urinis apparet sedimentum, quod Oroboides dixerunt. Nos uerbum è uerbo exprimentes, eruinum dicemus, quod orobum eruum à nobis appellatur. Poterit igitur huius sedimēti

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

notitia comparari, erui semine diligentißimè inspecto. Huius sedimenti non meminit Hyppocrates Prognosticorum libro: neq; Galenus libro primo de crisibus cum de urinis agunt. Commentario autem. 76. quartæ sectionis aphorismorum Galenus testatum reliquit, ueluti caruncul as sæpius uidisse in illis febribus, in quibus etiam sedimenta orobea, hoc est quæ orobi speciem referunt, spectantur. Ab hoc sedimento Actuarius eam sedimenti speciem recenset, quæ Pityroides denominata est. Nostri sursuraceum sedimentum reddiderunt. Innominatus auctor non hanc, sed eam, quæ Petaloides. Cùm uero πέταλον græcè, nobis laminam folium & squamam significet, alij lamineum dixere sedimentum, alij foliatum, alij squamosum; sed Actuarius uisus est Aetium imitari. Post has, tam ab Actuario, quàm ab Innominato auctore ea posita est sedimenti species, quæ Crimnodes græcè dicta est, pultaceam uel similaceam latinè dixeris; κριμνὸς enim est craßioris farinæ pars, quæ effugit exquisitiorem molæ confectionem. Meminit horum

Com.2. sedimentorum Hyppocrates prognosticorum libro. Me-

Cap.12. minit Galenus Hyppocratem imitatus libro primo de crisibus, uerum alio ordine. Sed nos isthæc infra contemplabimur exactiùs. Nunc quo ad præsentem tractationem ex Galeno dicimus, surfuraceum sedimentum, eò craßitie & paruitate præstare, quò lamineum tenuitate & latitudine. Laminæ enim tenuiores sunt & latiores, surfures craßiores & minores. Non uerò pauca

adhibenda est diligentia in his sedimentis dignoscendis; quòd non ut reliqua alia ita in promptu sint; ut nihil mirum uideri debeat uulgares medicos, qui omnia negligēter tractant, uelut & quàm plura alia, ita & hæc, quæ non semel in urinis apparent, eos latere, non sine maxima prouidentiæ iactura. Vlterius Innominatus auctor aliam apponit sedimenti speciem, quam uocat cruentam & frustulosam, ut interpres reddit. Hæc uerò ea est (ut ipse ait) cuius subtiliores partes cruoris colorem obtinent, craßiores autem similes sunt sandaracæ; an uerò acceperit hanc ex Hyppocrate & Galeno, posterius dicemus.

Cruentum frustulosum

De Spuma, Bullis, & coronis. Caput Duodecimum.

Spuma bullæ Corona

SEorsum Actuarius agit de spuma & bullis, quæ in urinæ liquore supernatant. Atq; bullarum differētias ex magnitudine, numero, & loco deducit. Bullæ (inquit) aliæ sunt magnæ, aliæ paruæ, aliæ mediæ. Adhæc consistunt aliæ in corona, uel tota, uel parte aliqua, aliæ in medio. Itemq; aliæ singulæ existunt, aliæ binæ, aliæ trinæ, uel quomodocunq; aliter. Deinceps Actuarius, ut omnia hæc plana eßēt, duo animaduertit. Alterum quòd eæ intelligendæ sunt supernatantes bullæ, quæ non confestim exoluuntur, sed quæ diutius permanēt. Ex his enim est aliquid præsagire, quod

animaduersione dignum est: non ex iis, quæ generantur, dum redditur urina, ac statim abeunt. Secundo perpendit uocem, quam in bullarum præfiniendo loco usurparat, coronam scilicet. Neq; præter rationẽ, quod antiqui medici Hyppocrates & Galenus in urinis coronæ nomine nunquam usi fuerint. Coronam igitur lineã illam adumbratam esse explicat, quæ circumcurrit per ambitum superficiei urinæ, quam lineam non abre coronam uocat. quòd cùm matulæ obrotundæ sint, circulo circumscribunt urinarum superficiem, quòd si matulæ alia figura efformatæ fuerint, apparet certè linea illa adumbrata, sed eam non iure dixeris coronam. In omnibus igitur urinis adumbratam hanc lineam, uel coronam, uel ut uulgus medicorum circulum dixeris, euidentißimè inspicies. Adhæc sedulo animaduertendum est, aliud coronarum genus Actuarium in urinis constituisse. Inquit enim; multæ coronæ aliæ commodiores, quam quæ superius dictæ sunt, apparent circumeuntes superficiem matulæ. Hæ coronæ non sunt adumbrata quædam linea, quæ circulo claudatur, sed superficies quædam, quæ in liquore urinæ innatant, atq; eadem ratione quòd matulæ obrotundæ sint, coronæ dicuntur, quamuis eandem obtineant potestatem, cuius uis figuræ matulæ constiterint. Hæ uerò coronæ apparent, cùm uniuerso liquore uno uel altero colore tincto, extimæ partes, quæ liquoris superficies sunt alio colore tingantur. Sed opus est non fixis oculis coronas has intueri,

Lib.de dif. urin.ca.19.

quod ob tenuitatem facilè inuiſiles redduntur; quare ne ceſſe eſt uiſiua facultas non diſpergatur, ſed quo ad fieri poteſt unita maneat. Quemadmodum etiam uſu euenit in omnibus, quæ ob luminis copiam, ſi oculos intende-ris, minimè cernere poteris; quòd ex lumine illo nõ exi gua uis oculis inferatur. Quamobrẽ quod græcè Actua rius habet παραβλὲπουσιν, *non benè interpres, malé uidentibus reddidit: hinc locus iſte, uelut & quã plures alij (ut opinor) obſcurus factus eſt. Nam* πα-ραβλὲπω *in hoc loco, non ſignificat parum, uel malè, uel negligenter uideo, ſed* μὴ ἀτενὶζω, *quod eſt non fixis intueor oculis. Sed in hoc oco urina-narum differentijs fine impoſito, cauſas iam aggredia-mur.*

FINIS PRIMI LIBRI.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Annotatio capitũ, eorũ quæ ĩ libro de cauſis urinarũ continentur.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

DE VRINIS LIBER SECVNDVS.

QVI DE CAVSIS AGIT.

Methodus Tractationis de causis. Caput Primum.

CONTEMPLAtio de Vrinarũ causis maximopere necessaria mihi uidetur, frustra.n. urinas uarias medici obseruarēt, nisi ex illis prouidentiam facerēt. Atqui quomõ prouidere poterunt, nisi ad unguem perspectis causis, ex quibus illæ originem trahunt. Nos uerò in causarum contemplatione, ut uia quadam ac ordine (uelut ab initio instituimus) progrediamur, eam qua in uestigandis pulsuum causis Galenus usus est, persequemur methodum. Vrinarum causæ aliæ sunt generationis, quæ continentes dicuntur. Aliæ commutationis, tùm internæ, tùm externæ. Hæ causæ urinas haudquaquàm permutare possunt, nisi cæ-

Cæ { generationis
permutationis { externæ
internæ

quæ generatiõis sunt, una uel altera permutatæ fuerint. Quamobrem si quomodo ex generationis causis urinæ permutentur uestigauerimus, ex alijs causis permutationes methodo facilè assequemur. Extat enim (inquit Galenus) triplex causarum genus, non in pulsibus modo, sed in alijs omnibus. Vnum quidē generatiõis, quod continens (inde deducta appellatione, quod rei naturā continet) dictum est; nõ quòd proximum adiunctumq; sit, ut quamplures arbitrantur. Reliqua duo commutationis, unum externum, alterum internum, quòd non generandi, sed commutandi solum facultatem obtineāt. Sed hoc loco quispiam nobis obijciet, generationis causarum genus in pulsibus & in omnibus alijs, quæ perinde ac pulsus, dum fiunt ortum habent, reperiri posse; non item in ijs, quæ iam absolutè constant; utpote quæ non amplius fiunt, sed facta iam sunt. Quare non bellè facere uideor, generationis causarum genus in urinis, quæ contra ac pulsus habent, constituens. Hac enim ratione potißimum quàmplures eruditißimi uiri contendunt à morbis continentes causas penitus abdicādas esse. Profectò si rem iam genitam esse constitueris, atq; causas habere generationis; tota in oratione tecum pugnabis, & non modo cohærentia inter se dices. sed maximè disiuncta atq; contraria. Sed quæ iam genita sunt, quo generantur tempore, generationis causas habere euidentißimum est: Similiter & cùm iam genita sunt, ut quæcunq; nõ admodum cõstant infirmißimi effectus,

Li.1.de causis pulsuū cap.2.

cùm

cùm eo tempore non generationis causas, sed conseruationis aptè dixerimus. Quemadmodum in multis morbis usu euenit, qui postquam geniti sunt, quæ eos generarunt, nempe ut conseruentur, postulant causas. In urinis generationis causas diximus, quas si antecedentes dicere uelles, modo eas ab ijs, quæ commutationis sunt, diuiseris, susq; deq; facio. Sed quæ nam sunt generationis urinæ causæ? efficiens, materia, instrumenta. Efficiens, facultas est naturalis, ac ea potissimum, quæ sanguinem gignit; ueluti pulsus efficiens causa, facultas uitalis, ea scilicet quæ pulsibus præsidet, quam nõ ineptè pulsatricem diximus; materia, humores sunt, qui in uasis continentur, ac præcipuè serosus humor. Instrumenta, sunt omnes illæ partes, per quas aquea humiditas defertur, uenæ ex quibus deducitur; renes, urinarij canales, & uesica. Consultò omisimus usum, quòd urina inutile excrementum sit. Materiam uerò apposuimus, quam prætermisimus in pulsibus, quod accidẽtia, ex qua fiant, uacent materia, quamuis quibusdam necessario hæreant.

De causis vrinæ, quæ moderata & secundum naturam est. Caput II.

CVm præpositæ causæ secundum naturam se habuerint, ea redditur urina, quæ secundum naturã est.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Hæc autem est colore subrufa uel subflaua; substantia modica, & quæ sedimentum habet candidum planum & æquale. Sed si statum harum causarum, cùm secundum naturam se habent, exploratum habebimus, facilè & has causas, cùm ab eo qui secundum naturam est dilabuntur, dignoscere poterimus. Eius facultatis, quæ sanguinem procreat, substantia posita est in commoda earum partium temperatura, quas natura ad eam operam architectata est. Quando igitur hæc seruatur temperatura, nihilo in concoctionis administratione delinquente facultate, aquea humiditate oportunè permutata, eo, quod naturæ refugit actionem, secundm naturã habente, atq; ut par est iusta tùm quantitate tùm qualitate genita bile; instrumentis quoq; per quæ aquea humiditas effluit, appositè se habẽtibus; ac demum nihilo cum aquea humiditate permisto; necesse est moderata ac secundum naturam reddatur urina. Quamobrẽ Galenus libro primo de crisibus, Vrinarum quæ secundum naturam se habent, terminum constituit in optimè

Capite. 12.

sanis corporibus, primum tempus exactæ concoctionis sanguinis. Tria enim sunt tempora (ut ipse explicat) quibus secernuntur urinæ. Primum est cùm adhuc sanguis concoquitur. Alterum cùm iam sanguis concoctus est. Postremum uniuersum illud, quod est ab absoluta sanguinis cõcoctione. Quæ quidem primo tempore urina secernitur, ab optima distat, tùm colore, tùm sedimento; est enim minus quàm oportet colorata, & co-

Tria urinar[um] te[m]pora.

differentia q[ua]d te[m]pora.

piosius obtinet sedimētum. Quæ uerò secernitur postremo tempore, deficit etiam, tùm colore, tùm sedimēto; quòd plusquàm oportet colorata sit, ac parcius obtineat sedimentum. At medio tempore secreta urina, dum absoluta est sanguinis concoctio, ac præsertim principio iā absolutæ concoctionis (ne in tertium tempus incidamus) neq; colore, neq; sedimento deficit ab ea, quæ optima est; quæ colore quidem subrufa est uel subflaua, uel subrufa magis; quòd mea sententia rufus color moderati caloris magis proprius est, qualis est natiuus; flauus uerò immoderati atq; ignei; ut qui eò ad splēdorem uergit, quò rufus ad albedinem; est etiam moderato constans sedimento. Verum (quemadmodum ipse subijcit) si urina exquisitum seruauerit colorem, multam autem obtineat subsidentiam, adhuc quidem erit exquisitum cō coctionis indicium; plus autem de crudo humore uacuari demonstrabit. Neq; expungendum uerbum illud exquisitum, ut is, qui in libros de crisibus parua forma Lugduni excußos, annotationes fecit, innuere uidetur. Habet enim, nō sine suspitione exquisitum adiectum est, Equidem sedimenti copia, cùm urina exquisitum seruat colorem, non cruditatis indicium est, uelut eiusdem inopia; sed hominem uel largiori uel tenuiori usum esse uictus ratione. Adhæc non solum optimè celebrata concoctione, multum, uel paucum in urinis residet, sed nō nunquam pro sedimento suspensum, ac pro utrisq; nubecula aliqua in urinis supernatat. Quod ueluti multis

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

in locis Galenus animaduertit, ita & libro quarto de tuẽda ualetudine. Vbi postquam crudo ſanguine, tenuem & aqueam reddi urinam teſtatum reliquit, & quæ nec ſuſpenſum habet nec ſedimentum; ſubijcit, ſanguine cõcocto ſedimentum uel ſuſpenſum in urinis apparere, ac nonnunquam tenues quaſdam nubeculas, quæ ſic in urinis ſupernatant, ueluti γρᾶυς hoc eſt (ut Lynacer reddit) quod in ſummo lacte colligitur; & quod concreuit in ſummo refrigerati iuſculi. Quem locum potiſſimùm afferre uolui, ut demonſtrarẽ pingue omninò reijciendum eſſe ab urina, quæ ſecundum naturam eſt. Nõ enim Galenus pingue aliquod in his urinis apparere ſignificauit, ſed uel ſedimentum, uel ſuſpenſum, uel nubeculam, quæ ſic ſupernat in urinæ ſummo, ueluti & illud eſt, quod concreuit in ſummo refrigerati iuſculi.

Quod ſi animaduertiſſet uir alioquin Doctiſſimus Ioannes Manardus, haudquaquam arbitratus eſſet, nonnunquam nobis ſecundum naturam habentibus in urinis pingue aliquod ſupernatare, aduerſus Hyppocratis & Galeni auctoritatem, qui pingues urinas ſemper colliquationis notas poſuerunt. Locus uerò, quem Manardus in medium affert, ut ſuam tueretur opinionem, nobis potius ſuffragatur, quàm refragatur. Nam urinæ quam Galenus oleo, colore & ſubſtantia ſimilem, citra ullum laborantis incommodum, ſed interdum etiam contrario modo, in morbi concoctione faſſus eſt ſæpius uidiſſe, minimè pinguis ab eodem cenſetur. Neq; opus eſt, quod

Lib. 15. Epiſtola. 1.

Cõm. 3. in lib. 3. Epid.

pro Galeni opinione (ut putarat) confirmanda, ex eodem Galeno & Aristotele Manardus habet, confutare, Quòd Galeni sensis planè perspectis, nullus ambigeret; ne Manardus quidem, totum illud quicquid est, unum esse. Nos uerò isthæc proferre uoluimus ueritatis amore, non Manardi odio, quem & obseruamus & colimus, uelut ut si quis alius de Galeni literis benè meritum. Superest modo exponamus quomodo ex his caussis secundum naturam se habentibus, cãdidum gignitur sedimentum, planum & æquale. Galenus libro Prognosticorum commentario primo breuibus colligens; quæ fusißimè libris de facultatibus naturalibus edocuerat: cur pus, semen, itemq; quod residet in urinis candidum fiat uestigans, ita habet. Inter facultates naturales, non postremum locum obtinet, quæ commutatrix dicitur. Hæc ea est, qua nostri corporis partes sibi ipsis alimentum præparant, aßimilantq;: idq; non alia ratione, nisi ut commodè nutriri poßint. Hac enim ratione commutatrix facultas, quæ uentriculi est concoctionem efficit, similiter & quæ iecoris, & quæ nouißima totius corporis est. Equidem commune est omnium partium, quæ uel ad aliarum partium alimentum, utilem gignunt humorem, uel ad generis propagationem, uel ad foetus nutritionem, humorem illum alimenti partis ipsum generantis reliquum esse: est autem hoc naturæ partis similis quidem humor, ueluti chilus in uentriculo, sanguis in iecore, lac in mammis, semen in testibus, & quicquid

Aphor. sectio. 5. sup Aph 39.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

huiuſcemodi eſt. Sedimentum igitur in rectè ualentibus cãdidum apparet, quòd tale eſt, quod in uentriculo gignitur, ac dum naturæ, quæ ſanguinem creat actionem refugit, in urinis reſidet. Similiter in febribus ſucci illi alioquin præternaturam, qui ueluti ſanguis qui inflammationem parit, febrium cauſæ ſunt, dum à propria uaſorum ui commutantur (haud enim cum in ea concoctione, quæ ſanguinis eſt, ſecreti ſint, poſſunt amplius à uaſorum facultate commutari, quam cum iecore communem habent) poſtulat neceßitas, ut in album uertantur colorem. In hunc igitur modum candidum in urinis apparet ſedimentum, neq; alia ratione pus candidum efficitur. Quanquam hæc non uerè minus quàm doctè Galenus tranſegerit, non deſinit tamen in eum obſtrepere audacißimus Druſianus. Qui enim fieri poteſt (inquit) ut natura in ſimilitudinem ſolidarum partium ſanguinis excrementum prius uertat, quàm ſanguinem ipſum, qui proprium earum partium alimentum eſt? Ita uerò omnino eßet: nam ſanguinis excrementum, quod in urinis reſidet, ob eam rationem candidum apparet (ut Galenus habet) quòd in ſimilitudinem ſolidarum partium conuerſum ſit: hoc autem eo fit tempore, quo ſanguinis concoctio iam primùm abſoluta eſt. Quare prius quàm uertatur ſanguis in ſolidarum partium ſimilitudinem, ſanguinis excrementum proculdubio uerteretur. Neq; pus (inquit) hac ratione candidum fieri poteſt, quòd partes, quæ inflammationem patientes, in ſuppuratio-

Tracta. de Hypoſtaſi.

nem finiunt, hæ præcipuè extent, quæ carneæ sunt, quæ cùm non minus rubræ sint, quàm partes solidæ albæ, rubrum pus fieri oporteret; eo in similitudinem earum partium conuerso. Hæ rationes, quæ apud eos qui Drusianum sectati sunt pro Achille habebantur, ijs qui in Galeni lectione uersantur, pro Thersite existimãtur. Nam quid quæso nos cogit, ut sanguinis excrementum in similitudinem partium solidarum ipso sanguine prius uerti opinemur? Ea profectò chili pars, quæ in iecore inelaborata manet, in urinis residens candida apparet, quòd ab ipso uẽtriculo in eum colorem iam uersa fuerit; qui uerò humores præternaturam putridarum febrium causæ existunt, dum à uasorum facultate commutantur, in eorum similitudinem quandam quo ad fieri potest, cõuertantur; nam sanguis ita exactè commutatur, ut in uasorum substantiam penitus conuertatur. Neq; carneæ partes, ueluti musculi, omnes simplici constant carne; sed ea quæ nerueis fibris inter testa manet: sunt autem isthæc nerueæ fibræ (ut membranas, quibus musculi teguntur, omittamus) maximè candidæ. Quòd uerò caro impensè rubra conspiciatur, non est carnis color, sed sanguinis, quo caro affusa manet; si enim carnem laueris, ut omnis remoueatur sanguis, cruentam inspicies aquam, carnem uerò cãdicantem. Non igitur commutatio, quæ in his partibus fit, dum inflammatione deprehensæ sunt, in pus colore rubrũ, sed cãdidũ uertere debet. Cœterum cum naturalis hæc facultas benè ualida

Obj. Drusiani

est non solum candidum gignitur sedimentum, uerùm etiã planum, quod nulla supersit pars, quæ naturæ actionem effugerit, sed totum integre concoctum sit. Proprium enim concocti integrè sedimenti est (ait Galenus) id quod consueuimus nominare æquale: id accidit quoties totum sui similes partes habuerit. Neq; ambigendũ cãdidum & planum perpetuè futurum esse sedimentũ, nisi ipsa facultas à causa quapiam præter naturam detenta concoctionem intermiserit. In hunc igitur modum causis urinæ, quas generationis diximus. secundum naturam habentibus, optima & quæ secundum naturam est redditur urina.

De Tenuium & Crassarum vrinarum. Caput III.

Postquã causas trãscgimus, ex quibus cùm secundum naturam existunt, urina, substantia, colore, & contentis moderata redditur. Reliquum est dicamus, quomodo, ex ijsdem causis, cùm ab eo quod secundum naturam est, labuntur, urinæ prodeant, uel substantia, uel colore, uel contentis, omnibus uel quibusdam immoderatæ. A substantia igitur exorsi; Tenues urinas potißimùm gigni comperimus, cùm commutatrix facultas à concoctionis scopo aberrat. Quando.n. facultatum omnium substantia posita sit in singularum partium cõmoda temperatura; siquidem frigiditas ex-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

cesserit, necesse est, uel nihil penitus, uel paululum aquea humiditas permutetur; si uerò excesserit calliditas, ultra modum; utraq; uerò ratione tenues reddētur urinæ. Cœterum excedat calor an frigus facilè ex colore dignoscere poterimus. Quæ enim unà tenues sunt & decolores ex frigida intemperie fiunt. Quæ coloratæ magis ex calida, Fieri etiam potest, ut calore lōgo tempore excedente, refrigeratis partibus, quæ concoctionem procreant, ob earum propriæ caliditatis dissolutionem urinæ tenues reddantur; uerùm non ad calidam intemperiem referendæ sunt, sed ad frigidam. Quod non uidetur animaduertere Actuarius, qui tenuitatem omnem ex imbecillo calore, ac minus quàm oportet permutante fieri arbitratus est. Nos ex Galeno nonnunquam tenuitatem oriri dicimus ex immodico calore, non ex eo quidem, qui dissolutus imbecillus factus est; quòd ita etiam frigiditatem uel imbecillum calorem, ac minus quā oportet permutantem accusaremus: sed ex ipso calore immodico ac supra modum permutante: uelut usu euenit ijs, qui inedia utuntur, uel laboribus, uel alijs quæ calorem augendi potestatem habent. Quamobrem non quemadmodum concoctionis error, qui prouenit ex imbecillo calore cruditas dicitur, ita & is qui ex calore immodico, quamuis neq; concoctio dicenda sit, sed praua quædam concoctio, quæ naturæ modum excedat. Sanguis enim (Galeno auctore) medium quoddam est biliosorum, & eorum, quorum genus unico nomine appel-

Li.1. d cāis vrin.ca.14.

Li.4. d meī valetudi.

lemus licet uel pituitam, uel crudum succum. Adeo ut, quemadmodum sanguis humor quidã est modicè ac perfectè concoctus; ita utraq; bilis ex sanguine fit, ubi supra modum concoctus est, pituita uero ex eo ubi infra modum ac non perfectè. Quamobrem in febribus, quæ uel ex crudis humoribus, uel ex biliosis accenduntur, initio tenues redduntur urinæ, quamuis non eodem colore appareant, sed aliæ biliosæ, aliæ pituitosæ; cùm uerò concoquuntur craßiores euadunt. Fieri etiam potest ut urinæ tenues reddantur ex uasorum, perquæ effluũt, obstructione; quòd præ angustia, non nisi quod apprimè attenuatum est liberè permeet. Qua de re in nephritide principiò dilutas ac puras reddi urinas Galenus auctor est. Crassæ urinæ generationem obtinent ex crudorum humorum copia, qui simul cùm urinis excernuntur. Copia autem crudorum humorum ex concoctionis defectu proficiscitur, uel facultas in causa fuerit, uel aliquid aliud quodcunq;, Nonnunquàm urinæ crassæ fiunt ob facultatis expultricis uim, quæ corpus animalis per urinas expurgat, ueluti iudicium in morbis quandoq; fieri consueuit. Cùm igitur tenues urinæ & crassæ à cõcoctionis mediocritate recedunt, necesse est, dùm ad eã conuertuntur, tenues craßiores, crassas tenuiores fieri: craßiores ac tenuiores ex industria dictum est, quòd quæ crassæ uel tenues, crudæ sunt; quæ uerò moderatæ, & concoctæ; has quidem craßis tenuiores, tenuibus uerò craßiores non ineptè dicere possumus. Sed mirum est,

Li. 6. de loc. affec. ca. 11.

Ex Galen. Apho. 64. 4. sectio.

quòd Actuarius, qui omnia de urinis accuratè transigere uidetur, nihil penitus de turbidarum urinarum causis in medium attulerit; quod ueluti maximè necessarium, ita admodum difficile est. Nos uerò pro uirili conabimur ex Galeno omißis aliorum nugis, non ioco, sed seriò hac de re agere. Cùm febris hominem corripit ex crudorum humorum copia, initio, quo tempore natura ueluti sarcina quadam ex illorum humorum onere pressa concoctionem non adhuc aggressa est, tenues redduntur urinæ, quæ tenues permanent; (rarò enim usu euenit inuadente febre crassos succos per urinas excerni, ut hac ratione crassæ fiant urinæ) Tenues isthæc urinæ, ex commutatrice facultate, quæ commutationem non adhuc aggressa est proficiscuntur. Deinceps natura sensim, ac si periculum facere uellet, illorum humorum multitudinem aggreditur, non adhuc tamen singulare illud certamẽ inter ipsam & humorum multitudinem fit; quo natura omnibus uiribus nititur causa, quæ morbum facit, superior euadere; humorum autem copia resistit ac fortiter repugnat, ut omnis naturæ conatus irritus fiat, ac tandem si fieri posset, euicta prosternatur; hoc enim maximè fit in morbi summo uigore, & non nihilò etiam in morbi accretione, quòd à uigore non multum abest. Velut in accretionis principio, ac fine initij, ut prædictum est, certare incipiat natura, non impetu quodam sed sensim aggressa humorum multitudinem illam, quæ morbi causa est. Hoc autem tempore urinæ tenues

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

apparent, sed cum flatus aliqui simul cum urinis excer-
nantur (iam enim humores illi crassi non nihilo à facul-
tate commutatrice permoti, flatus aliquos cœceperunt)
non perpetuo tenues manent, uerùm postea turbantur,
Nam quo tempore flatus cum urinis permisti quiescunt,
urinæ tenues uidentur; cum uerò commouentur. ac pro
eorum natura erumpunt, uelut exitum quærentes, tur-
bantur urinæ; idq́; citiùs uel tardiùs pro flatuum copia,
quæ cum urinis permiscetur. Sunt autem flatus plures
uel pauciores prout magis uel minus humorum commu-
tationem aggressa est commutatrix facultas. Interea in-
ter naturam & morbi causam, quam crassorum humo-
rum multitudinem diximus, non leuiter agitur, sed ue-
hementissimè pugnatur, crassam, densamq́; materiam
agitante calore natiuo, ac in ea subigenda occupato.
Quo tempore non amplius tenues urinæ redduntur, sed
turbidæ, turbidæq́; manēt; quæ urinæ illæ propriè sunt,
Aph. 70. 4 sectio. quas Hyppocrates turbidas quales iumentorum dixit.
Hæ enim urinæ turbidæ redduntur, quòd iam crassi hu-
mores, ob pugnæ uehementiam, flatuum pleni sunt;
cùm uerò nec natura morbum, nec morbus naturam eui-
cerit, eo quod crassum est a tenui minimè separato, ne-
cessariò urinæ turbidæ manent. Cœterum in ipsa pu-
gna maximaq; agitatione, cùm iam propè est naturam
uicisse, ut in morbis salubribus usu euenit; uel morbum
ipsum, ut in mortiferis; quòd iam uel natura, uel mor
bus superare cœperit, quamuis turbidæ reddantur uri-

næ, necessarium tamen est, ut separatione crassi à tenui facta, subsideant. Atq; quò magis alter alterum supera re cœperit, ut iam finita agitatione, uel uictrix natura supersit, uel uictor morbus, eò citiùs quod crassum est à tenui superari continget, & citiùs turbidas urinas resi- dere conspiciemus; ueluti tardiùs, quò minus uel natura morbo, uel morbus natura superior extet; non citò sed longo post tempore crassi ab eo quod tenue est separa- tione facta. Atq; hactenus de turbidarum urinarum cau sis, quæ enim reliqua sunt, dum de prouidentia agetur transigemus.

Urinae turbidae cur citius subsidunt aut seg.

De causis colorum, qui in vrinis apparent. Caput IIII.

SImon Portius philosophiæ Aristotelis apprimè eru ditus; excrementa suam coloris causam penes phi- losophos uniuersalem habere, ipsam nimirum con coctionem, arbitratus est. Interea medicos omnes parui pendit, quòd excrementorum colores uarios non ad cō coctionem, sed ad corporum humores referendos esse censuerint. Nos autē Galenum nō minus philosophum, quàm medicum imitati dicimus excrementorum colo- res uarios ex succis prouenire, qui cum ipsis permiscen tur; nec solum excrementorum colores, uerùm & eos qui in animalium corporibus efflorescunt uarij. Cœte- rum quòd cum excremētis unus uel alter humor permi-

Epist. ad le ctorē com- mētarii in Ari. libellū de colori.

Color a succo permistione

scebantur, non aliunde fieri potest, quam ex uaria, quæ in animalis corpore efficitur concoctione. Quamobrẽ & si excrementorum colores omnes humoribus, qui cũ ijs permiscentur adscribamus, eos tamen ad concoctionem referre oportet, ex qua unum uel alterum humorẽ generari contingit. Cùm igitur (ut de urinis agamus) aquea humiditas suo functa munere à renibus trahitur, quòd per ampla quædam orificia, non per angusta, ac quæ ferè uideri nequeant, id ipsum fiat, postulat necessitas, ut Galenus ait, ex ijs quæ in libris de facultatibus naturalibus explicata sunt, ut non sincera trahatur humiditas, sed unà cum ea tùm bilis flauæ non exigua copia, tùm sanguinis, quod scilicet humidius ac tenuius est. Sanguis uerò alimentum renibus adijcitur. Ipsa bilis quæ non admodum crassa est, aqueæ humiditati admista, urinis colorem tradit, Cùm igitur ita languens facultas, ita imbecillus est calor, qui generationis sanguinis auctor est, ut nihilo penitus agat, albæ necesse est reddantur urinæ; ueluti sub albæ, & quas uini tenuis atq; albi mistam formam habere Galenus dixit; & sub pallidæ, cùm leuiter quidem à calore obità permutatione, paucum liquorem ex rufa bile susceperunt. Quòd si concoctio sanguinis non diminuta uel ferè ablata fuerit, sed supra modum fiant, ex immodico calore necesse est uarijs bilis differentijs præter naturam genitis, & aqueæ humiditati admistis, uarios in urinis fieri colores. Vrinæ igitur pro uario colore bilis, quæ in sanguinis cõ

Lib. 5. de usu part. cap. 6.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

coctione prouenit, dum aqueæ humiditati admiſcetur ua-
rios ſuſcipiunt colores. Quòd Galenus apertè innuit
Commẽtario quinto in ſextum librum Epidemion inqui-
ens. Vrina interdum quidem eiuſdem coloris cùm bibito
uidetur; cibis, neq; mutatis, neq; probè ſanguificatis;
Interdum & colliquatione in parte corporis facta, ut Sa
binus ſcripſit: hæc ſanè ambo affecto corpore præter na
turam fiunt. Cùm uerò ſecundum naturam habet, cum
humorum generatione quod bibitum eſt, tùm mutatum
tùm coloratum facit urinarum differentias uarias; neq;
ſecundum bibitorum, uel partium in corpore colliquata
rum, ſed ſecundum proprias procreatorum humorum
qualitates. Quo in loco ſtudioſi animaduertant quæſo,
quod bibitum eſt non ſolum ex bile colorari; ſed permu
tari etiam non nihilò in animalis corpore. Nam ſi quis
nigrum uinum biberit, perinde ac ſi aquam, dum appri
mè facta fuerit ſanguinis concoctio, ſubflauas, uel ſub-
rufas reddet urinas. Commutatrix enim facultas ex ui-
no, ſicut ex cibis ſanguinem procreat, aquea remanen
te humiditate, quæ cùm partes animalis alere non poßit,
dum ei flaua uel rufa bilis, tùm qualitate, tùm quantita
te modicè permiſcetur; ſubflauæ uel ſubruſæ urinæ in
cauſa eſt. Quemadmodum cum commutatrix facultas
adeo eſt imbecilla, ut nihilò permutare poßit; quale eſt
quod bibitum fuit, talis reddetur urina; neq; eo quod bi
bitum eſt, permutato, neq; ex flaua uel rufa bile colora
to. Haud enim exiſtimandum eſt aqueam humiditatem,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Sola bilis color cā

uel ex ſanguine, uel ex pituita, uel ex humore melancholico ſua ſponte colorem ſuſcipere, ſed ſolum ex amará bile, quæ ueluti ſecundum naturam rufa uel flaua eſt, ita præter naturam exiſtens, diuerſicoloris. Nam amara bilis ſolùm ſua ſponte cum urinis, aqueæ admiſta humiditati, uacuatur; alij uerò humores non niſi præter naturã, uel naturæ, quæ ſtimulata eſt, opera. Sed cùm res ita ſe habeat, operæpretiũ mihi uidetur, prius quàm ad colores nominatim in urinis apparentes deſcẽdamus. eos contemplari, quibus, ex concoctionis uarietate, amara bilis tingi conſueuit. Bilis amara cùm ſecundum naturam ſe habet colore apparet pallida uel flaua; pallida quidem cùm ſeroſo humore per fuſa fuerit; flaua uerò cùm ſincera eſt; adeo ut bilis pallida & flaua humiditate & ſiccitate adinuicem differre uideantur. Quamobrem (bilis nomine communi græcorum omnium, non medicorum ſolùm inſtituto, tùm flauam tùm pallidam intelligimus; reliquas uerò bilis ſpecies, non ſimpliciter proferunt, ſed uel æruginoſam, uel ceruleam, uel aliquam aliam adijcientes uocem. Verum quamuis hoc cõmune extet inſtitutum, nihilominus frequẽtius bilem pallidam ſimpliciter bilem nominant, non ita flauam; ſed ſæpenumero coloris nomen adijcientes, uel flauam, uel etiam meram bilem nuncupant. Neq; Galenus ſibi ipſi aduerſari uidetur, quòd libro decimo de ſimplicium medicamentorum facultatibus, bilis nomine abſolutè flauam bilem ſignificari ſcripſerit; nam cùm proxima ſit

Ex Gal. cõ. 1. in librũ d natu. hum.

Ex Gal. cõ. 5. in libr. 6. Epidem.

flaua

flaua bilis, ac ferè eiusdem generis cum pallida, unde medicis nonnunquàm ex usu sit flauam bilem, pallidam etiam cognominare, sicut dictum est bilis nomen simpliciter de pallida & flaua usurpari; ita dicere poterimus bilis nomen simpliciter usurpari de flaua, non speciatim utẽtes flauæ bilis nomine, sed generaliori quadam significatione; uelut si magis generatim acceperimus bilis nomen, simpliciter non solùm de pallida & flaua usurpari dicemus, sed de pallida flaua & rufa; amara enim bilis ea est, quæ colore, tùm pallida, tùm flaua, tùm rufa conspicitur. Sed ad eas bilis species accedamus, quibus amara bilis significatur, cùm ab ea quæ secundum naturam est recedit. Principiò ea est bilis species, quæ græcè Lechytoides, hoc est uitellina, quod uitellis ouorum, tùm colore, tùm craßitie similis uideatur; sunt & aliæ quamplures, quæ omnes mediæ sunt inter flauam & atram bilem, non ut ex his permistæ; sed uelut uiæ quædam, quæ quantùm ad atram accedunt, tantùm recedunt à flaua; græcè dicuntur Prasoides, Iodes, & Isatodes, latinè uerbum è uerbo exprimentes Porraceã, Eruginosam, & Glastum referentem dicemus. Vnde Cruserium non probo, qui quod Galenus habet com. 1. lib. de natu. humana καὶ φαιὰ χολὴ, καλοῦσι δ' αὐτὴν ἰσατώδη, *reddit, & fusca bilis, quàm coeruleam appellant; sed laudo Andernacum, qui habet & fusca bilis quàm uocant* ἰσατώδη, *quòd Isatidis herbæ, id est glasti colorem fuscum referat; nam quamuis*

huius herbæ color cœruleus etiam dici poßit, propriè tamen à fusco colore cœruleus alius est. Hoc uerò ex eodem Galeno confirmari potest, qui libro decimo de simplicium medicamentorum facultatibus ita habet. *Quin & in animalibus apparet flaua quidem ijs, quæ magis sunt calida; quæ uerò minus, pallida; & ubi calida animalia, aut fame, aut siti torquentur, ad atrum colorem uergit; interim illum habens æruginosum, interim cœruleum, interim Isatidis, qui quidem magis est colore braßicæ fuscus.* In hoc loco aperte eam bilis speciem, quæ Isatidis colorem refert ad fuscum inclinare habet, atq; quòd alia sit à cœrulea; cùm seorsum ab hac cœrulæ meminerit; per cœruleam uerò bilem eam intelligere uidetur, quæ sæpenumero Porracea dicta est, uel aliquam aliam; nam in conuersione flauæ bilis ad atram, quàm plures proueniunt colores, à quibus uarias differētias facere poterimus. His ita præfinitis, non difficilè erit omnes in urinis apparentes colores in suas causas trāsferre. Et ut particulatim explicemus. Vrina impēsè alba, & quæ subalba est ex imbecilla facultate fiunt. Hæc enim uel quòd nihil prorsus permutare potest, quale est quod bibitum est, talis redditur urina; alba, si quis aquam biberit, atq; eodem modo nigra, si pro aqua nigrum uinum; uel leui obita permutatione, amaræ bilis exigua genita copia, eiusq; liquore aquea perfusa humiditate, subalba. Itemq; subpallida, cùm maior facta fuerit permutatio; uelut subrusa uel subflaua, sanguinis

concoctione secundum naturam habente; atq; ut par est tùm quantitate tùm qualitate amara bile genita. Cùm uerò cõcoctio supra modum fit, flaua gignitur urina ex immodico colore, bile flaua supra modum genita, uel uitellina etiam, quæ sicut flaua magis, ita & magis crassa est. Quòd si excesserit calor ut ferè ad ignis naturam conuersus adurat, diuersicoloris urina fit, & uinea, & passea, & fusca, & nigra, ut Actuarius habet, uel alicuius alterius coloris, sicut demonstratum est flauam bilem, dum immodico comprehensa est calore, multos suscipere colores. Sed ne colorum multitudine huic rei cõfusionem obijciamus, nos Galenum imitati omnes urinas, quæ ex immodico proueniunt calore à flauis ad nigras, uirides appellemus. Color enim uiridis (inquit Galenus) fit in transitu ad nigrum, & quoddam uelut nigri principium est. Viridès autem urinas intelligimus eas, quæ à pinguibus & syntecticis aliæ sunt, de quibus infra dicemus. Vlterius (ut nihil prætermittamus) nigra urina fit non solùm ex immodico calore, qui adurẽdi potestatem habet; uerùm etiam ex immodico frigore, quod natiuum extinguens calorem primùm liuorẽ, mox nigredinem inducit. Vnde quemadmodum urinæ uirides uia quædam sunt ad nigredinem, quæ ex adurente calore fit, ita liuidæ ad eam quæ fit ex immodico frigore. Quòd uerò tum ex uehementi frigore, tum ex immodico calore nigredo fiat, docet Galenus exemplo partium nostri corporis, quæ non minus ex immodico calore,

Lib. 1. de crisi. ca. 12.

flaba ?

nigra ?

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Cōmē.2.in Prognosti-ca Hyppo.

quàm ex uehementi frigore extrinsecus nigro afficiuntur colore. Sanguis etiam (ait Galenus) nigrescit, uel quum refrigeratur congestis globulis uel quum exuritur propter exuperantem calorem. Præterea nōnunquā urinæ nigræ fiunt ex admistione humoris melancholici; admiscetur autem hic humor urinis non suapte natura sicut bilis, sed quod per partes, quæ reddendæ urinæ accomodatæ sunt, is humor nonnunquam uacuetur; uelut & quamplura alia quæ per eandem uiam deducta multi coloris reddunt urinas. Sed harum rerum continuatione & serie, rubra urina à nobis prætermissa est; quare ne quid reliquum sit, eius causam apponemus, Ex rubra bile urinam gigni rubram euidentißimum est. Sed quid nam sit rubra bilis, & quæ nam sit eius gignendæ ratio, non omnes planè assequuntur. Quare nos ex Galeno edocti, ut & reliqua alia omnia, hoc ipsum explicabimus. Bilem rubram, Galenus ait, uocant medici quod sanguinis serum est, serum uerò non intelligere debemus, quod quotidie excernimus, ac propriè ὀῤῥὸν dicitur, sed quod in sanguine magis tenue est & aqueum, quemadmodum in lacte serum, atq; ὀῤῥὸν dicitur; quòd libro de atra bile apertiùs causam unā adijciens, exponere uidetur, inquiens; sic igitur & rubram nonnulli bilem nominarunt, quæ ad tenuem sanguinem consistentia proximè accedit; sed quoniam non coit, ideirco bilem eam appellant. Rubra igitur bilis, quæ tenuis & aqueus quidam sanguis est, proculdubio ex im-

Cō.5. i lib. 6. Epidem.

Cap. 2.

nigra a melancholia.

rubra ex bile rubra.

becillo calore gignitur; ueluti ſanguis qui craßior & minus aqueus eſt, ex moderato; hic enim ſuccus eſt apprimè concoctus, ille uerò imperfectè & crudus. Ex quibus Innominati auctoris locum ſubobſcurum non difficilè erit interpretari, ac planum reddere. Rubrum ſedimentum cruditatem indicare exponens, ita habet Innominatus auctor. Humores quidam ex pituita generantur, ſicut pituita eſt; & id quod propriè dicitur cruor (cruorem reddit interpres, quod græcè Ichor extat. Sed utcunq; tenuis & aqueus ſanguis eſt) Alij humores unà cum ſanguine generantur, ſicut flaua & nigra bilis. His enim uerbis nobis ſignificare uoluit pituitam & cruorem generari ante ſanguinem, bilem uerò tùm flauam tùm atram unà cum ſangnine. Quam ſententiam Galenus perbellè attulit libro quarto de tuenda ualetudine, quo in loco ubi demonſtraſſet; ſanguinem medium quoddam eſſe ſuccorum bilioſorum, atq; eorum qui uno uocabulo crudus ſuccus uel pituita dici poſſunt, atq; fieri hos ex ſanguine nondum perfectè concocto, illos uerò ex eo ubi ſupra modum percoctus eſt, horum uariã eſſe differentiam oſtendit. Nam qui ex non dum perfectè concocto ſanguine fiunt, alij (inquit) prorſus incocti ſunt crudiq;, alij ſemicocti, alij paulo abſunt à ſanguinis forma; ſimiliter qui ſanguinis generationis ultima pars ſunt plures obtinent differentias. Quos igitur humores ex pituita fieri inquit Innominatus auctor, ij ſunt, qui ex ſanguine nõdum ꝑfectè cõcocto gignuntur,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

qui prorſus incocti ſunt, uel ſemicocti, quos ambos pituitæ nomine auctor ille ſignificauit, ueluti qui parum abſunt à ſanguinis forma, quos cruoris nomine dixit. Sed cum hæc perſpecta ſint, facilè erit rubras urinas in ſuam cauſam transferre, etenim ab imbecilla facultate ſeroſo ſanguine abundante, ac præ tenuitate unà cum urinis exeunte, rubras urinas fieri Galenus auctor eſt. Has commentario ſecundo in librum Porrheticorum in ualde rubras ſubrubras & rubras diuiſit: & commentario primo ualde rubras non alias eſſe conſtituit, quàm quæ à cunctis uocantur cruētæ, quales in multis nephriticis excernuntur, ita ſe habentes ſicuti ualde rubens proluuies; nam quemadmodum hæc fit affecto iecore, ita & urinæ impensè rubræ affectis renibus. Et libro ſexto de locis affectis, renum affectum quendam eſſe ſcribit, quo tenuis ſanies ſanguinis mingitur, quæ ſimilis eſt excrementis; quæ in hœpaticorum affectu initio excerni libro ſuperiori dixerat; niſi quòd cruenta magis eſt; atq; affectus hic non minus ad renum imbecillitatem referendus eſt, quàm ille ad eam quæ iecoris eſt. Similiter tenuis mingitur ſanguis, cum meatus illi per quos ex uena caua in renes urina percolatur, ſupra modum dilatati fuerint. Quando igitur (ut de urinis agamus, quæ non earum partium inditia ſunt, per quæ effluunt, ſed totius) uaſa ſeroſo ſanguine repleta ſunt, quòd iecur imbecille concoquat, accidit aqueam humiditatem non ex flaua uel ruſa bile colorari, ſed ex ſeroſo

Li.1. d̃ criſ. cap.12. Cō 1. libr. Prog. & cō. 1. in lib. 3. Epidem.

rubra a facultate imbecilla

Cap.5.

Cap.7.

Cà rub. nì alià

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

ſanguine, qui præ tenuitate non minus quàm bilis ipſa unà cum aquea humiditate permeat; quo tempore pro ſubruſa uel ſubflaua urina, rubra efficitur; atq; pro ſeroſi ſanguinis copia, uel impensè, uel parùm, uel modicè rubra. Quod ſi quis hoc loco contendat Actuarij auctoritate, & eorum omnium qui Actuarium imitati ſunt, rubram urinam ex bile rubra fieri, quæ alia eſt à ſanguine tenui & incocto. Nos hunc Galeno aduerſari contendemus qui aperte faſſus eſt, rubrum colorem in aliqua corporis parte, nō ex alio humore, quàm ex ſanguine fieri. Neq; ſi omiſſis auctoritatibus, ipſa re & ratione exquiramus ueritatem, fieri poſſe comperiemus, ut flaua bilis à nimio calore rubrum ſuſcipiat colorem. Non enim ſolùm in quem colorē quidpiam permutetur, uerùm & ex quo colore permutatio fiat, conſiderare oportet. Nam quod flauum eſt, dum à nimio calore cōpræhenſum aduritur, prius quàm ad nigredinem uertatur, medios complures ſuſcipit colores; qui omnes uirides, ſi uiride generatim ſummamus, uidentur; ſi uerò ſpeciatim; uel porraceum, uel æruginoſum, uel cœruleum, uel alium quempiam dicemus, non rubrum. Colorem rubrum ſpeciatim intelligentes purpureum, quo ſanguis ipſe perſunditur, qui ἁλουργὸν καὶ πορφυροειδὴς ab Ariſtotele libro de coloribus, dicitur; haud enim me latet quàm plura alia eſſe, rubri coloris genera; ſed nos in hoc loco non inſtituimus de coloribus dicere, quare finita hic oratione, de cauſis colorum, qui

Cō. 5. in lib 6. Epidem.

in urinis apparent, ad reliqua progrediamur.

De causis differentiarũ, quæ ex cõ tentis acceptæ sunt. Cap. V.

QVæcunq; propria substantiæ ratione liquori inhærent, primùm ex loci ratione in sedimẽtum suspensum & nubeculam diuiduntur. Sunt autem hæc (mea sententia) ad concoctionem referenda, ac nonnunquam ad eius, quæ concoquitur, materiæ naturam. Cùm enim concoctio absolutißimè elaborata est, discußi sunt omnes flatus, qui per eam necessariò generantur; quamobrem nihil est quod moretur, quin in urinis contenta ad matulæ fundum descendant: quemadmodum flatibus quibusdam contentis admistis, quòd nõ perfectè obita sit concoctio, necesse est ut ipsa contenta à flatibus eleuentur; atq; ut plures sunt uel pauciores, magis uel minus. Eodem modo si calor non natiuus ægerit, sed is qui præter naturam est, ex quo concoctionis maximè contrarium fit, contenta quidem deorsum uergunt, cùm ipse iam penitus ægerit, cùm uerò non, sursum, ac plus uel minus eodem modo. Accidit autem sæpißimè quod concoquitur adeo tenue esse, ut præ tenuitate, quæ ad leuitatem comparandam maxime conducit, contenta in urinis resideant nunquàm, sed interdum pendeant, interdum supernatent. Quemadmodum in illis corporibus usu euenit (ut auctor est Galenus) quæ uel uictu te-

Lib. 1. de cris. ca. 12.

nui utuntur, uel ijs afficiuntur febribus, quæ ex tenuibus humoribus, qualis est bilis, generationem obtinent. In ijs uerò qui ex craßis succis febricitant, uel sine febre comessantur, nonnunquàm in urinis craßus quidam succus apparet, qui præ craßitie residens; ineruditis medicis imponit, quòd ex concoctionis perfectione generationem obtinuerit. Verùm cùm à natura craßi succi extenuantur, ob genitos flatus, quod prius residebat, ad superiora uergente, in deterius affectum ipsum labi rudes arbitrantur. Calor enim crudos succos permutans, quosdam par est excitari flatus, qui sursum eleuant, quod prius residebat, ueluti cùm ad absolutionem permutatio illa peruenerit, flatibus, ut prædictum est, dissolutis, in urinis resideant contenta necessarium est. Interea cùm singula contenta in febribus maximè uarijs tincta coloribus intueamur, quæcunq; subrubra sunt, nõ minus quàm subrubræ urinæ ex copia serosi sanguinis generatiouem obtinent. Hic autem abundè gignitur ex imbecillo calore, qui sanguinem non perfectè concoquit; uelut illi humores etiam qui crudi sunt & semicocti. Candida uerò contenta ex moderato calore, qui apprimè permutarit (ut demonstrauimus) ortum ducunt. Quæ uerò nigra sunt ex immodico calore, eoq; exurente generationem obtinent. Nigra uerò cõtenta dicimus, non solùm quæ exactè nigra sunt, sed quæcunq; alia magis uel minus exusta cum nigro colore maiorem uel minorem communionem obtinent. Apparent etiam cõtẽta

nigra in urinis ex uehementi frigore genita, non cùm imbecillus est natiuus calor, quo tempore albæ redduntur urinæ, contentis prorsus uacuæ, & nõnunqàm pro contentis, crudorum humorum plenæ; sed cùm natiuus calor extinctus est. Cœterum nigra contenta ex frigoris natiuiq; caloris extinctione liuida procedunt, ab exurente autem calore, quæ generatim uiridia diximus. Similiter nonnunquàm, ueluti nigræ urinæ, nigra fiunt contenta ex nigro humore, qui simul cum urinis excernitur, perinde ac liuida, quòd cum his sorte quadam sanguis excernatur, qui liuidus sit: & ut uno uerbo dicam, cùm uarij humores cum urinis nonnunquã excernãtur, diuersicoloris contenta fiunt. Præterea à substantia contenta alia læuia & plana diximus, alia asperà & minimè plana: Læue uerò (auctore Galeno) redditur quicquid à corpore excernitur, uel ex æquali naturæ actione, ut nulla pars sit, quæ eius ornatum non susceperit. uel ex uehementi ignei caloris consumptione, ut pars nulla imperpessa supersit. Quòd si ex his causis læue fit quicquid à corpore excernitur: ex contrarijs asperum fieri constituemus, quicquid uel à natura, uel ab igneo calore non undequaq; perpessum est. Hoc autem, ut idẽ Galenus auctor est, uel inæqualitatem habet ex minoribus partibus, uel ex maioribus (inæqualitatem dicimus, quæ cum asperitate eadem est) ex maioribus partibus quæcunq; inæqualitatem habent, ex maiore ui confecta sunt, quàm quæ ex minoribus constant partibus: nã uel

Cõ. 2. lib. Prognosti.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

natiuus calor, uel præter naturam is fuerit, qui materiã quampiam conficit, cùm ei omnino præstat, uel æqualiter concoquens, uel undequaq; consumens, eam planam reddit, contra uerò non planum; ac prout maiores uel minores sunt partes eius quod inæquale est, maiorẽ uel minorem esse, tùm natiui caloris, tùm eius qui præter naturam est, conijciemus. Eademq; ratione quod à tempore æquale & inæquale dicimus ex maiori uel minori robore effectricis causæ proficiscitur. Nam si natiuus calor concoctionem molitur, is quidem ualidus nunquam desinit concoquere. Similiter qui præternaturam est, quod concoctionis contrarium est efficiens, uel perpetuò agit, uel intermittit, ut magis ac minus ualẽs est. Caloris igitur uis ac potestas, natiui quidem in bonis cõtentis, præternaturam in prauis, ea est quæ pro maioris minorisue ratione læuitatem uel asperitatem, æqualitatem uel inæqualitatem gignit. Sed (quod perbellè animaduerti Innominatus auctor) maior uis ea est, quæ æqualitatem inducit, minor quæ læuitatem. Læuitas.n. æqualitas etiam est, sed contentorum, quæ in una proueniunt concoctione, sicut æqualitas eorum, quæ in pluribus; atq; eodem modo in ijs, quæ à calore præternaturam permutantur: quamobrem longè difficilius est æqualitatem quàm læuitatem inducere.

De causis odoris & quantitatis urinarum. Caput. VI.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Libro superiore ex odore in urinis differẽtias quasdam constitui, dictum est. Quandoq; enim urinæ quàm minimè fœtidæ sunt, quandoq; uerò plus quàm ipsis cõuenire uidetur, idq; magis uel minus. Harum autem facilè est causas exponere, nam non urinæ solùm, sed alui etiam excrementa quàm minimè fœtida gignuntur, cùm natiuus calor concoctionem apprimè molitus fuerit; cùm uerò diminuté concoquit, uel prauè, plusquàm conueniens sit fœtida, eòquè magis uel minus, quo maius uel minus fuerit concoctionis uitium. Nequè me præterit nonnunquàm in urinis, sicut in alui excrementis proprium quendam poculentorum & esculentorum seruari odorem; sed posset quis etiam hunc ad concoctionis uitium referre, nam hæc quibusdam plus, quibusdã minus malè olentia gignunt excrementa, quod ab his melius, ab illis deterius cõcoquuntur. Sed is odor, quo solùm ex poculẽtorum & esculentorum natura urinæ & alui excremẽta inficiuntur, medicis haudquaquã facessit. Similiter & urinas, quæ uel multæ uel paucæ pro multitudine & paucitate poculentorum sunt, non magnifacimus; eas uerò minimè paruifacere debemus, quæ multitudine uel paucitate poculentis nõ respondẽt. Sed multæ uel paucæ urinæ causas, si methodo agamus, inuenire non laboriosum erit. Multam enim urinam imbecilla facultas reddere potest, cùm ea uel nihilo uel paululùm permutat, atq; eò magis si non commutatrix solùm malè affecta fuerit, uerùm etiam & retentrix.

Similiter quæcunq; urinæ materiam copiosiorem effici unt, aqueam scilicet humiditatem, non poculenta quidem, nam hanc poculentis respondere diximus, sed tenues humiditates, quæ nonnunquàm simul cum urinis excernuntur, humores ipsi, & quæcunq; alia in animalis corpore abundantia cum urinis nobis benè uel malè ualentibus uacuantur. Adhæc cùm is humor qui in uentre continetur, in uenas exhauriri contingit. Vasorum quoq; apertio non parùm conducit ad urinarum multitudinem procreandam. Paucam uerò urinam non quæ moderatè commutat facultas gignit, nam moderatam hæc, sed quæ supra modum. Eademq; ratione quæcunq; minorem reddunt urinæ materiam; quæ scilicet aqueam humiditatem absumunt, quæ uè eam ex uenis ad uentrē conuertunt, uel ad alias corporis partes. Itemq; craßi humores urinis admisti quòd nō facilè permeare poßint, Vasorum uerò obstructio, quòd maximam uim ad urinarum gignendam paucitatem obtineat, euidentißimum est; cùm ex obstructione non solùm pauca reddatur urina, sed quandoq; etiam nulla, non absq; maximo animalis incōmodo. Quod si hæc omnia in promptu retineas facilè poteris in ea alia omnia transferrè, quæ urinarum multitudinem uel paucitatem efficiunt. Neq; magno labore poteris multitudinis & paucitatis contentorum eadem uia causas referre, cùm quicquid multitudinis & paucitatis urinarum in ea usa fuerit, idem ferè & contentorum. Vlterius non in utiliter à contentorum sub-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

ſtantia læuitatem & aſperitatem deſumentes, conſultò prætermiſimus craßitiem & tenuitatem. quas differentias ab urinæ liquore utiliter ſecimus, quòd craßities & tenuitas cõtentorum, conſequi uideatur eam quæ liquoris eſt, tùm craßitiem, tùm tenuitatem. Vrinæ igitur quæ magis craſſæ ſunt, craſſa magis contenta obtinent, quæ uerò minus craſſæ, contenta item minus craſſa, quæ modicæ modica, ab his deficientes non admodùm tenues, ſimiliter & contenta habent, quæ à modicis non admodum deficiunt, quæ uerò exactè tenues ſunt contẽtis omnino uacant. Neq; uiſcida glutinoſáq; contenta introducere opus eſt, quod ad craßitiem reduci poßint. Craſſum enim quidpiam gignitur (ut Galenus ait) uel ex frigore concreſcens, uel ex caloris exceſſu euaporatum. Quod uerò craſſum redditum eſt ex caloris exceſſu, idem & uiſcidum glutinoſumq; eſt, quemadmodum de deiectionibus Galenus aperte explicare uidetur.

Cõ. 2. lib. Prognoſti-

De cauſis vrinarum Pinguium & Syntecticarum. Caput. VII.

AEtius, Innominatus auctor, & Actuarius oleagineas urinas ex immodico calore, qui adipem liqueſacit, ortum ducere aſſerentes, proculdubio eas intellexere, quas Galenus pingues nuncupauit; nã pingues urinæ (ait Galenus) cum liquatur adeps redduntur. Cùm uerò hi urinarum oleaginearum tres ſece

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

runt differentias, ex Galeno (mea sententia) transcri- bere uidẽtur. Qui urinas oleagineas, colore scilicet & crassitie oleo similes, posuit uel eas quæ modicè pallidæ sunt, quas (inquit) in morbi concoctione apparere; uel quæ exoluto pallido ad candidiorem colorem uergunt, dum cruditas humorum adest; uel quæ ita ad summum pallidæ factæ sunt. ut ad flauas propè accedant ex flam mea caliditate supra modum agẽte; sed si accuratè rem inspexerimus, hæ urinæ haud piugues sunt. De his ue rò cum supra abundè dictum sit. Nunc reliquum est olea gineas expendamus, quæ pingues sunt, & illas etiam quas syntecticas, uel uiscosas diximus. Ab immodico ca lore eo scilicet, qui liquefacit, hæ urinæ originẽ ducunt. Sed pingues ex eo qui adipem liquefacit. Syntecticæ ex eo qui carneam substantiam. Feruidissimus enim hic. Moderatior ille, Quòd si acciderit feruidissimum calo- rem adipem liquefacere (ueluti Galenus de deiectioni- bus habet) quod liquatum est, non album apparebit, sed fuluum, uel exactè uel modicè; ueluti cum carnes liquã tur, uel uetusta adeps, & quæ semiputris est. Quare Galenus syntecticas deiectiones à pinguibus differre in- quiens, adijcit. In longissima quadam peste omnes ferè aliquid liquationis excreuisse, alij quidem exactè fuluæ, alij moderatè, omnes uerò graueolẽtis; uolens nobis in dicare carnes liquatas esse, non adipem. Cœterum ca- lor tùm qui feruidissimus est, tùm qui moderatior, pro ut plus uel minus adipem uel carnes liquefaciendo pro-

Cõ.3. i lib. 3. Epidem.

Cõ 2. lib. Prognosti.

Cõ.3. i lib. 3. Epidem.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

gressus est, tùm pingues, tùm syntecticas urinas plus uel minus reddet. Quamobrem nos facilioris doctrinæ gratia tùm pingues tùm syntecticas urinas in tres digessimus differentias.

De causis nonnullorum sedimentorum quæ præternaturam sunt. Caput. VIII.

Cōmēt. 1

HYppocrates Prognosticorum libro sedimentorum genera, quæ ex similitudine nomen inuenerunt tria recenset. Similaceum, Lamineum, & Furfureum. Hæc uerò Galenus in huius loci interpretatione ex flammea febris caliditate ortum ducere, testatum reliquit. Ardentes febres sanguinem nonnunquàm adurunt, nonnunquàm corporis partes liquefaciunt, quo tempore liquefacientes febres dicuntur, Sed principió adipem liquefaciunt, tùm nouellam, tùm ueterē, mox carnes, postremò partes solidas peruadunt. Ex adusto igitur sanguine craßiore (is enim qui tenuior est. uaporis uice degeritur) atq; ex carnibus liquatis similaceum oritur sedimentum. Lamineum ac furfuraceum ex solidarum partium cōsumptione, cùm uasorum, quæ febre confecta contabuerunt, partes in superficie positæ cum urinis excernuntur. In lamineo quidē latiores & tenuiores; in furfuraceo minores & craßiores.

Fieri

Fieri etiam potest utrunq; hoc sedimentum non ex consumptione partium solidarum, ut in febribus, quæ liquefaciunt accidere prædictum est, uerùm etiam ex uesicæ, in quam urina recipitur, affectu; quem in modum lamineum, & furfuraceum sedimentum ad instrumenta, non ad facultatis substantiam referenda sunt. Vesica enim uel scabie laborat, atq; ueluti cutis superficies (quam ἐπιδερμίδα Græci dicunt, nos extimam cutim) tenue quidpiam (ueluti quæ serpentum senectus appellatur) per scabiē, aliosq; similes affectus abijcit; ita & interna uesicæ pars, quæ extimæ cuti respondet abijcit aliquid quod furfuri simile est, ac simul cum urinis excernitur. Nonnunquàm etiam in uesica ulcera quædam fint, & simul cum urinis squamulæ excernuntur. Galenus uerò horum sedimentorum ortum ad instrumentorum affectus nequaquam retulit, quòd in prognosticis Hyppocratē interpretetur, qui de urinis agit, ut in morbis acutis contingere solent. Libro uerò primo de crisibus Galenus urinas expendit: ut concoctionis & cruditatis, uel eius quod concoctioni contrarium est, indicia. Vnde nec Hyppocrates in prognosticis. nec Galenus in ijs quæ de crisibus, eius sedimenti meminerunt, quod orobeum dictum est. Fit enim huiusmodi sedimentum. sicut Galenus alio in loco exponit, ex sanguinis craßi, qui in renibus uel in iecore continetur, adustiōe, calida igitur iecoris uel renum intemperies sanguinem adurens orobei sedimēti effectrix causa est. Vnde Hyp-

Ex Gal.cō. 77. 4. secti. Aphorism.
Ex Gal.cō. 81. 4. secti. Aphorism.
Apho.sect. 4.sup Aph. 76.

pocrates libro quarto Epidemion orobei ſedimenti meminit in Nicoſtrati uxore, quæ magna iecoris inflammatione aſſligebatur. Non tamen inficias ibimus ſimilaceum ſedimentum, ut prædictum eſt, ac etiam ſurſureum (ut Galenus auctor eſt) nonnunquam fieri ex craſſo ſanguine aduſto, ſed flammea eſt febris caliditas, quæ in uaſis conſiſtentem ſanguinem adurit, atq; multò maior quæ ſurſureum quàm quæ ſimilaceum ſedimentum gignit, quod Galenus oſtendere uidetur. Innuens ſedimentum hoc nonnunquam fieri ex ſanguine caloris feruore & uehementia peruſto & fricto. Nonnunquā Galenus magis ſpeciatim uſurpat orobeum ſedimētum, uelut commētario quinto in librum ſextum Epidimion, ubi ita ſcribit. Colliquatarum autem partium colorem indicant urinæ, ſi unà cum ipſis & orobea & pultacea tranſierint. Ab hœpate ſiquidem talia exiſtunt, uelut à renibus quæ carnem magis repreſentant. Sic & laminea ueſicæ, pinguia pinguitudinis. Pultacea uerò & magnitudine & duritia, non uerò alba carnis colliquatæ ſigna exiſtunt, ueluti & nigra lienis magis, ſunt enim hæc omnia, quæ ſimul cum urinis excernuntur, ex uarijs partibus, quæ liquefiunt prodeuntia. Sedimentum uero ſimilaceum non ſolum magnitudine & duritia, ſed albedine etiam, lamineum & ſurſureum, quæ ab Hyppocrate libro prognoſticorum deſcripta ſunt, non partium liquatarum, ſed totius ex flammea febris caliditate, in eum modum ſe habent, quem nos iam planum

fecimus. Ex quibus non possum non admirari innominatum auctorem, Aetium, & Actuarium qui in describendo sedimento orobeo, similaceum reddere uisi sunt, ac similaceum ipsi aduersus Hyppocratis & Galeni auctoritatem omnium peßimum constituere, cùm scilicet febris longè lateq; maiore ui quàm in lamineo & surfureo sedimento partes solidas corripuerit. Non similiter auctor ille qui commentariolum scripsit de urinæ significatione ex Hyppocrate. Hic enim ex Hyppocrate transscribēs ita habet. Craßioris autem farinæ specie in urinis hypostases, malæ: quibus adhuc peiores sunt etiam foliosæ, ac tenues & albæ: admodum malæ, quibus improbiores surfuraceæ. Quòd si quis negligenda esse nomina asseueret, contenderim ego non esse temerè immutanda, & ut paucis me expediam diuertunt hi ex Hyppocratis & Galeni sententia, quòd à nemine hactenus animaduersum uideo. Omnes enim ex Aetio, innominato auctore, & Actuario transcribere; uidentur: Quod si id ex animo magis fuisset, non prætermittere debuissent, hos cum Hyppocrate & Galeno non conuenire.

De causis spumæ bullarum, & coronæ in vrinis. Caput. IX.

De spuma & bullis multa Actuarius in medium affert, quæ Hyppocrates & Galenus, non ani-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Apho.sect. 2. super Aphor. 43.

maduerterunt, quòd (mea sententia) animaduersione digna non uiderentur. Spuma (Galeno auctore) ex duarum substantiarum permistione gignitur, quarum una aerea est, altera humida: permistionis autem in causa est, uel utriusq; substantiæ, uel unius solum uiolentus motus, aut uehemens calor. Adeo ut spumæ causa continens una sit, nempe aerea substantia, quæ dum humidæ admiscetur uehemēti utitur & inæquali motione, ut & ipsa comminuatur, & humidam etiam in multas & paruas partes comminuat. Antecedentes uerò plures, omnes scilicet quæ harum duarum substantiarum permistionem efficere possunt, quas ad uiolentum motum, & uehementem calorem deducere possumus.

Ex Gal.cō. 30. secti. 7. Aphorism.

Quemadmodum idem Galenus de eadem re agens Prognosticorum commentario secundo, spumæ quæ in mari ex uiolento uentorum afflatu fit, & in aquis quæ efferuescunt subditis ignibus, testimonio comprobare uidetur. Admonetq; etiam in hoc loco, cùm ex illarum substāntiarum permistione quàm plures excitētur bullæ, quòd pro utriusq; substantiæ natura facilè, uel difficilè soluantur. Quæ enim crassa est & uiscosa substantia, dum intra se eam quæ turbulenta ac nebulosa est clauserit, plurimum detinet temporis; eo quòd, neq; hæc sursum uersus festinet, quemadmodum purus aer, neq; illa facilè rescindatur, uelut aqua quæ tenuis est. Ex quibus nos spumam & bullas, quæ in urinis supernatant, uel ad flatus, qui ex frigida intemperie gignitur, copiam

referemus; uel ad immodicum calorem, qui uelut flatus motu, ita ipse seruore spumam gignit, ac quæ per spumam excitantur bullas. ita enim inquit; commentario tertio libri de ratione uictus acutorum morborum. ,, Bilis igitur ea spumam accipit, sæpius quidem ratione ,, ea; qua in his quæ uehementer calefiunt, spuma exur= ,, git; sæpenumero autem & in his quæ à flatu agitantur ,, humidis. Horum primum calidatis èxuperantis nota est. ,, Secundum instrumentorum angustiam, & flatus inter= ,, clusi, uiamq; haud quaquam liberam habentis agitatio= ,, nem denotat. Et in Porrheticis ait. Quòd spuma, tùm ,, Cō. 2. propter frigiditatem, tùm propter caliditatem fiat, in= ,, ditium faciunt uenti in aquis ipsis spumam concitantes, ,, tùm efferuescens ea quæ in lebete est caliditas. Sed non ,, prætermittere debemus spumæ & bullarum quantitatē, quòd ut in ijs quæ de prouidentia explicabimus, ex effe ctus quantitate eam quæ causæ est metimur. Quæ uerò Lib. 1. de prouid. ex urinia ca. 16. Actuarius de spumæ & bullarum loco refert negligēda sunt. Quis enim non uidet spumam & bullas in corona longiori tempore persistere, in urinæ superficie media citius exolui? hic enim non ueluti in corona corpus matulæ adest, supra quod spuma & bullæ firmatæ maneāt. Neq; in urinis solùm, sed in omnibus alijs liquoribus, qui spumantes bullas excitant, ob hanc causam eas consonū est tardius exolui, quæ uasis corpori, quod liquorem cō tinet, firmiter adhærent. Deinceps quæ de coloribus di Eodē libr. cap. 12. uersis in corona apparentibus Actuarius exposuit cōsi=

deremus, Cùm liquoris urinæ craßiores partes deorsum uergunt, necesse est quæ tenuiores sunt supernatent. Quamobrē si uel natiuus calor, uel is qui præternaturā est æquè liquoris partibus dominetur, quòd ob hāc causam non similiter partes tenues & crassæ colore tingantur, nā faciliùs tenuis substātia quàm crassa cōmutatur, in urinis ueluti coronam quandam apparere necesse est. Visus autem est Actuarius huiusmodi coronam ex Hyppocrate desumere, qui sectione septima Aphorismorū

Aphor. 32. ita hēt. Quibus in urinis, quæ resident biliosa, quæ uerò desuper sunt tenuia, acutum morbum significant. Sed in huius Aphorismi interpretatiōe Galenus apertè fatetur, nunquàm uidisse urinam, cuius quod residet biliosum esset, quod supernatat aqueum. Quare eos probat interpretes, qui aduerbio illo ἄνωθεν, non locum significari uolunt, sed tempus; ut dixerit Hyppocrates. Si urinarum sedimenta ab initio biliosa, postea tenuia fiant, acutum morbum significant. Non igitur existimemus, non omnia complexum esse Galenum, quæ ad urinæ notitiam necessaria uidebantur, quòd quædā prætermiserit ab alijs inuenta. Ita enim ipse quodam in loco

Cō.3. i
scriptum reliquit, „ Vrinæ uerò densatæ ex eorum nume

li. por.
„ ro sunt, quæ ad obscuritatem tendunt, ueluti & alia hu
„ ius libri multa, adeo ut in præsentiarum quoq; nugari
„ poßint, quibus id placet. Nempe Hyppocrates in pro
„ gnostico differētias urinarum omnes, quæ in acutis mor
„ bis fiunt, enarrans, nullam de densatis mentionem fecit.

ſicuti neq; in Epidemijs, neq; in Aphoriſmis. At qui ta ,,
lia quidem pronunciare audent (de quibus exquiſitam ,,
notitiam habere non poſſumus, neq; ſi habuerimus, plus ,,
aliquid ijs quæ ſcimus habemus) uerè autem commoda ,,
non agnoſcunt, inæqualem habere ſuperficiem aiunt uri ,,
nas denſas, eminentijs ſcilicet tùm paruis tùm albis, ue ,,
luti capillis exaſperatas. Quæ omnia adſcribere uolu= ,,
mus, ut ſtudioſos commonefacerem, nihil quod utile ſit Galenum prætermiſiſſe, quàmuis multa Actuarius in medium afferat, quæ à Galeno prætermiſſa ſunt. Ad= hæc neq; conſonum eſt de pilis alijsq; quãplurimis, quæ in urinis nonnunquàm apparent, dicamus; quòd hæc propriam expoſtulent tractationem, eam ſcilicet, quæ de ijs affectibus eſt, in quibus ea cum urinis excernun= tur. Quamobrem continentibus cauſis finitis, eas quæ commutationis ſunt aggrediamur.

De cauſis commutationis. Caput. X.

Commutationis cauſæ, quemadmodum in pulſibus Galenus conſtituit, aliæ ſunt naturales, aliæ non naturales, aliæ preternaturales. Naturales qui= dem quæcunq; earum, quæ generationis ſunt, naturalẽ ſtatum non permutant. Præternaturam uerô quæcunq; permutant in eum, qui præternaturam eſt; ſicut quæ permutant naturalem ſtatum, ſed nõ in eum qui præter

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

naturam est. nec naturales nec præternaturā dicuntur. Has igitur causas singulatim eodem attingemus ordine, quo Galenus & pulsuum commutationis causas. Apponemusq; capita quædam permutationum. Deinceps ad cōtinentes causas trasferemus, ut Galenus duobus libris postremis de causis pulsuum egit. Agam uerò quàm breuißimè potero, haudquaquam repetens quæ dicta sunt in ijs quæ de pulsibus. Quòd facile unusquisq; poterit ea ad hunc locum, dum neceßitas postulat transferre.

De vrinis virorum & mulierum. Caput. XI.

Viri mulieribus urinas ferè habent longe coloratiores. Adhæc tenuiores, & paucioribus contētis constantes.

Hoc est caput commutationis urinarum, quæ prouenit ex sexu. Sed in continentes causas opus est transferre, quod ut commodè fiat, necesse est ea subijcere, quæ de uirorum & mulierum temperatura demōstrauimus, quando in his pulsus expenderemus. Sunt quidem uiri mulieribus calidiores, quoniam uerò uirorum & mulierum diuersa sunt uitæ instituta, nō solùm calidiores censendi sunt, sed longè calidiores. Quamobrem quo caloris copia uiri mulieres excedunt, eò & urinæ uirorum colore eas quæ mulierum sunt excedant oportet. Quòd uerò ex immodico calore, ac maximè cùm calori siccita

tas coniuncta fuerit, tenuiores reddantur urinæ. & con tanta pauciora; ueluti ex imbecillo calore cui annexa sit humiditas ob crudorum humorum copiam craßiores & contenta maiora, ex ijs quæ prædiximus, planißimum factum opinor.

De temperaturarum vrinis. Cput. XII.

CAllidi natura urinas habẽt coloratiores, & tenuiores. Sedimẽtum exiguum est in urinis, uel suspẽsum pro sedimento, uel nubecula. Frigidi urinas habent de colores tenuiores & cõtentis uacuas, nisi crudi cum urinis excernantur succi

Ex nimio calore, quòd supra modum concocto sanguine, copiosius genita flaua bile, urinæ maiorem suscipiant colorem, euidentißimum est; atq; eadem ratione, tùm liquoris substantiam, tùm contenta ipsa imminui. Quare sæpißimè non residet quidpiam in urinis, sed pro sedimẽto is humor q excernitur attenuatus in urinis pendet uel supernatat. Quemadmodum acciderc etiam potest, ac eò maximè si multa fuerit caliditas, & quæ siccitatem sibi adsciuerit, ut nihil prorsus in urinis contineatur. sed colcr solùm augeatur. In ijs qui frigidæ sunt intemperaturæ, quòd ex imbecillo calore non perfectè concocto sanguine, rufæ bilis exigua generetur quãtitas urinæ decolores fiunt. Ahæc substantia tenues, & quæ

nihil habent quod residet, quòd hæc omnia non minus quam coloris immutatio, sanguinis concoctionem imperfectam consequantur. Quòd si crudi humores, qui imperfecta concoctione proueniunt, sorte quadam cum urinis excernantur, contenta in urinis supra modum fient, sed nobis hæc non concoctionem, sed à concoctione uacuitatem ostendunt. De siccitate & humidiate nihil dictum est, quòd in urinis insignes ac notatione dignæ mutationes ex calore & frigore proueniant, ex humiditate & siccitate admodum exiguæ. Neq; opus erit de externis & aduentitijs temperaturis seorsum agere, quod hæ similiter natiuis, urinas commutent.

De ætatum vrinis. Caput. XIII.

PVeri urinas habent colore paululùm deficientes, substantia & cōtentis satis admodum abundantes. Iuuenes contra deficientes quidem tùm substantia tùm contentis, sed colore abundantes. Senes urinas reddunt albas tenues & contentis uacuas,

Non magno labore isthæc referre poteris ad continētes causas, si quæ à nobis prædicta sunt de ætatum temperaturis, memoria mandaueris. Pueri, si quod aliud naturale opus, concoctionem perfectißimè absoluunt, quòd non minus calidi sint quam humidi, Verum quemadmodum humiditatis abundantia urinæ paululùm ab-

Ex Gal. lib. 1. de crisib. cap. 11.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

sunt à moderato colore, ita ex copia caloris plurimo indigentes alimento, ac etiam plusquàm oportet assumentes, quod admodum uoraces extent; adhæc quod unà uentriculi actio sufficere non poßit augendo atq; alēdo; qua de re priusquam apprimè concoquatur alimentum, illud corpus ad se trahat; non paululùm, sed admòdum satis urinæ substantia crassæ, & cōtentorum plenæ redduntur, necesse est. Ex quibus eorum intelligentiam cōsequemur, quæ Galenus habet in eius sententiæ interpretatione, quam in hūc modum scripsit Hyppocrates, In mulieribus & uiris urina nigra. In pueris aquosa deterrima est. Cùm enim crassa admodum secundum naturam pueris contingat urina; iure quæ in illis tenuis fit, tanquam eorum naturæ maximè contraria, exitiosißima est. Non ita in iuuenibus, eorum naturæ tenuis urina maximè contraria est; quare in ijs non hæc exitiosißima est, sed nigra; quæ scilicet suapte natura talis est. Profectò Iuuenes quò pueris calore præstant externo & aduentitio, eò coloratiores reddunt urinas; quæ sic se habent substautia & contentis, quemadmodum de calidis temperaturis demonstrauimus. Senes uerò qui tùm frigiditate tùm siccitate longißimè absunt à pueris, urinas reddunt decolores, tenues, & contentis uacuas. Quoniam uerò ex coloris defectu senes quā plura coaceruāt excrementa, quibus ait Galenus nonnullos deceptos senium humidum esse existimasse, fit nonnunquam illis ex crementis simul cum urinis deductis, tum crassas tum

Com.2 Progn.

Lib.2.de temp.c.2.

cōtentis plenas eas apparere. Quæ inter iuuētutem & pueritiam ætas est, quòd moderato persusum humore calorem obtineant, urinas, tùm colore tùm substantia, tùm contentis moderatas habet. Quæ uerò inter iuuentutem & senectutem, nec prorsus iuuentuti similes reddet urinas, nec senectuti, sed medias, minimè tamē moderatas.

De vrinis per anni tempora. Caput. XIIII.

PEr anni tempora urinæ sic habent. Medio uere urinæ sunt moderatæ. Itemq́; medio autumno. Vergens autem uer in urinis auget colorem, substantiam & contenta diminuit. Ineunte æstate urinæ sunt coloratiores tenuiores, & quæ pauciora habent contenta. Autumni progressus cuncta diminuit, colorem, substantiam, & cōtenta. Ineunte hyeme fiunt urinæ decolores, tenuiores, & pauciora habentes contenta. Respondet autem initium ueris fini autumni. Illius finis initio huius. Aestatis itē principium suo. Et principium hyemis suo fini, Media æstas cum media hyeme, partim quidem cōuenit, partim uerò non. Conuenit quidem, quòd urinæ, tùm media hyeme. tùm media æstate tenuiores, & quæ pauciora poßideant contenta fiunt. Non cōuenit, quòd color in urinis eò maior est æstate media, quò media hyeme minor. Atquì sicut per anni tempora pro uaria temperatura, sic per regiones & cœli status uariæ reddun-

tur urinæ.

Quæ de urinis per anni tempora protulimus, omnia ad eorum temperiẽ referenda sunt eo modo, quo in pulsuum mutationibus fecimus, illud uerò animaduertere debemus, quod etiam in pulsibus factum est, ne quispiã controuersiam Galeno obijciat, hyberno tempore nõ ex propria temperatura, sed per aliud quoddam, nẽpe per antiparistasim, reuocato natiuo calore ad partes internas omnia naturæ opera ualde uehemẽter administrari; quamobrem apprimè concoctæ per id tempus urinæ redduntur. Similiter ob somni longitudinem corporis repurgatis excrementis, in ipsis urinis multò copiosius, quã per æstatem sedimẽtum conspicitur. Quinimò tota ipsa urina per id tempus auctior multò fieri solet. Postremò mutationes urinarum, similiter ac per anni tempora, p regiones & cœli status cõtingunt, quòd ex his (auctore Galeno) nostra corpora ambiẽti aeri, in calore, uel frigore, uel humiditate, uel siccitate, mutatiões accedãt.

Ex cõmẽt. Aphor. 13 sectio. 1.

Lib. 11. de morb. curan. ca. 1.

De vrinis vtero gerentium. Caput. XV.

VTero gerentes nihilò uariant urinas, nisi secundum aliud, q̃ uentriculi actio, tùm appetentia, tùm concoctio utero gerentibus turbari soleat.

Tanta herclè est quorundam medicorum ignauia, atq; socordia, ut utero gerentes proprias quasdam arbi

trentur urinas habere. Quæ enim cõtinens causa in urinis utero gerentibus, uelut in pulsibus usus mutatur? Profectò utero gerentibus, qui singulis mensibus uacuari consueuit, supprimitur sanguis. Quamobrem ex eo maximeq; primis mensibus, quòd ad fœtus alioquin exigui nutritionem uniuersus non absumatur, ut plurimum turbari uentriculi actionem, tùm appetentiam, tùm cõcoctionem contingit. Quæ igitur aliena sunt assumẽtes, ac cruditatem patientes utero gerentes, urinas reddunt crudorum succorum plenas, quales omnibus, qui crudis succis abundant communes sunt. Iurarem ego commentum hoc ex Innominato auctore Auicennam accepisse, qui sedimentum à crudo humore distinguens: crudum inquit humorem, haudquaquàm sibi cõtinuum permanere, sed diuidi in exiles ac minutas partes, ueluti arenulas. Deinceps explicat in bonis urinis primùm apparere nubeculam, mox suspensum, in fine postquam carminata est, ut habet interpres, subsidet in profundo. Si Auicennæ uerba inspexeris, eum ex his transcribentem agnosces.

De vrinis dormientiũ & vigilantiũ. Caput. XVI.

SOmnus qui naturæ modum non excedit, urinas reddit colore, substantia, & contentis apprimè concoctas; si parùm excesserit, colorem auget, con-

tenta & substantiā diminuit. Si plurimùm, omnia à perfecta concoctione deficient. Vigiliæ moderatæ in urinis mutationem notatū dignam haudquaquàm gignunt. Eæ uerò quæ modum excedunt, sic se hebent, uelut & somnus qui immoderatus est.

De somno & uigilia, in ijs quæ de pulsibus transegimus, quibus uti poteris & in hoc loco. Ex somno ad partes internas reuocatur calor, pro conficiendo alimento. Quare optimè concoctiones per id tempus fiunt. Vrinæ igitur apprimè coctæ reddantur necesse est. Cùm uerò iam absoluta concoctione, quis amplius obdormit; initio calor intus detentus ulterius alimentum permutans, supra modum concoquit; deinceps cùm non amplius agat in alimentum, nec foras se ipsum efferat ociosius euadens, imbecillus redditur. Quare & initio colorem urinas augere necesse est, substantiam & contenta diminuere; Postea uelut in imbecillo calore urinæ prodibunt decolores tenues, & contentis uacuæ. Similiter in uigilijs immoderatis principiò calor auctior fit, deinceps languet, ac exoluitur. Quare à nobis prædictum est, uigilias immoderatas, ueluti immoderatus somnus, in urinis mutationes parere. Habitus corporis, tùm natiuos, tùm aduentitios omisimus, quòd suapte natura nullam in urinis inducunt mutationem.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

De vrinis per exercitationẽ & ociũ. Caput. XVII.

EXercitatiões modicæ apprimè coctas reddunt urinas. Immodicæ principiò colorem augent, substantiam uerò contentaq; diminuunt. Deinde cùm nimium immodicæ sunt, non solùm substantiam & contenta diminuunt, uerùmetiam & colorem. Ocium urinas decolores gignit, ac crudorum succorum plenas ob idq; craßiores.

Exercitationes moderatæ natiuum calorem augent. Immodicæ exterum, & aduentitium. Quæ longiori tempore perseuerant, uires exoluunt. Ocio similiter languent uires. Quæ si didiceris, appositi capitis intelligentiam, ex ijs quæ in alijs dicta sunt, facilè cõsequeris.

De vrinis ex cibo. Cap. XVIII.

CIbus modicus exiguum in urinis gignit sedimentum. Largus copiosum. Tenuis prorsus nullum.

Quòd initio quilibet cibus uiribus officiat, quamuis plus minusuè; postea uerò cùm permutatus est, eas augeat; & non solùm plus ac minus, sed celerius ac tardiùs; in ijs quæ de pulsibus (ubi isthæc expendere necessariũ fuit) explicauimus, In urinis satis fueri

Ex Gal. lib. 1 de crisi. c. 12. & Cõ. 2. lib. progn.

ciborum

ciborum differentias, penes quantitatem solùm conside rare. Quòd urinas nõ semper uidere est quemadmodum pulsus tangere. Cùm igitur sedimentum id est, quod ex uentriculo in iecur dilapsum eius refugit actionem, consentaneum uidetur. cùm optimè concoctio fit, ex largo cibo, id copiosum esse, ex modico modicum, ex tenui nullum.

De vrinis, per animi affectus. Caput. XIX.

ANimi affectus leues, uel breues, nullam in urinis mutationẽ efficiunt. Graues uel diuturni qua ratione calorem permutant, eadem urinas.

Animi affectus quidam sunt, qui calorem augere uidentur, quòd ipsum acutiorem reddant; quidam calorem diminuunt. Eædem igitur ex his prodibunt urinæ, quas ex nimio calore, & exiguo fieri sæpius à nobis dictum est.

De vrinis febriũ, quas græci ephemeras uocant. Cap. XX.

VRinæ in febribus ephemeris, aut omninò similiter sunt ijs; quæ secundum naturam; aut nõ multùm à naturali statu recedunt.

Febres ephemeræ, quæ in spiritibus accensæ sunt, Ex lib. I. artis cura. ad Glau. ca. 2.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

quas in urinis statuimus generationis causas, nihil, aut parum commutant. Nequè enim hæ febres obstructionem aliquam coniunctam habent, ueluti quæ in humoribus accensæ sunt; nequè ex humoribus fiunt, ad quos concoquendos natura conuertatur, oportet; solùm febris ratione (quæ abundantia in calore est) urinæ colore parum à naturali statu recedunt. Quòd si in ephemeris febribus ex bubone urinas albescere scripserit Galenus, contingere uidetur ex biliosi sanguinis ad inflammationis locũ translatione. Cùm uerò facultas ipsa quẽadmodum & sanitatis tempore à concoctionis munere minimè cesset, non minus inuadentibus ephemeris febribus, quàm per sanitatem concoctæ redduntur urinæ. Proprium enim & inseperabile harum febrium indicium esse Galenus ait, urinæ concoctionem statim prima die apparentem, quam esse non obscuram idem Galenus auctor est, qui in febribus ephemeris, nequè crudam, neq; obscurè concoctam, uelut in febribus putridis, urinam apparere statim prima die scriptum reliquit.

Lib. 1. ari. cura. ad Glau. ca. 3.

Lib. 1. de diff. febriũ.

De vrinis febrium putridarum. Caput. XXI.

VRinæ in febribus putridis, quæ procedentibus ipsis adueniunt, totius morbi tempora docent. Quæ autem in principijs apparent, febris etiam speciem indicant. Tempora hunc in modum docent.

Ex Gal. lib. 1. artis cur. ad Glauc. cap. 7.

Quæ urinæ penitus crudæ sunt, principium indicant. Quæ initium obtinent concoctionis, incrementum. Quæ maximè concoctæ sunt, uigorem & inclinationẽ. Speciẽ sic indicant. Vrinæ uel albæ & tenues, uel crassæ & turbidæ, uel rubræ per quotidianas febres reddun tur. Rufæ uel subrufæ per tertianas. Variæ sed crudæ omnes per quartanas.

Febres putridæ ex ijs hmoribus, qui putrescunt, ge nerantur. Quoniã igitur humores principiò crudi sunt, deinceps concoquuntur; leuiter quidem dùm accrescit morbus, maximè uerò dùm uiget; postremò, ut in inclinatione, ita ad absolutionem concocti sunt, ut parum quid supersit concoquendum. Necesse est urinas quæ ex his humoribus secernuntur, principiò quidẽ crudas existere, in incremento parum concoctas, sicut maximè in uigore & inclinatione. Quòd si Galenus febrium pu tridarum proprium ac inseparabile indicium constituerit urinæ cruditatem uel obscuram concoctionem. Primæ enim urinæ (ait) in putridarum febrium genere uel crudæ, uel obscurè concoctæ apparent. Non in principio obscuram in urinis apparentem concoctionem intelli gere oportet; nã principium cruditatis signis idem præ finiuit; sed in principij fine incremento scilicet acceden te. Simplicissimæ tertianæ febres, quæ non ultra tertium diem progrediuntur, sicut Galenus libro secundo de crisibus annotat, uel in prima die non principium solũ, sed incrementum etiam & uigorem attinguut. Præte-

Ex Gal. lib. de totius motbi tem poribus.

Lib. 1. de diff. febriũ.

Cap. 3.

rea cùm ex flaua bile, quæ aqueæ humiditati permiſcetur, urinæ ſuum colorem ſuſcipiant; per febres tertianas bile flaua ſupra modum abundãte, ea perfuſa aquea humiditate, coloratiores reddi urinas conſentaneum eſt; ac eo plùs uel minus, quò plus uel minus flaua bilis abũdauerit. Per febres uerò quotidianas, abundantibus uel crudis ſuccis. uel ijs qui ſemicocti ſunt, uel qui parum abſunt à forma ſanguinis (hæ enim tres ſunt pituitoſi humoris differentiæ) neceſſe eſt urinæ cùm albæ reddantur ex crudis ſemicoctis quæ ſuccis; tenues quidẽ ſi unà cùm urinis ſucci illi non excernãtur, craſſæ uerò & turbidæ, cùm, quòd nonnnnquàm accidit, excernuntur; tùm rubræ ex ijs qui parùm abſunt à forma ſanguinis. Per quartanas ſimiliter abundante humore melancholico neceſſe eſt urinæ uariæ reddantur; uariæ inquam; quòd magis uel minus albæ ſint; haud enim ex humore melancholico urinæ colorẽ ſuſcipiunt, ſed cum hic abundat, priuatione bilis flauæ ad albedinem uergunt. Neq; uarias intelligere poſſumus pro uarietate colorum, cum ex aduſtione flauæ bilis, ea quæ colore atra eſt gignitur; quòd ex atra bile ob flauæ aduſtionem, humore alioquin ſæuißimo, haudquaquam fiãt quartanæ febres, quæ mitißimæ ſunt. Quòd ſi fieri contendas; indicia, & maximè ex pulſibus accepta, quæ Galenus in medium aſſert, non ex atra bile febrem, ſed ex humore melancholico deſcribunt. Variæ igitur urinæ inuadentibus quartanis apparent, ſed crudæ omnes; per crudas tenues

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

intelligens. Vnde libro secundo de crisibus quartanas Cap. 4
febres ex urinis docet nos Galenus agnoscere, si tenues
& albæ, & aqueæ fuerint. Ac paulò infra quotidianis
febribus in primis diebus tales adesse urinas scribit, Cap. 5
quales quartanis incipientibus; quòd nonnunquàm in
quotidianis febribus crudis succis cum urinis excretis,
non tenues profluant urinæ. sed crassæ & turbidæ. Sed
de his libro, qui de prouidentia est, quem modo aggredimur, uberius dicemus.

FINIS SECVNDI
LIBRI.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Annotationes capitum eorũ, quæ continentur in libro de Prouidentia ex vrinis.

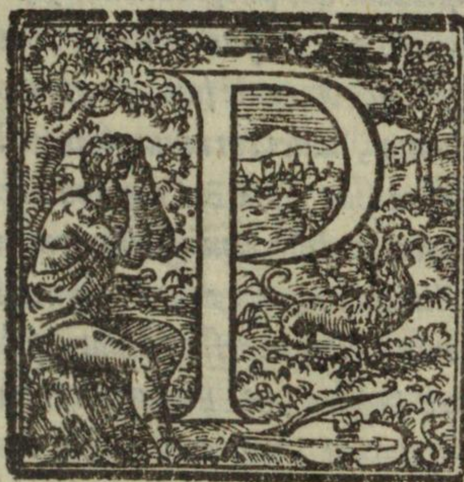
Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

3 Uriz providentia 1 generalitur 2 specialiter f 64

DE VRINIS LIBER TERTIVS.

QVI EX VRINIS PROVIDENTIAM EDOCET.

De Prouidentiæ ex vrinis potestate & vi. Cap. I.

ROVIDENTIA *quàm mirabilis utilitatis fructum medicis præbeat, nō est hic locus ad dicēdum oportunus. Verùm quæ hactenus de urinis à nobis dicta sunt, ad prouidentiā dirigentes, qđ omnia huius causa transigerimus, de ea pro uiribus institutum nostrum est dicere.* Prouidentia ex urinis non ita generalis est, uelut ea quæ ex pulsibus constat. Nam (ut inquit Actuarius) spiritus maximè qui in arterijs continentur, Lib. de dif. urin. cap. 7.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

communionem habent cum omnibus corporis partibus, easq́; peruadunt; humores deinceps, quibus uenæ refertæ sunt. Equidem inter facultates, quibus regitur animal, singularum partium affectibus ualdè uehementer facultas uitalis consentit; mox quæ naturalis est. Postremò minimeq́; animalis. Cœterum multò faciliùs ex urinis quàm ex pulsibus prouidemus, quòd ea quæ de urinis est notitia, in promptu magis extet, quàm ea quæ de pulsibus. Atqui non inficias imus, modo exactè utraq́; explorata fuerit, medicos certiùs ex pulsibus, quàm ex urinis prouidendi potestatem habere; ꝙ urinas multis modis labefactari contingat. Sed de prouidentia ex urinis agentes, ut certa quadam uia progrediamur, quid nobis ex urinis magis minusq́; præcipuè indicetur, breuiter transigemus. Quòd ut commodè fiat, ab indiciorum diuisione auspicabimur, Indicia in uniuersum (ueluti Gelenus instituit) uel ea sunt, quæ Pathognomonica græcis dicuntur; quòd unam uel alteram affectionem indicare habeant. uel Aßidentia. quæ & si interdum adsideant morbis, non penitus tamẽ necessaria sunt, quòd absq; his morbi constare possunt, uel Postapparentia, quæ quidem posterius apparent, non unà scilicet cum morbo inuadentia. Hæc autem adhuc trifariam diuiduntur, in ea scilicet, quæ salutis uel mortis indicia sunt; in ea quæ cruditatis uel concoctionis; & in ea quæ iudicatoria dicuntur. Quamobrem non sibi ipsi Galenus contrarius est, si indiciorum genera nonnunquàm tria nõnun-

Cõ. 12. secũdæ sectiõis Aphorism.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

quam quinq; fecerit: Similiter & nonnunquàm duo, in- Lib.1.de
dicijs quæ morbis aßident omißis, quòd fortuita ac mini cris.ca.5.
mè propria uideantur. Adhæc post apparentia indicia,
eodem in loco duo fecit, alia scilicet propria, ut quæ cru
ditatis uel concoctionis sunt; alia communia, tam quæ
salutis uel mortis. quàm quæ futuri iudicij indicia sunt.
Neq; aliter libro tertio de crisibus partitus est, cùm illa Cap.4.
diuisit in ea quæ morem morbi suapte natura ostendunt,
in ea quæ futuram crisim; & in ea quæ iudicij non indi-
cia solùm sunt, uerum etiam nonnunquàm & causæ.
Quæ enim morem morbi ostēdunt, sunt mortis uel salu
tis indicia. Quæ futuram crisim, cruditatis uel cōcoctio
nis. Quæ iudicij indicia & causæ, iudicatoria. Sed ad
rem propositam deueniamus. Ex urinis præcipuè maxi
mèquè cruditas uel concoctio nobis indicatur; ea inquā
quæ uenosi generis est; quòd urina, ut primo libro abun
dè demonstratum est, & eius concoctionis extat excre-
mentum, quæ in uasis administratur. Medici nullam ui
am commodiorē certioremq; ad concoctiones dignoscen
das arbitrati sunt, quàm ea quæ ab excrementis petitur.
Postulat enim neceßitas excrementa concoctionibus re-
spondere, ut pro earum ratione uel iustam seruent qua-
litatem & quantitatem, uel multò recedant. Et quem- Ex Gal. cō.
admodum nobis rectè ualentibus ad hunc modum res se 2. in 1. lib.
habet, similiter & in morbis, qui ex humoribus geniti Epidem.
unam uel alteram partem malè afficiunt, ab excremen-
tis humorum qui morbos effecerunt, concoctionis uel

[Handwritten marginalia: Ex urina praecipue coc[tionis] & cruditatis indicia — Excrementa concoctionibus ex necessitate respondent]

[Handwritten: Ab excrementis humorum qui morbos effecerunt concoctionis & cruditatis signa petenda sunt, idque articulatim a parte affecta]

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

cruditatis indicia petenda sunt, idq; articulatim & distinctè ab illis scilicet, quæ sunt eius partis, quam obsident humores, qui morbos effecerunt. Equidem si morbus aluum obsederit, ex alui excrementis crudi concoctiq; morbi petendæ sunt notæ: si iecur ac uniuersum uenosum genus ex urinis: si thoracem, ex sputis itemq; in alijs. Rem hanc perbellè nos admonet Galenus libro primo de crisibus inquiens. Nunc uerò hoc tantùm ostendisse sufficiat. Coctionis quæ inspirandi instrumentis fit, sputa: eius uerò quæ in uenis, urinas, illius autem quæ in uentre, excrementa signa statuere oportet. Et in febribus omnibus quoniam uenosi ganeris paßiones sunt (nam & arterias in hoc genere comprehendimus) ad urinas præcipuè attendere oportet; in ijs autem qui laterali morbo afficiuntur, primùm quidem sputa secundo loco urinas; quoniam is morbus omnino cum febribus iungitur. In paßionibus autem uentris si sine febre fuerint sola excrementa inspicere oportet, si autem cum febre, etiam urinas. Sed ambiges num in omnibus febribus, tam putridis scilicet. quàm ephæmeris & becticis attentè urinæ inspiciendæ sunt? Galenus causam apponens. quare in febribus urinæ inspiciendæ, inquit quoniam uenosi generis paßiones sunt, non minus autẽ ephemeræ & becticæ febres paßiones sunt uenosi generis, quàm ex humoribus genitæ, nam & si primùm cordis affectio extet febris, est tamen deinceps totius corporis. Profectò in febribus affecto corde non minus uenosum

Cap. 7.

genus, quàm aliæ partes afficiuntur, quare non minus febres uenosi generis quàm aliarum partium affectiones sunt, sed cùm febres putridæ eæ sint, quæ ex humorum putredine fiunt, locus autem quo humores continentur genus uenosum est. speciatim febres ex humoribus accẽsas uenosi generis affectiones Galenus appellat. Vrinæ igitur attentè inspiciendæ sunt in omnibus febribus quæ ex humoribus accẽduntur, quoniam hæ speciatim uenosi generis affectiones sunt. Vnde libro quarto de tuenda ualetudine Galenus habet. De ijs quæ intra uenas sunt nullum planè, nec manifestiùs, nec euidentius signum ,, habemus præter solam urinam, & paulò infrà. Vrina ,, eorum tantum humorum qui in uasis cõtinẽtur nota est. ,, Ex his recentiores quidam in medicos penè omnes inue- ,, cti sunt, qui singulos inuisentes ægrotos, urinas nunquã desinunt inspicere. Sed nos communem hanc consuetudinem tuentes rem propositam explicabimus. Non ambigendum est cruditatem & concoctionẽ uenosi generis nobis præcipuè urinas, tanquã propria excremẽta indicare; uerùm in alijs morbis, quòd partes quibus naturalis facultas præsidet rectè uel malè se habeant, non paululùm momenti obtinent ad præsagiendum. Vrinæ igitur in morbis, qui uel uentrem uel intestina fatigant, nõ usurpandæ sunt uelut indicia concoctionis uel cruditatis, sed quæ uel bonum uel malum non nihilò denotent, ut ad signa salutis uel mortis in hunc modum spectare uideantur. Hoc ex Galeno accepimus, qui libro tertio Epide- Com.2.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

mion Hyppocratem exponens, qui agẽs de muliere quã torquebat Ileus, inter alia & urinarum meminit: annotat Galenus, cùm Ileus affectio sit intestinorum, cur urinas adiecerit Hyppocrates. Inquiens. Parua igitur ex urinis ubi bonæ sunt, ut ita habentes seruentur, est spes, non parua uerò in exitium uergentia, si malæ fuerint. Deinde Hyppocratis consuetudinem affert. Ita igitur consueuit Hyppo. ubi circa aliquod deputatorum respirationi organorum affectio surrit, urinas inspicere, nempe si habuerint secundum naturam ex solis respiratorijs instrumentis est periculum, si uerò & hæ prauæ appareant, perperã habere ostendunt & cibi instrumentum, quemadmodum & nunc. Quanquam uenter patiatur & ipsius affectio ex deiectionibus cognoscatur, tamen & urinarum meminit ut tenuium, quæ cruditatem succorum in uenis ostendunt. Sed de urinis quidem sis semper memor, ipsas inspiciens, & in uentris thoracisq; affectibus pulmonis & neruorum: ubi quidem si bonæ apparuerint, magnam præstant ad salutem inclinationem, si prauæ iuuant & ipsæ aliquid ad periculum ægrotantis. Sed hæc quæ postremò attulit Galenus cum ijs quæ de urinis in Ileo prædixit, pugnare uidentur; quòd scilicet ex bonis urinis paruam nos ad salutem concipimus spem, ex prauis non item, sed multo magis hominem periclitari. Profectò in morbis prauis, qualis erat ileus mulieris apud Disamenum, bonis urinis parũ fidere debemus; prauis uerò maius periculum nobis cõ-

In morbis prauis boni urini par. fidendu.

firmatur. Sed in morbis salubribus ex bonis urinis cōtra magnam concipimus spem, ex prauis, quòd non prorsus affectio periculo uacet. Quanquàm igitur ex urinis præcipuè in febribus putridis, quæ uenosi generis affectiones sunt, concoctionis & cruditatis indicia petenda sunt; nihil tamen mali fuerit, & in alijs morbis ex urinis indicia petere, quòd ex his non nihilo emolumentū desumamus ad salutem uel mortem. Præterea nonnunquàm ex urinis iudicium præsagitur, ut inter iudicatoria indicia Galenus urinas quandoquè constituerit. Possunt etiam urinæ inter indicia pathognomonica recēseri, quòd ex urinis locorum per quos defluunt affectus nobis significetur. Quare libro primo de cris. annotat Galenus; Hyppocratē in Aphorismis scripsisse urinas, quæ in morbis eueniunt locorum, per quos urinæ defluunt, In prognosticis autem, ut in acutis morbis contingentes cruditatis uel concoctionis notæ sunt. Vnde in fine illius tractationis, quàm Hyppocrates de urinis instituit, animaduertit Galenus ex industria adiectum esse. Ne decipiamur si ex affecta uesica, aliqua ex prædictis urinis prouenerit, ita enim non erit indicium totius, sed uesicæ tantum, quemadmodum uel renum, uel meatuum, uel pœnis: si ex his unam uel alteram partem affectam esse contingerit. Cæterum uulgares medici ex urinis non solùm de affectibus earum partium, quæ reddendæ urinæ accomodatæ sunt indicium facere uidentur. sed de omnibus affectibus quancunq; obsederint partem, uel

Cap. 3.

Cō. 2. Prog.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

caput, uel thoracem, uel aliquam aliam. Cum hi uerò Actuarium auctorem habere uideātur (ut interim Arabes medicos missos faciamus) hoc ipsum accuratè à nobis considerandum est. Galenus commentario secundo in librum Porrhetici, ubi auctor ille ait. Múltoq; magis si urina in sublime elata sit, & quæcunq; alia in ea sunt, desipientia signa. ita ad uerbum scribit. Rursus & in præsentia memoria tenere tyrones ipsos oportet, nullum in urinis esse signum, quod delirium portendat. Nempe hæc partium hœpatis & renum & uesicæ & uasorum sanguinem continentium affectionem indicant. Atq; uirtutis succos generātis robur & imbecillitatem. Affectionum uerò cerebri alia sunt tùm synthometa tum signa, Non obscurè Galenus in hoc loco fassus est ex urinis nunquàm de alijs partibus iudicium faciendum. Quod ut rectè consequamur per se intelligendum est, nam fieri potest quandoq; per aliud ex urinis, de alijs partibus iudicemus. Hoc uerò non semper facere debemus, uelut in ijs quæ per se ex urinis iudicamus, sed quibusdam seruatis cōditionibus. Nequè rem hāc nos effingimus, sed ex Galeno accepimus, qui ita etiam scriptum reliquit. Posterius quoniā ubi in aliis ægris dixit. Enæorema sublime. Statim ipsi intulit; delirauit, dementiā consequi talia enæoremata indicans. Quāquàm in prognosticis omnia de urinis percurrēs, nullam ex ipsis ad dementiam fecit prænotionem. Videtur itaq; signum hoc per se nunquā indicare desipiētiā, sed interdum per

Com. 3. in lib. 3. Epi.

accidens commonstrare, quoniam flatuosius esse indicat enæorema. Conditionibus igitur illis seruatis, quæ aderant in uirgine illa, cuius historiam descripsit Hyppocrates, non alienum Galenus arbitratus est, enæorema sublime delirium portendere, ueluti simpliciter ex urinis ac suapte natura, neq; delirium, neq; aliqua alia affectio partium quæ ad urinæ generationē nihilò spectant. nobis indicari habet. Sed iam quod summatim transegimus, speciatim tractemus.

De prouidentia ex substātia liquoris vrinarum. Caput. II.

VRinæ quæ substantia moderatæ sunt, cōcoctionis uirtutem ostendunt. Quæ modum non seruant, tùm tenues, tùm crassæ, concoctionis uitium, ac tantum quidem quantum à modo recedunt, Sed tenues urinæ proprium habent cum ipsis nihil uacuari. Crassæ uerò crudorum succorum aliquid excerni. Quare nonnunquàm tenues urinæ nobis indicant uasorum, ex quibus urinæ profunduntur, non exiguam obstructionem, quod facilè discernere poteris urinarum quātitatem contemplando. Quæ enim tenues ac paucæ sunt ut plurimum obstructionem demonstrāt. Similtter crassæ nōnunquam naturæ demonstrant uim, quæ humorum copiam simul cum urinis excernit. Neq; laboriosum erit & hæc distinguere, nā urtnæ quæ cra ssæ in principio apparēt,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

cruditatem crudosuè humores cum urinis excerni indicabunt. Quæ uerò posterius ac præcedētibus tenuibus urinis, expellentis naturæ operam, atq; hæ quidem longè copiosiores existunt. Quamobrem ex talibus urinis morbi speranda solutio, quemadmodum de Archigenis seruo libro sexto Epidemion Hyppocrates exēplum affert, & pluribus exponit Galenus com. 74. quartæ sectionis Apherismorum. Sed redeamus ad illud quod cōmuniter ab urinis tenuibus & craßis indicatur. Crassæ semper ostendunt illud cruditatis uitium, quod citra concoctionē est. Tenues nonnunquā quod citra, nonnunquā quod ultra concoctionem positum; nam uelut in ijs, quæ de causis prædictum est, tenues urinæ non semper fiunt ab imbecillo calore, sed etiam à animio. Cùm igitur urinæ tennes crudum significent morbum, si longo maneant tempore, cōsentaneum est morbi longitudinem præsagire: Quare periculum imminet abolitionis, nisi facultas morbo resistens quàm maximè ualeat. Nam si uires minime ferre poterunt ad morbi uigorem usquè, necesse est cum totius animalis interitu occumbant. Si uerò uires tulerint, quod morbus concoctu difficilis sit, utpotè qui ex craßiore & frigidiore humore consistat, morbum per abscessum finitum iri ægro seruato indicabitur, Qui enim morbus ex craßis crudisq; succis genitus, concoctu facilis, non per abscessum, sed concoctione sensim soluitur, non diù perseuerantes tenues urinas habet; sed craßiores, & quæ multum sedimentum habent. Qui

Cap. 4.

Ex Gal. cō. 2. Progno.

uerò

uerò non solùm concoctu difficilis est, uerùm etiam exitiosus, ne in abscessum quidem ægro seruato finitur. Quæ omnia non abundè minus quàm doctè à Galeno libro tertio de crisibus explicata sunt, ad quem locum studiosum lectorem dimittimus. Nam institutum nostrum est, solùm ex urinis prouidentiam edocere. Quare satis est annotasse tenues urinas cruditatem indicare; quare ex eis si diu perseuerēt, uel morbi longitudinem præsagire est, uel mortem. Concoctiones (aiebat Hyppocrates) celeritatem iudicij & securam sanitatem ostendunt; cruda uerò & incocta, & in malos abscessus cōuersa, aut acrisias, aut dolores, aut diuturnitatem, aut mortem, aut recidiuas. Dixit uerò Hyppocrates cruda & incocta quæcunq; ab ea, quæ in concoctione est mediocritate, uel tenuia uel crassa, posita sunt. Non enim tenues urinæ solùm cruditatem ostēdunt, sed crassæ etiā quæ scilicet non subsident. Quēadmodum Galenus cōmentario primo in librum tertium Epidemion, ubi Hyppocrates principio crassas non subsidentes urinas, quinta die tenues Hermocratem minxisse narrat, in mediū deductis ijs quæ de tenuibus urinis in prognosticis conscripta sunt, planum facere uidetur. Habet autem ita. Quare secundum alterum modum crudus esse morbus significatur per tenues urinas, sicuti & per crassas ubi non subsident: Nam turbatæ quidem, sed depositæ subsidentes concoctionis cuiusdam initium ostendunt, & maximè ubi citò subsideant. Quæ uerò nō subsident, præ-

Li.1. Epid. const.2.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Turbidæ vrinæ qd indicent de {Nra / morbi} bictoria

„ ter flatuosam turbationem, craßitiem incoctorum hu-
„ morum significant. Vrinæ igitur crassæ quæ non subsi-
dent, tùm quoniam non minus quàm tenues cruditatem ostendunt, cùm perseuerant, uel longitudinem uel mortem præsagire habent; tùm etiam quoniam flatuum turbationem demonstrant, flatibus nempe unà cum calidioribus succis ad superiora eleuatis, capitis dolores, sicut & affectus alios quam plures capitis indicare habent. Quẽadmodum ea sententia protulit Hyppocrates, quæ

Apho. 70.4. sectionis. „ habet. Quibus per febres urinæ turbidæ quales iumen-
„ torum, ijs capitis dolor uel adest, uel aderit; sed hoc nõ
„ tanquam perpetuum accipiendum est; nam (sicut Gal. habet) turbida urina in uniuersum copiæ crudorum humorum, uel coctorum, uel in flatum uersorum symptoma est, & non phrenitidis; equidem talis urinæ species phreniticis fieri potest, & non fieri; sicut & omnia illa symptomata, quæ neq; phrenitidi propria, neq; contraria sunt. Verum enimuerò cum de craßis urinis, quæ crassorum humorum cruditatẽ ostendunt, mentionẽ fecerimus, sunt autẽ hæ inter turbidas nẽpe quæ propriè subiugales appellãtur, operæpretium me facturum existimo, si iterum ad principium deducta oratione, de turbidis urinis ordine quodã dixerimus. Gal. lib. 1. de cris. tribus turbidarum urinarum constitutis differentijs, nempe quæ tenues minguntur deinde turbãtur, quæ minguntur turbidæ turbidæq; manẽt, & postremò quæ subsidẽt. Has oĩum optimas cõstituit, ueluti priores peßimas, ac

In li. 1. Por rhet. cõ. 1.

Turbida vrina est symptoma copiæ crudorum humorum vel coctorum vel in flatum versorum et non phrenitidis

Cap. 12

Turbidarum vrinarum 3 sunt differentiæ

1 tenues post turbatur — 1 pessimæ · Nã humorum agitatio
2 turbidæ mingitur et manet — media · neque agitatio
3 turbidæ mingitur et subsidet — optimæ · Nã multum abest a concocti vrini

quæ tenuis mingitur et manet et ad summum inconcocta · Nã est nã pugna cum morbo

quæ inter has positæ sunt, medias. Sed ut eorum quæ Gal. habet, intelligentiã consequamur, ac controuersiã oẽm, quæ in eius dictis uerborum potius quã rerum accidere posset, è medio tollamus, animaduertendum est, q lib. 1. de cris. de urinis tractationẽ instituens, quẽadmodum de alui excrementis fecerat, principiò optimè concoctã urinã in ijs, qui supremum sanitatis gradum obtinent, considerandã proponit. Hanc uerò substantia mediocrẽ crassitiẽ habere cõstituit, nã (ut ait) quæ crassior uel tenuior est, imperfectã significat cõcoctionẽ; siquidẽ altera nondum in liquorẽ cõuersa est, altera adhuc cõturbatur. Cõprobauit autẽ hoc ex urinis, quæ tenues mictæ, uel tenues permanẽt, uel paulòpost cõturbãtur; ambæ. n. concoctione uacant; quãuis inter se differãt, qđ altera nondum cõcoqui cœpit, altera uerò ex flatus permistione perturbationem quandam obtinet. Deinceps Gal. ut rem hanc planam faceret, tres turbidarum urinarum differentias apponit, quas à concoctis urinis abesse arbitratus est, sed alias plus alias minus. Nã quæ urina turbida mingitur, & paulòpost subsidet, nobis indicat parum quidpiam superesse inæqualis turbulentiæ & agitationis, quam sequitur concoctio, adeo ut non multum absit à concoctis urinis. Quæ uerò turbida mingitur ac manet turbida, quòd ingentem agitationem significet à concoctis urinis longius abest. Sed adhuc multò longius quæ tenuis mingitur & deinde turbatur, quòd non adhuc cœperit agitatio, sed paulopost futura sit.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Quemadmodum quæ tenuis mingitur & tenuis manet ad summum inconcocta est. Cœterum per agitationem ac inæqualem turbulentiam nos intelligere debemus nō concoctionem, quæ est de morbo naturæ uictoria, sed pugnam illam quæ antecedit; in qua nititur natura morbum superare, ac morbus naturam; quod idem est ac si dicamus, nititur natura morbum concoquere, morbus uerò corrumpere, ac quod concoctioni maximè contrarium est; facere. Atq; in eandem sententiam Galenus deuenit de turbidis urinis agens lib. 4. de tuenda ualetudin. Verùm in hoc loco perbellè turbidarum urinarum generalem notam constituit, separationem ipsius crassi à liquidiore, aut properè, aut tardè facta, aut omnino nulla. Nam si protinus fiat & quod subsidet optimū fuerit, nobis ostenditur naturam longè superiorem esse succis, quos concoquit, ut non multò post de morbo subsequatur naturæ uictoria. Si uerò tardè subsideat, atq; similiter optimum fuerit, non citò sed temporis spacio naturam succos superaturam esse. Quòd si uel nulla fiat seperatio uel perperā cū scilicet quod subsidet prauum extet, naturæ significatur imbecillitas, & quæ ad cōcoquēdos succos ope aliqua indigeat. Quamobrem ex urinis turbidis quæ scilicet subsident, nobis exploratum est, quid nam de morbo præsagiendum sit. Ex ijs uerò quæ non subsident, ac multò magis quæ tenues mictæ turbantur, nihil habemus quòd certè præsagire ualeamus, nam hæ urinæ quandoquè cruditatem solùm indicant, quandoq;

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

prauæ ſunt. Sed ex alijs indicijs iſthæc diligens medicus diſtinguere poterit. Nam ſi benè ualens facultas aderit ex his urinis ſolùm morbi longitudo indicabitur, ſicut etiam extenuibus quæ tenues diu perſeuerant. Si uerò imbecillæ fuerint uires ægri, nunciabitur mors. Ita enim Galenus habet in interpretatione Apho.70.quartæ ſectionis. Cùm inquit urinas turbidas alias diutiſsimè turbidas manere. Alias ſtatim craſſum facere ſedimentum, quas (inquit) breui morbū ſolutum iri ſignificare; craſſum ſedimentum illud intelligens, quod optimum eſt, & concoctionis extat nota. Quod enim tenue eſt, hoc eſt non habens corpulentiam, ſed ſubſimile, ut quis dixerit, ſpumæ, quod ſcilicet Hyppo. album appellauit, propterea quod recipiat in ſe totum circūflui ſplēdorē aeris, magis quā craſſum ex ſpiritu aereo permiſto tenaciùs ſemiconcocto humorum excremento generationem obtinens, prauum eſt, ac cruditatis potius quàm concoctionis nota. Poſtremò alias apponit turbidas urinas, quæ non ſubſident, quas cum uirium robore longitudinem morbi, cum imbecillitate, mortem nunciare, habet. In urinis igitur turbidis, quas ſubiugales dicimus, ad alia indicia animaduertere opus eſt, neq; ſemper ſicut uulgus medicorum facit, ex eis terreri; in hunc enim modum Galenus turbidas urinas non reſidentes, nō nunquam prauas appellat; ſicut in Dromeadæ uxore, quas recenſet Hyppocrates turbidas urinas, Galenus prauas eſſe protulit, quòd uelut animaduertere uidetur,

Ex Gal.cō. 2. progno-

Cō.3.in 1. lib. Epide.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

unà cum his urinis mulier illa prauis quibusdam symptomatis afficiebatur.

De prouidentia ex coloribus liquoris vrinarum. Caput. III.

Non minus ex coloribus, qui in urinis apparent, quam ex substantia cõmuniter quidem est præsagire concoctionis uirtutem & uitium. Nam is *color qui optimus est, qualis uisitur in urinis eorum, qui supremum sanitatis gradum obtinent, nempe subrufus uel subflauus, concoctionis nota est.* Reliqui *uel imbecillam, uel penitus ablatam concoctionem indicant, uel supra modum progressam & pro concoctione exustionẽ quandam effectam esse.* Albæ *urinæ summam commutatricis facultatis imbecillitatem, & abolitionem ferè demonstrant, quare non parùm perniciosæ sunt,* Quòd *si non solùm albæ apparuerint urinæ, uerum etiam quàm celeriter profundantur, quod uitium læuitati intestinorum respondere uidetur, non solùm commutatricis facultatis, uerùm etiam & retentricis summam quandam imbecillitatem, ac ferè extinctionem indicant; sunt autẽ hæ multò prioribus deteriores, quòd quantò plures instrumentorum cuiusq; generis actiones & uires impeditæ fuerint, aut ex toto perierint, tantò deterior erit affectio. An uerò albæ urinæ obstructionis nota esse possint, tùm renum, tùm iecoris. uelut* Innominatus *auctor,*

Ex Gal. lib. 1. de crisib. cap. 12.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Albæ vrinæ [illegible] notant [illegible] cruditatem.

& Actuarius literarũ monimẽtis testatum reliquerunt, animaduersione dignum est. Aquea humiditas ex iecoris cauis ad gibbas defluit per angustas quasdam uias alimentum uehens ad uenam cauam. Deinceps à renibus trahitur, atq; à sanguine secreta per oblongos quosdam meatus in subiectam propellitur uesicam. Mirum mihi uideretur aqueam humiditatem libere per iecoris uenas defluere, ac non item biliosum succum, quòd non minus aquea humiditas tenuitate facilè uel maximè angustas permeet uias, quam biliosus succus alioquin paulò crassior caliditate & acrimonia. Similiter cum aquea humiditas ad renum spacium liberè defluxerit, biliosi succi quod tenuißimum est nihil mihi uidetur, quod morari poßit. Nam ut liberè fatear meatus illos ægriùs permeabit sincera aquea humiditas, quam calido acriq; humore perfusa. Quòd si quispiam nobis obijciat multorum, qui in obstructionem deuenerunt decolores urinas. Contenderim ego non ex obstructione tales urinas effectas esse, sed ex cõmutatricis facultatis imbecillitate; hæc enim cum imbecilla extat, fieri non potest quin crudi generentur succi, qui alioquin craßi & lenti facilè obstructiones pariunt. Meritò igitur Galenus albas urinas ad crudiiatem retulit, ac nunquàm quod mihi in mentem uenerit ad renum uel iecoris obstructionem. Similiter & urinas illas, quæ tenuis & albi uini mistã quandam referunt formam, proximè ad crudam urinam accedere Gale. fassus est, quòd non quemadmo-

Transitq vrina ab hepate ad vesicam

obj

aquea humiditas calido acri humore perfusa [illegible] [illegible] quam non perfusa

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Albæ vrinæ notant phrenitim per aliud.

dum hæc nihil prorsus rufæ bilis liquore perfundantur, quamuis admodum exiguo, ueluti paulò plus subpallidæ urinæ; subrufæ autem & subflauæ tantò quantò nobis indicari potest in optima sanguinis generatione, nec deficiente calore, nec supra modum abundante, amarã bilem, tùm qualitate, cùm quantitate secundum naturã genitam esse. Hæc quidem ex his urinis per se præsagire est. Per aliud uerò nonnunquàm ex albis urinis futuram præsagimus phrenitim. Nam esto biliosa febris, quæ ardens nuncupatur, hominem corripiat, si urinæ albæ profluxerint, necesse est biliosi succi copiam, quæ in uasis continetur. ad superiores partes conuerti. Quamobrem ob succi biliosi abundantiam, quæ cerebrum inuadit, ipsum phrenitide obsideri consentaneum est. Albæ igitur urinæ non per se phrenitim nunciãt, quòd ita perpetuò ipsis apparentibus phrenitis uerẽda esset, sed per aliud utpotè in febre ardente, quum in animalis corpore supra modum abundat bilis. Quòd si phrenitis adsit ac tales reddantur urinæ, ut plurimum (ait Innominatus auctor) mortem prædicimus. nam difficile est, quin cerebri temperies omnino nõ euertatur, cum bilis calidi acrisq; humoris tanto impetu opprimatur. Quam etiã sententiam Gal. habet. Neminẽ (inquit) se uidisse phreniticum seruatum, in quo talis apparuisset urina. Neq; hoc loco prætermittere debemus, sed si alibi prætermissum fuerit semper inaudiendum esse uolumus. Vrinas albas non eandem uel in febribus omnibus, uel in rectè

Albæ vrinæ præsagiunt phrenitidem per accidens

Ex Gal. cõ. 72. 4. secti. Aphoris.

Si phrenitis adsit & tales reddantur significat mortem.

ualentibus, obtinere uim & poteſtatẽ. In febribus enim ex crudis humoribus non ita pernitioſæ ſunt albæ urinæ, uelut in ea, quam ardentem diximus. Nobis uerò rectè ualentibus, ea ſcilicet quæ fieri poteſt ualetudine, albæ urinæ magis perniciosæ ſunt in iuuenibus, quàm in pueris. Item in pueris pernitioſæ magis quàm in ſenibus. Quicquid enim perniciosum eſt, eò perniciosius redditur, quò ab eo quod ſecundum naturam eſt receſſerit; ueluti quod bonum eſt, eò melius, quò ad id quod ſecundum naturam eſt acceſſerit. Profectò ex urinis rufis uel flauis in iuuenibus nihil mali præſagire poteris, quod ſint eius ætatis hominibus propriæ. In pueris non item, ac multò magis in ſenibus. Nam cùm eæ urinæ à nimio calore, eoq; externo & aduẽtitio, qui acer & mordax eſt, fiant; facilè ex quauis leuiſsima cauſa iuuenibus is uel multò maior etiam comparatur calor. Pueris nõ niſi ex uehementiori cauſa; quemadmodum ſenibus nõ niſi ex uehementiſsima. Sed nõnunquàm accidit ut rufæ uel flauæ reddantur urinæ, uel quòd uniuerſa bilis, uel maior quàm ex uſu ſit, unà cùm urinis effundatur; quemadmodũ albas reddi diximus, ſi bilis in alias partes trãſferatur, & nõ ſimul cùm urinis defluat: quod ueluti per icterum nonnunquàm fieri conſueuit, ueſica quæ bilem recipit. uel obſtructis uel infirmis uaſis, quæ ab ipſa exorta ora ſua in iecur extendant, bilem trahere non potente, aut ad ſummum repleta ut uacuari non poſsit, aut ob obſtructionem, aut ob ſecretoriæ facultatis imbecilli-

Ex Gal. prognoſt.

tatem, ita etiam in icteri solutione, ac in multis alijs biliosis morbis, natura superuacua per urinas excernẽte.

Lib. 1. de ꝓuid. ex uri. cap. 8.

Quamobrem rationabiliter Actuarius ex his urinis uel longè etiam coloratioribus familiaris icterum præuidit. Nam cum ille in ijs uersaretur, quæ qualitate & quantitate bilem augendi potestatem haberent, consonum uidebatur bilis copia mirum in modum adaucta, nõ solum per urinas, sed per cutim etiam excretionem fieri debere. Sed ut colores omnes qui in urinis à flauo ad nigrũ fiunt paucis complectamur, dicemus eos tantò deteriores esse quantò ad nigrum accesserint. Adeo ut nigram urinam omnium pessimam Galenus constituerit: Nam quemadmodum urinæ quæ à flauis ad nigras sunt, omnes à nimio calore gignuntur, eoq; magis minusq; exurente, ita nigræ ab eo qui penitus exustionem fecit: Ac eo magis si non solùm nigræ, sed paucæ etiam urinæ fuerint, quales contingisse scripsit Hyppocrates in febribus ardẽtibus tempestate tertia libri primi Epidemion: Nigræ quidem ut Galenus inquit, tanquàm deassato iam bilioso humore, paucæ uerò ob torrrfactum omnem sanguinis humorem, tùm ex ardente febre, tùm ex iam cadaueratis extinctisq; urinæ deputatis instrumẽtis. Cœterum nõ minus perniciosæ sunt, quæ nigræ fiunt urinæ ex immodico frigore. nã hæ penè extinctũ indicãt calorẽ, sicut illæ proximè ad ignis naturã accedentẽ. Sed hæ urinæ quæ ex immodico frigore ad nigrum colorẽ peruenerunt, ex liuidis effectæ sunt, quare prauæ sunt & liuidæ

Lib 1. de cris. ca. 12. & quãpluribus aliis in locis.

Cap. 2.

Colores. Tendentes ad nigram

urinæ, uelut & uirides, quòd proximè accedant ad nigras, quæ uel caloris exustionẽ, uel extinctionẽ indicãt, Praui igitur sunt oẽs hi urinarum colores, ac eò deteriores quò ulterius nigrum uersus progrediuntur, quẽadmodum meliores, si res cõtra successerit. Sed oĩa distinguere cõuenit, & quæ ad tẽperaturas, ad ætates, ad anni tẽpora, regiones, uitæ instituta, sexcẽtaq; alia spectãt; qd' ita cõmodius ac firmius præsagire poterimus: & ut unius exẽplo reliqua facilè cõsequaris, si in hoĩe qui desidem agit uitã coloratiores urinas inspexeris, eas magis herclè formidabis, quã si eas reddiderit, qui multis negotijs implicitus est. Deinceps illud nõ prætermittamus nõnunquã urinas nigras profluere, qd' cùm ipsis, quẽadmodum sæpißimè usu euenit in fine quartanæ febris, humor melãcholicus excernatur, quas urinas haudquaquã prauas dixeris, sed potius cum maxima hoĩs cõmoditate factas: has uerò urinas nihil necesse est præcedãt praui etiã illi colores, qui ex immodico frigore uel calore paßim in urinis fiunt. Quãobrẽ in mulieris austeræ historia quæ urinas minxit nigras, aĩaduertit Gal. nigrum colorẽ difficile nihil fecisse, qd' suppreßio facta esset melãcholicorum muliebrium: & in eius mulieris historia, quæ à partu die secunda morbo correpta, tertia die urinas reddidit tenues & subnigras, ex subnigris urinis Gal. præter turbationẽ cũ certamĩe nihil mali præsagiri auctor est. Ex qbus quã maxima diligẽtia prouidẽtiæ adhibẽda sit unicuiq; patere arbitror, qñ ex eadẽ uri-

Cõ. 3. i lib. 3. Epidem.

Cõ. 3. i. lib. 1. Epidem.

Libidæ & uirides prabæ

Nigræ ab humore melancholico evacuato bonae sias (?) urinas non est necessa colores illos a ... a calore aut frigore procedere.

Rubra

na nonnunquàm animalis exitium, nonnunquàm salus nobis indicetur: ut nihil mirum sit uulgares medicos, qui potius Thessali oscitantiam, quàm Galeni industriã sequuntur, nihil minus, quàm prouidentiam in rei medicæ operibus profiteri. Sed de urinis rubris dicendum est, de quibus postulauit necessitas, ut seorsum ab alijs ageremus. Harum urinarum generatione perspecta nihil difficile erit præsagire. Equidẽ subrubræ urinæ præter cruditatem nihil mali significant. Quare febres in quibus tales apparent urinæ longioris temporis sunt, sed omnis periculi expertes; cùm enim calor naturalis, quòd imbecillus est nõ exquisitè concoctum generet sanguinem, sed sero similem, manifestum est quòd ad exquisitam concoctionem febres tempore egeant. Quòd uerò sine periculo sint materiæ natura demonstrat, quæ neq; tenuis est, neq; integrè crassa, neq; acris aut putrida, sed quæ paulò abest à sanguinis forma. Quo in loco facere non possum quin Actuarium non admirer. qui ad uersus Hyppocratis & Galeni auctoritatem arbitratus est, huiuscemodi urinas in senibus nonnunquam mortem præsagire, neq; eas intelligit quæ fiunt ex bili rubra flaua bile admodum exusta: hæc enim maximè mortifera esset in senibus, quòd nõ nisi à uehementißima causa sui ortus causam haberet. In iuuenibus uerò minus. quòd à leuiori causa fieri potest. Quemadmodum urinas subrubras quæ ab imbecillo calore oriuntur senibus quàm iuuenibus magis propriæ uidentur, ut in his quàm in illis

Rubra.

generatione perspecta nõ est difficile præsagire

Ex Gal. cõ. 2. lib. prog.

Cà imbecillitas cruditas sanguinis

Lib. 1. de p̃uid. ex uri. cap. 6.

Rubre sine febre renum nodant affectiones

longê periculosiores sint. Nisi dixerimus quod cùm ex crudo sanguine ortum ducant, qui tempore eget ut concoquatur, senes uerò concoctionis robore longè à iuuenibus uincantur, citius iuuenes quàm senes concoquere & ex ipsa dispositione melius se habere. Quamobrem cùm periculo uacent tales urinæ, ac ut cõcoquantur longiori tempore egeant, magis longiori in senibus, minus in iuuenibus, adhuc multò minus in pueris. Apparent etiam hæ urinæ & sine febribus, quæ si modicè rubræ fuerint renum ostendunt affectionem, haud absimilem ei quæ iecoris est, per quam ex commutatricis facultatis imbecillitate excrementa aquæ in qua nuper mactata caro abluta fuerit, similia deijciuntur. Si impensè rubræ ac cruẽtæ, ea indicatur affectio in qua meatus illi per quos ex uena caua in renes urina ꝑcolatur, supra modum dilatati fuerint, uel cum uulnerationem ac dilacerationẽ perpeßi fuerint, quod maximè contingit dum homo nephritide torquetur.

Rubra impense Cruenta

De prouidentia ex ijs, quæ vrinæ liquori inhærent. Cap. IIII.

De Sedimento Suspenso Nubecula

QVæ urinæ liquori propria ratione inhærent primo libro in sedimentum suspensum & nubeculam diuisimus. Altero horum causas perscrutati sumus. Reliquum est prouidentiam apponamus. Sedimentum absolutißimæ peractæ concoctionis, tùm in se-

Sedimentum absolutissimae concoctionis nota.

bribus, tùm in ijs, qui rectè ualent, exquisitum indiciũ est. Sed ne præsagiendo decipiamur, sedimentũ à crudo humore, qui nonnunquã cum urinis excretus in eis subsidet, distinguamus oportet. Crudus autẽ humor nõnunquã ob facultatis concoctricis uitium excernitur, nõnunquã facultate quãtum in seipsa est, ritè concoquente, sed assumptis alimentis longè à mediocritate recedentibus, quod discernere poteris, si urina naturalẽ seruauerit colorẽ. Suspensum ac multò magis nubecula sæpißimè cõcoctionis defectum aliquẽ nobis indicant, nã quod apprimè cõcoctum est omni dissoluto flatu in urinis subsidet. Sed quis non admiretur Actuarium qui ex uarijs contentorum locis in urinæ liquore uarias nobis significari humani corporis affectas partes auctor est. Quid enim simile habet totius urinæ altitudo latitudouè cum humani corporis altitudine & latitudine, ut illæ ad has cõmodè referri poßint? Quæ est anus tam delira quæ ista dicat? Profectò delirantium somnia sunt, quæ uulgares medici in urinis conspiciunt, uterum, caput. manus, pedes, ac reliquas corporis partes: cùm .n. hi extent in omni opere medico uafri, ueteratores, maliciosi, ut in fronte peritiæ ostentatio sit, intus ignauiæ caligo, ne eius notitiæ, quæ de urinis est, penitus inscij uideantur, ex urinis præsagire mihi uidentur, non quæ urina præsagire potens est, uerùm quæ, uel æger, uel aliquis alius retulit, uel ita aperta sunt ut neminem lateant. Galenus igitur, ut ad propositam orationem conuertamur, mi-

Lib. 1. de p̃uid. ex uri. cap. 13.

[Handwritten margin notes: "Crudus humor distinguendus a sedimento." "vide an color urinae sit naturalis" "apprime coctum subsidet"]

Galenus ex contentorum varijs locis non varias corporis humani partes affectas, sed solum concoctionis defectum aut perfectionem.

nimè ex cōtentorum uarijs locis uarias humani corporis affectas partes præsagire uisus est; sed cōcoctionis tum defectum tùm perfectionem. Præterea uelut ex sedimē to absolutè perfectam coniectamur concoctionem, ita etiam nonnunquàm, ex suspenso, atq; etiam ex nubecu la. Nam quemadmodum, qui ex ocio & repletione cru dis genitis humoribus febricitant, si sanitati restitui de= beant, necesse est urinas reddant, in quibus plurimum subsideat, ita contra qui ex inedia & labore ob biliosos succos, dum soluitur morbus, uel minimum quid in uri= nis subsidet, uel pro sedimento suspensum, uel nubecu= la apparebit. Quinimò si celeriter admodum morbus moueatur, ut Galenus habet in interpretatione Apho. 71. quartæ sectionis, uel sola urinæ in colore & substā tia mutatio futuræ iudicationis idonea sunt indicia, non semper igitur suspensum & nubecula, & quod magis est omnis generis cōtentorum priuatio concoctionis defe ctum arguit. Sed animaduertere oportet, quòd queād= modum nōnunquā ex suspenso defectus cōcoctionis ostē ditur, ac multò plus ex nubecula, ut ea urina optima existimāda sit, quæ sedimentum obtinet, minus òptima quo suspensum, adhæc multò minus quæ nubeculam. Ita dū calor præternaturā qd' maximè cōcoctioni cōtra riū est opatur pessima urina ea cēsenda est, q̄ tota cōspi citur nigra, ut neminē unquā Gal. seruatū uiderit ex ijs qui talē urinā minxerunt. Minus uerò pernitiosa, quæ id solū quod subsidet nigrū obtinet. Adhæc minus quæ

Lib 1. de cris. cap. 12.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

id solum quod in medio est, & multò minus quæ nubeculam, ex his enim maior uel minor caloris præter naturam actio nobis significatur. Sed quando nigredinis mẽtionem fecimus, generatim de hoc colore ad præsagitiõis uim, idem subintelligere debemus in contentis, quod de eo in urinæ liquore prædictum est; ac similiter de illis coloribus, qui ad nigredinẽ tum ex nimio calore, tum ex immodico frigore initium & uia quædam existunt, Candidus color in contentis natiui caloris mediocritatem demonstrat. Ruber similiter eandẽ in cõtentis obtinet uim, quam & in urinæ liquore obtinere diximus. Reliqui caloris copiam eamq; maiorem uel minorem ostendunt.

Cõ.2.lib. Prognost.

Quamobrem (auctore Galeno) in febribus quæ ex crudis humoribus accenduntur contenta ad candidius uergere solẽt, in ijs quae ex biliosis succis ad flauum colorem. Laeuitatem & asperitatem cõtentorum, si memoria retinemus, quae de causis superiore lib. diximus nõ minus probamus quã improbamus: nam quod bonum est contentum, si læuitatẽ assequutum fuerit, melius erit, si uerò asperum sit, minus bonum, nam ueluti hoc facultatis concoquentis imbecillitatem quampiam ostendit, ita illud fortitudinem. Quòd uerò prauum est, læue factum deterius est, asperum minus prauum. Nam prauum cũ caloris præternaturam opus sit, ubi læue redditur eius maiorem indicat uim, quã ubi aspernm, ac pro magnitudine partium inæqualium, quod asperum est, maiorẽ uel minorẽ excedẽtis caloris uim nobis indicare poterit,

quae

quæ omnia ut facilè intelligantur, referenda sunt ad ea quæ de causis prædiximus. Eadem ratione æqualitas & inæqualitas se habent, nam quod bonum est æquale existens, melius est, inæquale minus bonum. Quod prauum est contra æquale redditur deterius, inæquale minus prauũ. Quo in loco animaduertere debemus æqualitatem longè difficiliorẽ esse læuitate, ac maiorem indicare, uel natiui caloris, uel eius qui præternaturã est, uim & potestatem. Nam siue natiuus calor concoctionẽ fecerit, siue is qui præternaturam quod concoctioni contrarium est, sedimentum uel album uel nigrum, si læue & æquale fuerit maximum indicabit effectricis causæ robur, si læue & inæquale minus, adhuc minus si non læue. Quibus perspectis non laboriosum erit omnium differentiarum, quæ ex contentis acceptæ sunt uim & potestatem perpẽdere, nos uerò facillioris doctrinæ gratia differentias illas in medium deducemus, quibus candidum sedimentum cum ijs quæ substantiæ sunt & temporis implexum est, quòd ex his omnes alias facilè discas. Sedimentum candidum læue & æquale optimæ concoctionis nota est, & quemadmodum Hyopo. habet securitatem ac breuem fore morbum significat. Cãdidum uerò læue & inæquale nõ nihilò nota est imbecillæ facultatis, quæ non potest ex æquo omni tempore concoquere. Ita enim in Cleonactide, quam Hyppo. refert urinam reddi disse, interdum quidem sedimentum habentem, interdum uerò non, Galenus ait tales urinas coctas & inco-

Cõ.2.lib. Progno.

Cõ.3. i lib. 1. Epidem.

aequale

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

ctas alternis apparentes nobis indicare, alios humores concoqui, alios uerò incoctos permanere. & quemadmodum idem Hyppocrates testatus est diuturniorem significat morbum, ac minorem securitatem. Præterea candidum non læue præcedenti deterius est, quòd magis imbecilla indicatur facultas. quæ non solùm non potest continuam efficere concoctionem, sed ne unam quidem. Atqui cum candidum sedimentum minimè læue fuerit, considerare oportet, an perpetuò non læue appareat, uel per interualla, hoc enim quod nõ læue est & inæquale minus prauum est, illud, quod non læue & æquale longè deterius. Cùm enim perpetuò facultas à concoctione deficiat copia crassorum humorum indicatur, qui à natura extenuari non poßunt. ueluti cum nõ perpetuo sed per quædam interualla, paucos subesse crassos succos indicio est, quos citò natura euincet. Quamobrem hoc minus diuturnum significabit morbum; & minus periculosum, illud magis diuturnum & poriculosiorem. Atqui eadem ratione præsagire poterimus ex candido, tùm suspenso, tùm nubecula, quod non sine artificio admirabili quadam breuitate insinuans Innominatus auctor de cõtentorum cõplexione agens, aliàs suspẽsi meminit, aliàs nubeculæ, aliàs sedimenti. Id uerò prætermittere noluimus, q̃ ab ĩterprete haudquaquã aĩaduersũ uideremus.

De prouidentia ex odore & quantitate vrinarum. Caput. V.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

VRrinæ in corporibus sanis genuinum seruantes odorē, quàm minimè fœtidæ, naturæ cōcoquētis uim ostendunt. Fœtidæ uerò, uel cruditatem, uel eius quod cōcoquitur in alienas qualitates, unde praui succi originem ducunt, cōuersionem. Similiter in ijs qui febribus afficiuntur fœtidæ urinæ nō à natiuo calore succos febres accendentes concoqui ostēdunt, sed potius ab eo qui præternaturam est commutari. Quamobrem fœtidæ urinæ in sanis corporibus momentaneam indicāt sanitatem, futuramq; ægritudinem, idquè magis uel minus pro maioris uel minoris ratione. In ægris uitæ summum discrimen ac mortem. Sed ne præsagiendo decipiamur attētè animaduertere oportet, an simul cum urinis pus excernatur, uel aliud quod fœtidam reddens urinam, non ex eo extet quod febrem gignit. Similiter an fœdus odor ex poculentis uel œsculentis ortum duxerit. Vrinarum multitudo nobis rectè ualentibus, ut plurimum ostendere solet poculentorum copiam, ac eorum omnium usum, quæ urinam augere idonea sunt, qualia extant quæ promptè ac facilè in humiditatem aqueam quæ urinæ materia est uertuntur: adhæc ea omnia quæ diuretica dicimus, hæc enim nō in aqueam uertuntur humiditatem, sed acria uehementerquè calida & sicca sanguinem discindendo à craßioribus partibus aqueas secernunt, quas postmodum trahentes renes, urinæ augendæ non parum conducunt. Indicat etiam urinæ copia non minus facultatis cōmutatricis imbecillitatem quam

retentricis lāguorem, ut affectum illum præsagire possis, qui diabetis nuncupatur. In febribus multæ urinæ, quæ scilicet quod bibitum est superant, nonnunquā naturæ ritè operantis uim ostendunt, quæ scilicet unà cum urinis quicquid noxium est expellit, uelut in iudicio fieri consueuit. Nonnunquam quòd natura irritata expellere cogatur. Quāplures enim uacuationes fiunt naturæ ratione, quæ à morbis liberant: uelut & aliæ nonnullæ ratione symptomatis prauæ omnes. Has uerò discernere poteris, ueluti multis in locis edocet, si ad concoctionem mentē adhibueris, nam concoctionibus non præcedentibus nihil commodè excerni potest. Sed de urinis propriè Hyppocratem audias ita loquentem. Vrinæ autem multæ quidem, sed quæ exibant non ex ingestis potibus, sed multùm excedebant. Vrinarum uerò exeuntium multa quædam erat malitia; neq; enim craßities, neq; concoctio, neq; purgatio bona. Nempe in mulis p uesicam purgationes bonæ factæ; bonum futurum, plurimis uerò colliquationem ostendunt, turbationemq;, & dolores, & diuturnitates, & acrisias. Paucæ urinæ (ut summatim dicamus) uel quæ humiditatem aqueam absumunt, exiguamq; reddunt, qualia cùm uaria sint, ex alijs indicijs, eorum notitia petenda est, uel uasorum p quæ urinæ defluunt, obstructionem nobis indicant. Cœterū cùm hæc uasa uel suapte natura obstructionē patiuntur, uel ex craßis humoribus qui unà cū urinis excernuntur, alterum ab altero urinarum tenuitate & craßitie facilè

Cō.3.in lib.1. Epid.

discernere poteris. Quæ enim urinæ sunt paucæ & tenues, quòd per angusta uasa percolentur indicio sunt. Quæ uerò paucæ & crassæ, quòd ob humorum crassitiem, qui simul cùm urinis expurgantur, ægrè permeent. Quare Hyppocrates à crassis & paucis urinis in febribus, si tenues & multæ reddantur, prodesse scriptum reliquit, quod (ut Galenus annotat) post quam succorum maior pars uacuata fuerit, ac reliqui concocti sunt, urinæ prioribus multò tenuiores excernantur oportet, similiter multæ, nam prius fuerant retentæ, quòd præ crassitie ægrè permearent. Neque alia causa est ueluti etiam Galenus refert, quare in febre ardente, quæ spuria est ex salsa pituita genita, inter alia symptomata urinæ defectus adijcitur. Cùm uerò aquea humiditas nõ nunquam ex uasis urinarijs ad aluum transferatur, quo tempore copiosa fit alui excretio, paucis redditis urinis, si præter rationem simul supprimatur aluus, urinæq; retineantur, præsenserisquè morbum propè iudicationem esse, futurum rigorem & sudorem rationabiliter præsagire poterimus. Aquea enim humiditas ubi redundauerit, uel per uentrem, uel per urinas, uel per sudores, ut uacuetur necesse est.

Apho. 69. 4. lectio.

Cõ. 3. i lib. de rõe uic. morb. acu.

Ex Gal. li. 3 de cris. ca. ult. & cõ. 1. in lib. 6. Epidem.

De Prouidentia ex vrinis pinguibus & Syntecticis. Caput. VI.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

EX oleagineis urinis, quæ oleum tātum colore & substātia referunt, quid nā præsagire est, ex ijs quæ de prouidentia ex coloribus & ex substātia transcgimus palàm factum est. Quare in eas quæ pingues sunt orationem traducam. Hæ communiter adipem liquari nobis ostendunt. Sed cùm nonnunquam accidat totius corporis liquari adipem, nonnunquam eum, qui renum est. Distinguere nos poterimus ex celeritate et tarditate exitus adipis unà cùm urinis. Adeps enim totius corporis dum liquatur fieri non potest, ut simul cum urinis excernatur, nisi in proximas recipiatur uenas, & ex illis in eas quæ continuæ sunt, indequè in alias atq; alias, quoad longo itinere in renes perueniat. Quare nō nisi sensim & tardè exire poterit. Adeps uerò qui renum est, tùm celerrimè, tùm confertim exit. quòd nihil opus sit multas permeet uias. Quam rem nobis Hyppocratem indicasse uoce illa orationi adiecta καὶ ἀθρόον auctor est diligentissimus interpres Galenus. Cùm.n.hac uoce tùm loci tùm temporis breuitas significetur, pro tēporis breuitate in hoc loco ab Hyp.usurpari hēt, ut hac græca uoce nihil aliud significetur. quā qd', Nos repēte & uniuersim dicimus, uelut etiā & Hyp. usurpasse uocē hāc Aphor. 18. sectio. 2. & Platonē in doloris reddēda rōne idem Gal. confirmat. Quādo igitur renum adipē liquari nobis cōpertum fuerit, renum calidum præsagiemus affectum. Quādo eum qui totius corporis est, calidū affectum totius corporis. qui nō alius esse potest, quā se-

Apho. 35. 7. sectio.

Lib. 1 de sympto. causis. c. 6.

bris, atq; ea speciatim quam Galenus ab effectu colliquantem appellat, quæ non nisi ardentissima est. Neq; inficias ibimus nos distinguere posse inter liquationis principium, incrementum, & uigorem, non quemadmodum Innominatus auctor & Actuarius fecerunt, sed ex ipsis urinis, quæ in liquationis principio exiguum habent quod ipsis insidet pingue. Deinceps augetur. Postremò maximè uiget. Cœterum liquãtes febres, si prorogãtur carneã substantiã inuadunt, ac prius quã in tabidas febres cõuertãtur, fieri potest ut quæ liquatur carnea substãtia simul cum urinis affluat, fiãtq; urinæ quas syntecticas diximus. Ex his uerò urinis nõ adipẽ liquari, sed carneã substantiã, quod longè grauius est, nobis indicatur. Pingues.n.urinæ, uel deiectiones prauæ sunt, syntecticæ non prauæ solùm sed mortiferæ, & quæ (ut Gal.inquit) tempus nõ perferunt, quod scilicet intelligere oportet in febribus liquãtibus. quæ malignæ sunt, quales extãt pestilẽtes de quibus agitur. Nã quæ nõ sunt malignæ diuturniores sunt, & quæ, nisi prius medicorũ inscitia moriantur ægri, in tabidas abeunt. Equidẽ syntectica excremẽta. ut idẽ Gal. auctor est febris pestilentis inseperabile symptoma sunt, nõ tamẽ proprium, quòd quàmplures sint liquãtes febres; quæ nõ sunt pestilẽtes. Sed animaduersione dignum est, qd' cum liquãtes febres in tabidas abierunt, nõ amplius syntectica excrementa apparent, uel deiectiones uel urinæ, etenim cùm iã exiccatæ ac duræ effectæ sint carnes, quod liquatur non am-

Cõ.3. ĩ lib. 3. Epidem.

plius in uentrem defluit uel in urinaria uasa, sed uaporis uice digeritur. Quod Galenus non minus commodo quā bello exemplo explicat. Carnes quæ molles sunt, ac adipe refertæ dum in craticulis torrentur, ab eis plurimùm quod liquatur defluit, largiterq; in prunas decidit. Quæ verò exiccatæ sunt ac prædurae nihil utiq; ab eis defluere uidetur, & si par sit prunarum subdita copia. Quæ omnia fusius annotauimus, ut admoneremus quòd ubi syntecticæ redduntur urinæ, deinceps non amplius tales apparent, non semper quidpiam melius nobis indicatur, sed sæpenumero deterius multò: nam quid profectò boni accidere potest, dum non praua solum, sed mortifera præcesserunt indicia? sed solent alia in urinis hoc tēpore apparere de quibus deinceps dicemus.

Lib.10. methodmed. cap.ulti.

De Prouidentia ex sedimentis quæ præternaturam sunt. Caput. VII.

PVltaceum sedimentum, uel ardentißimas febres ostendit, uel tabidas carnosum genus liquantes. Est enim (ut Galenus habet) duarum affectionū indicium, uel grandis liquationis, uel caliditatis æstuosæ, quæ sanguinem adurit. Grandem uerò liquationem intelligere uidetur eam quæ est carnosi generis, nam urinam oleagineam in eodem loco simpliciter colliquatiōis

Lib.1.de cris.ca.12.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

ſignum conſtituit. Profectò ſedimentum hoc pernicioſum eſt, ſed non ſemper mortiferum, quandoq; enim morbi lõgitudinem ſignificat, quòd Hyppocrates ea ſententia ſatetur, quæ habet. Quibus febrientibus in urinis pultacea fiunt ſedimenta longam ſignificant ægrotationem. Apho.31. 7.ſectio. Cauſam apponit Galenus, quare omnes qui ſeruati ſunt pultaceo in urinis facto ſedimento longo morbo laborarũt, quòd affectio in qua talis urina prouenit multam poſtulet concoctionem. Opinor ego, quàmuis Galanus non apertè explicarit: pultaceum ſedimentum, quod grandem indicat colliquationem, quemadmodum ſyntecticæ urinæ, non ſolum prauum eſſe, ſed mortiferum: illud uerò quod caliditatem æſtuoſam ſanguinem adurentem prauum, ut ſi ſuperuixerit æger diu ægrotare neceſſarium ſit, quòd affectio multa indigeat cõcoctione. Is enim ſanguis qui exuſtus ex flammeo febris ardore in atræ bilis ſucci naturam propemodum uerſus eſt fieri nequit, ut non niſi longo tempore corrigatur. Quãobrem Silenus qui pultaceum minxit ob colliquantẽ febrem, eamq; tabidam, citò obijt. Cõ.3. ĩ lib. 1. Epid. Is qui in orto Dealcis decumbebat ob ardentiſſimam febrem ſanguinem exurẽtem longo morbo afflictus, ſeruatus eſt. Cõ.1. ĩ lib. 3. Epidem. Quibus ægris (ut Galenus annotat) nobis Hyppocrates indicauit Pultaceum ſedimentum, in ijs qui ſeruandi ſunt longum ſignificare morbum, in ijs qui ad exitium ægrotant morbum citò interimentem. Deinceps ſedimentum eſt lamineum & ſurſureum, quæ niſi ex malè affecta ueſica pro

ficiſcantur longè deteriora ſunt pultaceo. Indicant enim flammeam febris caliditatem partes ſolidas conſumentē, quòd tam ſquamæ, quam quæ extant ſurſuris inſtar ex uaſorum ſubſtantia ſunt: & cùm hæc craßiora ſint tenuiora illa, non ambigendum eſt ex craßioribus maiorē indicari partium ſolidarum offenſam, quàm ex tenuioribus. Neq; prætermittendum eſt ſurſureum ſedimentum nonnunquàm non uaſorum liquationem ſignificare, ſed ſanguinis nimiam exuſtionem, cùm ſcilicet ſanguis qui in uaſis continetur caloris ſeruore & uehementia, eorū quæ friguntur exemplo, comburitur. Sed cùm hæc ex affecta ueſica proficiſcuntur, uel ipſius indicant ulcerationem, ut quæ laminea ſunt, uel ſcabiem, ut quæ ſurſurea. Equidem laminea ueſicæ ulcerationem ſignificare Hyppocrates ſcriptum reliquit Aphoriſmo octuageſimo primo, quartæ ſectionis, ſurſurea ueſicæ ſcabiem Aphoriſmo ſeptuageſimo ſeptimo eiuſdem ſectionis.

Apho.77. 4.ſectio. Facilè autem diſtinguere poteris, an ex uaſis, an ex ueſica laminea & ſurſurea prouenerint, quòd ubi à ueſica, nihil prohibet concoctam eſſe urinam, ubi à uaſis concoctam eſſe fieri nequit. Quod annotat Galenus Hyppocratem ſignificaſſe inquiens. Quibus cum urina craſſa ſurſurea quædam unà exeunt, his ueſica ſcabie laborat: per craſſam enim urinam mediocriter conſtantē cōpactamq; intelligit. Sed poſſumus ex Galeno etiam hæc alio modo inter ſe diſtinguere, an ſcilicet per morbos, quales ſunt febres ardentes appareant, an ſine febribus,

uel cum ijs quæ ex acutis morbis non ſunt. In febribus.n. ardentibus fieri non poteſt, ut aliunde proficiſcantur, quàm ex uaſis, uel ex ipſorum conſumptione, uel ſanguinis aduſtione. Quamobrem Hyppocrates in Prognoſticis ex his ſedimentis non præſagitur, quemadmodum in Aphoriſmis ueſicæ affectus, quòd de urinis agat quæ contingunt in morbis acutis. Et ſimiliter Galenus libro primo de criſibus de urinis agens, ut ex eis uel cõcoctio, uel quod cõcoctioni contrarium eſt indicari habet. Neq; etiam Hyppocrates in prognoſticis meminit orobei ſedimẽti, quòd ex hoc (ueluti Galenus annotat) nihil aliud præſagire eſt, quàm uel renum uel iecoris inflammationem, ex qua uel qui in iecore, uel qui in renibus extat exuritur ſanguis. Vel ſi exactè exiguæ quædã carunculæ cum urinis excernãtur. oſtendẽt (auctore Hyppocrate) renum exulcerationem. Diſtinguntur .n. ſicut Gal. animaduertit ulcera renũ ab ijs quæ ſunt ueſicæ ex proprietate eſſentiæ partis excretæ, adeo ut quæ lamarum ſpeciẽ referãt in ueſica ulcus eſſe oſtendant, quæ carunculis ſimilia ſunt in renibus. Quæ uerò carnẽ nõ repræſentant, ſed potius iecoris eſſentiæ proprietatem in ipſo iecore ulcus eſſe indicant. Huiuſcemodi autem eſt ſubſidentia quã poſtremã cruentã fruſtuloſam Innominatus auctor conſtituit. Et miror ego qui fieri poßit iecore ulcerato, ut ſimul cum urinis excernantur, quæ iecoris eſſentiæ proprietatẽ referunt, nõ neceſſario hoĩem moriturum eſſe Innominatus auctor exiſtimarit. Inquit enim.

Cõ. Apho: 76.4.ſect.

Carunculae Exiguae cum urine

Lib.2.de locis affec.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Spuma Bulla.

Quæ ut plurimùm pertendunt mortem infirmis, aut si superuixerint hydropem. Hæc enim quis rectè dixerit accidere, cùm non iecoris partes cum urinis excernuntur. sed ea quæ erui speciem referunt, uel si magis propriè loquamur sandaracæ, ex crasso sanguine in iecore assato & torrefacto, nam hæc subsidentia cùm maximã iecoris inflammationem demonstret, ut plurimùm mortem indicat, uel hydropem, quòd homine à morte seruato iecore ex affectus magnitudine mirum in modũ imbecillo reddito hydropis periculũ rationabiliter imineat.

De Prouidentia ex spuma & bullis in vrinis. Caput. VIII.

Spuma

Ex Gal. li. 1 de cris. c. 11 & cõ. 2. lib. Prognost.

DE spumæ & bullarum generatione abundè diximus libro superiori, nunc consentaneum uidetur ut prouidentiam apponamus. Non ex urinis spumosis solùm, uerùm etiam ex deiectionibus, & ex sputis, uel colliquationem corporis ex immoderato calore præsagire est, uel inæqualem quampiam perturbationẽ ex aereo spiritu. Et speciatim de urinis, commentario tertio libri Porrheticorum, ubi auctor ex urinarum excretionibus conuulsionem significari ait uel spumosis uel purulentis, ut uariè scribitur. Contendit Galenus meliorem scripturam esse, quæ habet excretiones urinarum spumosas. Nam ex purulentis propriè uel impropriè acceptis nunquam conuulsionis periculum imminet.

Deinde adijcit spumosæ uerò siue ob colliquationem, siue ob perturbationem quandam flatuosumq́; spiritum exoriantur, suspectæ utrcq; modo ad conuulsionem existunt. Ex quibus Galenus non consultò, sed quasi aliud agens demõstrat spumosas urinas, uel corporis liquationem, uel inæqualem quandam perturbationem ex aereo spiritu indicare. Atqui non difficile erit hæc inter se distinguere, tũ ex colore, tũ ex uarijs symptomatis, quæ simul cum urinis spumosis eueniunt, haud enim prædices ex flaua uel uiridi spuma ex aereo spiritu perturbationem, neq́; ex candicante in febribus maximè ex crudis humoribus genitis, corporis liquationem. Generantur enim flatus, ubi qui crudi sunt humores in uaporem ab imbecillo calore resoluuntur. Nam quemadmodum absolutum frigus, quòd nihilò extenuare conficere, aut dissoluere ualeat crudos humores, uaporem haudquaquàm excitat. Ita uehemens calor magna ex parte uincens ea quæ comprehendit, plusquam pro uaporis ortu crudos succos extenuat. Is uerò qui in eos agens parùm ualidus fuerit, ut si eos quodammodo dissoluat, non tamen conficiat, flatus in causa est. Quamobrem ueluti spumosæ urinæ, quæ corporis liquationem indicant pniciosæ existunt, non ita quæ inæqualem perturbationem ex aereo spiritu. Ex his enim urinis nobis indicatur morbi longitudo. Nec solùm in febribus ex crudis humoribus spumosæ fiunt urinæ, ac inter spumam bullæ excitantur, uerumetiam in renum affectu, sed nõ minus ob

Ex Gal. li. 3 de sympth. caus. ca. 11.

vehemens calor plus quam pro vaporis ortu crudos succos extenuat

eandem causam affectus longitudinem præsagire est, quēadmodum Hyppocrates in Aphorismo illo scriptum reliquit. Quibus in urinis bullæ innatant, nephritim & longam fore ægrotationem significant. Hyppocrates.n. in Aphorismis urinas scripsit locorum per quos ipsæ defluunt. Hæc igitur ex spuma in urina apparēte & ex bullis præsagire est, non quæ uulgares medici non phisica constantiquè ratione, sed superstitiosè atquè aniliter in medium afferunt, quorum omnium Actuarius auctor extitisse uidetur. Sed cōtendent hi ex spumosis urinis capitis affectionem indicari, atq; (ut aiunt) capitis defluxum, mihiquè obijcient Hyppocratèm, qui ita in Aphorismis scriptum reliquit. Quibus per diarrhæas spumosa sunt alui excrementa, his à capite hæc defluunt. Quo modo igitur spumosa alui excrementa à capite defluxum ostendunt, ita & spumosæ urinæ. Galenus Hyppocratis auctoritate omissa ipsa re & ratione ueritatem exquirit. Aluiquè excrementa non solùm spumosa fieri asseuerat ab aereo humore à capite in uentrē defluente, sed interdum uasis quæ in uentrem pertinēt, talem profundentibus humorem, uelut etiam & in ipso uentre ortum habere potest, quod idem de spumosis urinis dicendum est. Præterea diligentißimè rem istam perpendentes reperiemus ex aereo humore spumosas deiectiones facilè effici posse, non ita spumosas urinas quòd aptius aereus humor ex capite decidens in uentrem simul cum alui excrementis per intestina excernatur,

Apho.34. 7.sectio.

Apho.30. 7.sectio.

Actuari[illegible] aniliter multa.

quàm cum urinis per urinaria uaſa. Quid enim à ratione magis alienum exiſtimari poteſt, quèm eum humorem. qui liberé ac nullo labore per aluum excerni poßit in renum uentres uel in ureteras peruenire, ac inde cum urinis propelli? Sed fortaßis fruſtra conor opinionem hanc tam penitus inſitam tam uetuſtam ex uulgarium medicorum animis euellere. Quemadmodum & ea etiam quæ de coronis eſt, quæ omnes ferè oppleuit. Profectò neq; Actuarius præſagitur, ex ea corona, quæ adumbrata quædam linea eſt, ea enim ſolùm introduxit, ut ex bullis præſagiretur cum in illa apparent. Sed quis nõ uidet quam ridiculum ſit ex adumbrata quadam linea præſagire quæ in matulis, uelut in omni alio ſimili uaſculo non ex urinis ſolùm; ſed ſimilibus cœteris liquoribus neceſſariò effici habet. Eam uerò coronam quæ ſuperſicies liquoris ipſius urinæ eſt, quam Actuarius ex Hyppocrate accepiſſe demonſtrauimus. iam ex Galeni auctoritate repudiauimus. Quare (mea ſententia) coronæ ab urinis penitus explodendæ ſunt.

Nullu ex Corona preſagiu

Corona in urina nihil indicat

Quomodo ad aliarum partiũ affectus vrinas transferamus. Caput. IX.

Poſtquàm uniuscuiusquè urinæ, quam in præſagitione obtinet uim & poteſtatem edocuimus. Reliquum eſſet uniuſcuiuſquè affectus peculiares,

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

urinas tradere. Duplex enim est hæc contemplationis pars, uelut ea quæ de præsagitione ex pulsibus. Verùm cùm ex pulsibus uitalis facultas, quomodo se habeat indicetur, ex urinis naturalis, ac singulis animalis partibus consentiat maximè uitalis facultas, cõsentaneum est pro earum partium affectibus uarios gigni pulsus, nam alijs partibus aliter consentit, & eisdem non semper eodem modo, sed pro affectuum uarietate. Non similiter necessarium est pro uarijs affectibus, qui singulis animalis partibus accidere possunt uarias fieri urinas, cùm singulis animalis partibus parùm naturalis facultas consentiat. Quamobrem quæcunq; partes malè affectæ unà secum afficiunt & eas quibus naturalis facultas præsidet non exiguum sed maximum affectum indicant, ac multò magis cùm earum partium affectus fuerit, quibus multò minus naturalis facultas consenserit. Etenim si ex iecoris calida intemperie rusæ fiant urinæ, & eodem modo ex calida intemperie earum partium, quæ ad sanguinis procreationem nullam præstant operam, poterimus nos nihil hæsitantes multò maiorem præsagire harum partium calidam intemperiem, quam earum quæ procreando sanguini consecratæ sunt, nam facilè his affectis partibus naturalis facultas offenditur, alijs uerò nõ nisi magna fuerit affectio. Adhæc partes quæcunq; ab ijs quibus præsidet naturalis potestas longiùs absunt, cũ quibus scilicet multò minus naturalis potestas consentit, multò maiorẽ affectum indicant, cùm urinã permutãt,

Natura hi facultas indicat ex Vrinis.

quàm

quàm quæ uicinæ existunt. Nam urinis rufis, uel flauis ex calida intestinorum intemperie genitis, uel septitrãsuersi, uel alicuius alterius partis uicinæ ijs quæ sanguinem conficiunt, ac eodem modo ex calida intemperie manuum uel pedum, nunquid non clarè conijciemus manuum & pedum intemperiem calidam longè maiorem esse, quàm ea quæ intestinorum est, uel septitransuersi, uel alicuius alterius similis partis? Hoc igitur communiter in omnibus partibus memoria retinendum est, ut in singularium partium affectibus quod fieri potest proprias constituamus urinas. Cæterum cum hi affectus ex humoribus originem ducunt, pro humoris qui affectum procrearit ratione, urinæ etiam diuersæ apparent. Albæ scilicet cum melancholici & pituosi humores in causa extant. Rufæ uel flauæ, & quæ deinceps sunt, cùm humores biliosi, qui diuersi coloris fieri poßunt, prout calor plus uel minus abundat, quemadmodum calore deficiente, & proinde seroso genito sanguine, rubræ. Cæterum hoc semper haudquaquam euenit, nam fieri potest ex quibusdam humoribus uno uel altero genito affectu, alios humores in uasis contineri. Quamobrem falluntur medici, qui morborum omnium causas ex solis urinis inquirunt. Ac multò magis qui in ijs affectibus, qui non ex uno uel altero humore geniti sunt, sed ab externis causis, urinas attentè inspiciunt. Nam quid amabò in urinis uident, lapidem ne, uel baculum, quo quis percussus est, uel arborem etiam unde quis cadens cer-

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

uicem uel crus sibi fregerit? An quòd affecta pars in imo posita lateat eam ex urinis student dignoscere? Profectò ex urinis (ut aliquando peroremus) locorum per quos ipsæ defluunt commodè indicia petimus, concoctionis & cruditatis quæ generis uenosi sunt, & humorum qui in uasis continentur. Cùm uerò aliæ partes affectæ sunt, si illis acciderit naturalem facultatem consentire, prout plus uel minus consenserit, & urinas ipsas permutari contingit. Quare si isthæc omnia didiceris, nō opus erit speciatim per singulas affectas partes (sicut Actuarius facit) urinas recensere.

De vrinis in febribus, quæ ex varijs humoribus accendūtur. Caput. X.

QVanquam uariæ extent febres, quæ ex humoribus accenduntur, omnes tamen ferè urinas peculiares obtinent, uel decolores, ual admodum coloratas. uel quæ inter has existunt mediocres. Nam per quotidianas febres et quartanas refertis uasis pituitoso & melancholico sanguine urinas minus quàm oportet colorari necesse est: ueluti per febres tertianas bilioso abundante sanguine, supra modum: per eas uerò quæ ex sanguine ortum habent, quas græcè synochos dicunt nō admodum colore à moderatis deflectētes. Neq; ut mihi

uidetur febres intermittentes ab ijs quæ continuæ sunt diuersas urinas obtinent: nam idem humor accendit tertianam febrem, & eam quæ tertianæ finitima est, similiter tùm is qui quotidianam, & quotidianæ finitimam, tùm is qui quartanam & quartanæ finitimam. Quamobrem Galenus febres uel quotidianæ, uel tertianæ, uel quartanæ fuerint ex urinis docet dignoscere. An uerò intermittentes uel continuæ, nunquàm (quod mihi in mentem uenerit) ex urinis indicia petit, sed ex alijs quàm plurimis. Frustra igitur Actuarius laborare uidetur seorsum explicans urinas intermittentium febrium ab ijs quæ continuarum sunt. Atqui febres non inficiabimus nos ex urinis dignoscere, breui an longo tempore ad finem peruenire debeant. Nam fieri non potest, ut morbus longo perduret tempore, cùm statim apparuerint cōcoctionis notæ, quemadmodum citò terminari non poterit longo post tempore cōcoctione apparente. Quæ igitur febres diù crudas urinas reddunt longæ sunt. Quæ uerò breui breues. Nec solùm longæ an breues futuræ sint febres exactam ex urinis notitiam consequemur, uerùm etiam leues sint an graues: nam ueluti leues febres nullum habent in urinis prauitatis indicium, ita quæ graues sunt quàm plura. Sed illud consideratione dignum est, quomodo in febribus continentibus urinæ non admodum colore à moderatis deflectant. Profectò consentaneum uidetur in his febribus rubras fieri urinas, quòd ex sanguine accendantur. Id uerò quàmuis nunquàm Galenus ex

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

preſſerit Innominatus auctor nõ prætermiſit. Habet .n. Sit urina groſſa & rubea (huiuſmodi enim urina reperitur) ſignificat plenitudinem ſanguinis, ut fit in ſynochis ſebribus. Rubræ urinæ quẽadmodum & ſubrubræ ſui coloris cauſam habent ex ſeroſo ſanguine, qui ſupra modum tenuis & aqueus urinis permiſcetur. Quare iſthæc urinæ tãtum abeſt continentibus ſebribus accidãt, quæ ſcilicet maximè acutæ ſunt, ac non ultra ſeptimam diem prorogantur, ut diuturnis ſuperueniant. Nequè fieri poteſt in uaſis abundante ſanguine rubras gigni urinas, quòd quamuis urinæ à ſanguine qui in uaſis continetur percolentur, nihilominus colorem ex flaua bile ſuſcipiunt. Quàobrem ea corpora quæ ſanguinis plena ſunt urinas haudquaquam rubras reddunt, ſed colore moderatas. Cùm enim naturalis facultas, quæ ſanguinem gignit ſecundum naturam ſe habuerit bile flaua tùm qualitate tùm quantitate, ut par eſt, genita; urinæ opus eſt colore ſubruſæ uel ſubflauæ proueniant, quæ moderatæ ſunt. Vnde Galenus libro nono methodi medendi hyſtoriam narrans duorum adoloſcentium, quorum alter liber continente ſebre citra putredinem, alter ſeruus eadem cum putredine laborabat. urinas liberi apponens, eas inquit ſubſtantia & colore nõ multum à naturali habitu alienas extitiſſe. Deinceps de ſeruo nihil ſpeciatim exponens, generatim habet eum ſimiliter libero adoleſcenti affectum fuiſſe. uerùm putreſcentium humorum euidentes præbentem notas. Ex quibus conijcere pote-

Cap. 4.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

rimus in continentibus febribus urinas nõ admodum alienas ab ijs quæ secundum naturam sunt fieri, quãuis quæ in continentibus febribus ab humorum putredine urinæ appareant, differẽt ab ijs quæ in ijsdem febribus citra putredinem inuisuntur, quòd putredinis euidentes præbeant notas. Quòd si quis Galeni locum non hoc modo intelligat, sed contendat in febribus continentibus ex putredine humorum aliter quàm in ijs quæ sunt citra putredinem, rubras fieri urinas, Nos Paulum Aeginetam, qui ita fideliter Galeni monimenta transcripsit, ut iure à doctis quibusdam uiris Galeni simia nuncupetur, in medium afferemus. Habet enim in hunc modum. Continẽtium febrium origo ex sanguine est, qui nunc efferuescens tãtum, nunc putrefactus obstruitur. Quapropter accessio ipsis ad usq; finem una est. Indicia uerò sunt pulsus maximi, uehementes, citati, crebri, æquabiles, nõ mordaces. Vrinæ non multùm adeo a sanis recedunt. Hoc in loco euidentissimè Paulus in febribus continentibus tùm ex putredine tùm citra putredinem urinas non multùm à sanis recedere fassus est. Quòd uerò parum recedant ab urinis moderatis in causa est immodicus calor, qui ab ipsa febre accensus sanguinem ipsum ad bilis naturam uertit. Sunt enim hæ febres (Galeno auctore) ex deurentium genere, quas etiam biliosas nuncupat. Vrinæ igitur per has febres minus flauæ fiunt, quàm per eas quæ ex ipsa bile accenduntur. Ex quibus deprehendimus quàm ineptè faciunt, qui in mittendo sangui-

Lib.2.c.27.

Lib.2.de crisi.ca.6.

ne, an rubræ appareant urinæ semper obseruant, tanquã ex his sanguinis copia indicetur, cùm fieri poßit quam maximè sanguinem abundare, & urinas ipsas uel omnino colore moderatas apparere, uel parùm à moderatis alienas, si forte quadã homo ex ea sanguinis abundãtia febre corripiatur. Quod si Innominati auctoris sententiã obijcias, dixerim ego hoc loco eum à Galeni mẽte deflexisse: uel scripsit in febribus synochis urinas apparere rubras, dum scilicet ex seroso sanguine fiunt, uel qđ magis mihi arridet, quoniam sanguis abundans sæpißimè à uasis contineri non poßi, adeò ut excidẽs urinis admisceatur. Hæc nos in studiosorum gratiam ex Galeno, quem intelligere & sapere plusquàm cœteros medicos arbitramur, tùm uiam & modum, tùm res ipsas mutuati, de urinis transegimus.

FINIS.

ROMAE.

IN OFFICINA

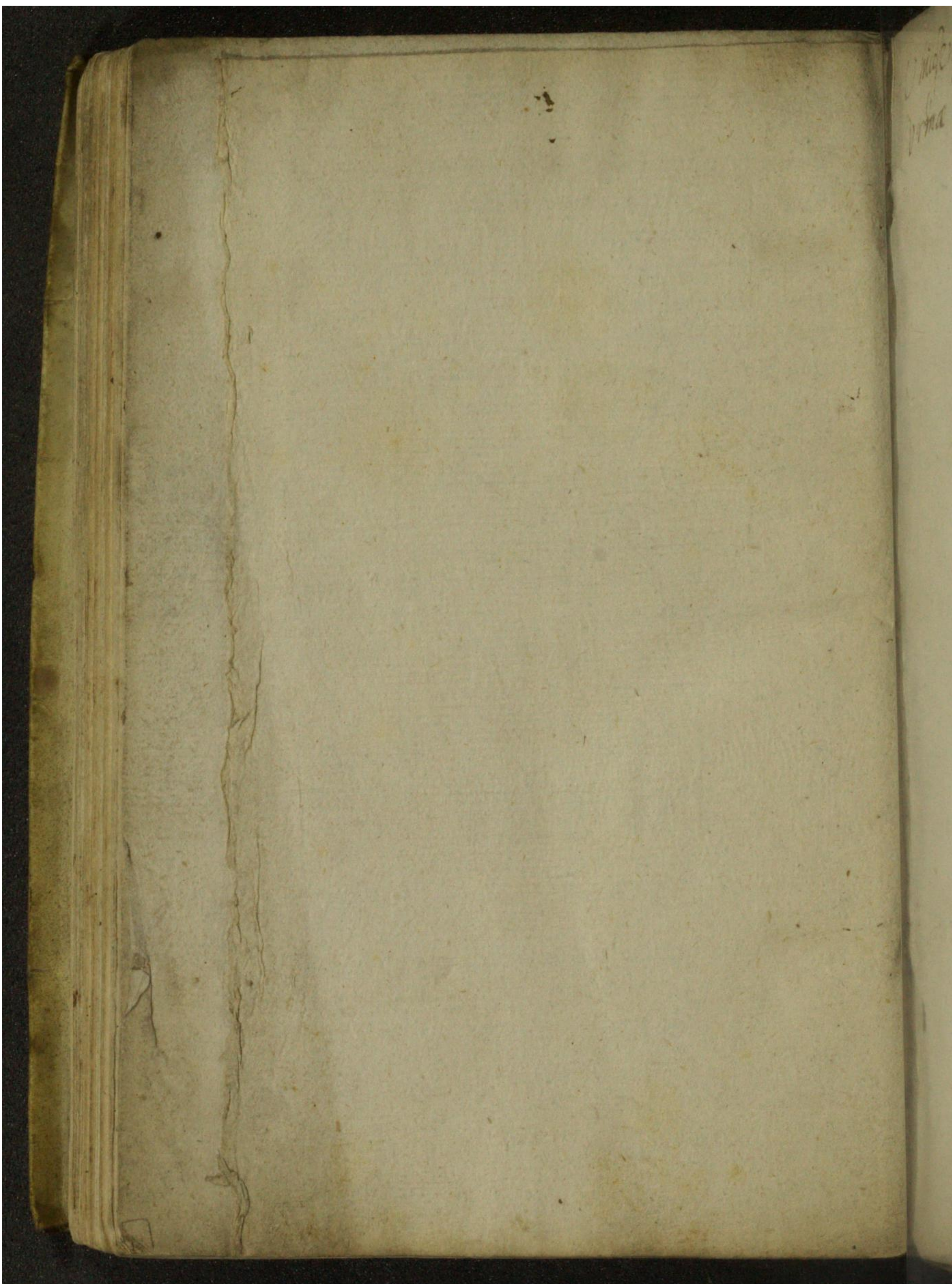
SALVIANA.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Omnes renum affectus peculiaris
vrinae recordandae p. 80.

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A

Red Slag
A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5526/A